

การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE NEW
IDENTITY OF THAI SILK

ณดา สวัสดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2561

การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

ญดา สวัสดิ์

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR
CREATE NEW IDENTITY OF THAI SILK

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for MASTER OF FINE ARTS (Fine Arts)
Faculty of Fine Arts Srinakharinwirot University

2018

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย
ของ
ญดา สวัสดิ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์	คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์
..... ที่ปรึกษาหลัก	 ประธาน
(อาจารย์ ดร.กรกมล คำสุข)	(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนารถ เลิศไพโรจน์)
..... ที่ปรึกษาร่วม	 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเทพ มุสิกะปาน)	(อาจารย์ ดร.ยศไกร ไทรทอง)
	 กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ วานิชกร)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย
ผู้วิจัย	ญดา สวัสดิ์
ปริญญา	ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กรกมล คำสุข
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รวิเทพ มุสิกะปาน

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี (2) เพื่อออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน การศึกษานี้ยังเป็นแนวทางการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทย แก่ผู้สนใจที่จะผลิตหรือออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้อุตสาหกรรมแฟชั่นและสิ่งทอร่วมสมัย โดยมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม ประวัติ กระบวนการผลิต ตราบนกยูงพระราชทาน (2) ความรู้เกี่ยวกับเส้นใย ประเภทของเส้นใย สมบัติของเส้นใย (3) การออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย แนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019 (4) ทฤษฎีการรับรู้ และการจัดองค์ประกอบศิลป์

ผลการวิจัยที่ตรงตามวัตถุประสงค์ 1 พบว่า (1) ด้านกระบวนการผลิต มีการสาวเส้นไหมด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะ ย้อมด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยมือ (2) ด้านวัสดุ มีการใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน 4 ชนิด คือ เส้นไหมหีบ เส้นไหมสาวเลย เส้นไหมน้อย เส้นไหมแดง (3) ด้านคุณสมบัติไหมพันธุ์ไทยพื้นเมืองมีความแข็งแรงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับไหมพันธุ์ลูกผสม เกษตรกรเลี้ยงไหมได้ง่าย เพราะเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ ผ้าไหมไทยส่วนใหญ่ทอด้วยกี่ทอมือ ดังนั้นการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าจึงทำได้หลากหลาย และมีลวดลายที่ซับซ้อน ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคการทอทำให้ผ้าไหมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลายของกรรมวิธีในการทอผ้า ได้แก่ ผ้ายกดอก ผ้ายก ผ่าขัด ผ่าพื้น ผ่าหางกระรอก และผ้ามัดหมี่ (4) ด้านสี การใช้สี มีความหลากหลายในการใช้สีพื้น และสีลายหลากหลายตามแต่ละชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม

ความชำนาญ และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา มีการใช้สีวรรณะร้อน สีวรรณะเย็น และสีเอกรงค์ นิยมใช้สีมากกว่า 2 สีขึ้นไป

ผลการวิจัยที่ตรงตามวัตถุประสงค์ 2 ผู้วิจัยได้ข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอ สำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย ดังนี้ พบว่า (1) อัตลักษณ์ดั้งเดิมมีความหนาของผ้าอยู่ที่ 3 คมเนน มีความหนาปานกลางคิดเป็นจำนวน 53.3% ความเงาของผ้าอยู่ที่ 3 คมเนน มีความเงาปานกลางคิดเป็นจำนวน 80% ความแน่นของผ้าอยู่ที่ 1 คมเนน มีความแน่นน้อยที่สุดคิดเป็นจำนวน 46.7% ความคืนตัวของผ้าอยู่ที่ 2 คมเนน มีความคืนตัวน้อยคิดเป็นจำนวน 46.7% และความพลิ้วของผ้าอยู่ที่ 3 คมเนนมีความพลิ้วปานกลางคิดเป็นจำนวน 86.7% และมีปุ่มปมบนผืนผ้าคิดเป็น 100% (2) นำข้อกำหนดการออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย แนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019 และข้อกำหนดจากการศึกษาและวิเคราะห์ลวดลายงานศิลปะของ Sonia Delaunay ที่มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดการออกแบบจากแนวโน้มแฟชั่น เป็นการนำแนวคิดแบบนามธรรม ซึ่งมีการใช้เรขาคณิตเป็นหลักโดยแสดงออกมาทางโทนสี การตัดกันของเส้น สัดส่วน ขนาดและจังหวะลายผ้าทอ ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบร่างลายผ้าทอจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย จำนวน 10 รูปแบบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือก ซึ่งผลการคัดเลือกปรากฏว่า แบบร่างที่ 2 แบบร่างที่ 5 แบบร่างที่ 8 และแบบร่างที่ 10 จากแบบร่างลายผ้าทอทั้ง 4 รูปแบบ ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบเป็นแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จำนวน 5 รูปแบบ ซึ่งถูกคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 3

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย, อัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย, ลายผ้าทอ, แฟชั่นร่วมสมัย

Title	STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE NEW IDENTITY OF THAI SILK
Author	YADA SAWASDEE
Degree	MASTER OF FINE ARTS
Academic Year	2018
Thesis Advisor	Ph.D. KORAKLOD KUMSOOK
Thesis Co-Advisor	Assistant Professor Ph.D.RAVITEP MUSIKAPAN

This research aims (1) to study and analyze traditional Thai silk identity, consisting of processes, materials, features and colors; (2) to design and develop new Thai silk weaving for contemporary fashion apparel to design and develop new woven fabric patterns consistent with current consumer demand. This study is also a guideline for the design of Thai silk weaving fabrics for those interested in producing or designing contemporary fashion apparel to create a new alternative for contemporary fashion and fabric industry. The related ideas, theories, and studies are as follows: (1) knowledge of silk, history, manufacturing processes of Royal Peacock silk; (2) knowledge of fibers, types of fibers, properties of fibers; (3) contemporary fashion costume design by fashion trends of 2018 to 2019; (4) Perception theory and composition.

The first research objective was found to be (1) producing processes, silk drawn by hand and the device to the container. Then, it was dyed with natural or non-chemical colors, and woven with traditional loom; (2) For materials, four types of silk used Lueb Silk, Noi Silk, Sao Loei Silk, Lang Silk; (3) In terms of properties, native Thai silk was stronger than hybrid silk. Farmers can grow it easily because of weather conditions. Most Thai silk's woven by a hand loom, so the pattern on the fabric was so diverse and complex. The patterns made by weaving techniques made Thai silk unique and had a variety of weaving techniques; for example, Yok Dom fabric, Jok fabrik, Khit fabric, Puen fabric, Hang Krarok fabric, and Mudmee fabric; (4) In terms of colors, they were varied in the use of various colors, patterns, according to each tradition, culture,

expertise, and the wisdom conveyed. There was a use of hot colors, cold colors and monochrome colors. More than two colors were used.

The second research objective was to identify new Thai silk as a guideline for the design and development of woven fabrics. For contemporary fashion products. It was found that: 1) The original identity has a fabric thickness of three points with a moderate thickness of 53.3%. The shade of the fabric is three points with a moderate shade of 80%. The tightness of the fabric was one point with the least tightness of 46.7%. The reverse of the fabric was at two points with a slight reverse of 46.7%. The flexibility of fabric was at three points, with a moderate flexibility of 86.7%, and the knot on the cloth was also accounted for 100%; (2) contemporary fashion design requirements and fashion trends for 2018 and 2019 and the requirements for the study of Sonia Delaunay and the analysis of artwork were in line with the design requirements of fashion trends. It was an abstract concept that used the geometry primarily expressed in color, the contrast of lines, proportions, sizes, and the rhythms of pattern. The researcher presented a draft of woven fabric from ten new Thai silk identity specimens for selection by experts. The results of the selection were draft two, draft five, draft eight, and draft ten, from the four woven patterns. Then, bringing five patterns to design contemporary fashion clothes. Pattern three was then selected by experts.

Keyword : THAI SILK, FABRIC CONSTRUCTION MOTIF, NEW IDENTITY

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกนวัตกรรมการออกแบบ ขอขอบพระคุณ ดร.กรกมล คำสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเทพ มุสิกะปาน รวมถึงคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ทุกท่าน ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาในการทำวิจัยทุกๆ เรื่อง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ วาณิชกร อาจารย์ ดร.ยศไกร ไทรทอง และรองศาสตราจารย์ ดร.สินีนารถ เลิศไพโรจน์ ที่ทำการสนับสนุนและให้คำปรึกษาที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ คุณธนะพล แก้วเนตร คุณสุรเดช ธีระกุล อาจารย์ มธุรส เวียงสีมา และคุณไกลั่นคร เพ็งแจ่ม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่และข้อมูลด้านเอกสารต่างๆ

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ครอบครัวสวัสดิ์ บ้าเพ็งงาม เพื่อนๆ FASH14 พี่ต เนท พัทเจีย เบนซ์ ขอบคุณอึ้งและเวิ้ลที่ช่วยเหลือเรื่องแพทเทิร์นและการตัดเย็บเพื่อนแฟนคลับศิลปินญี่ปุ่นที่คอยช่วยเหลือด้านกำลังใจที่ดิงาม มายด์และฟีนุช รวมทั้งเพื่อนๆ นวัตกรรมการออกแบบทุกคนที่คอยช่วยเหลือในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่โต เป้ มะตูม ขอบคุณที่คอยช่วยรับฟังและแนะนำพร้อมช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง และทุกๆ ครั้ง

ญดา สวัสดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญรูปภาพ	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
ความสำคัญของงานวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
สมมุติฐานในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1. ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม	6
1.1 ประวัติของผ้าไหมในประเทศไทย	6
1.2 การพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย	7
1.3 กระบวนการผลิตผ้าไหม	12

1.4	ตรานกยูงพระราชทาน.....	18
1.5	ทัศนคติต่อผ้าไหมไทย	22
2.	ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นใย	24
2.1	ประเภทของเส้นใย	24
2.2	สมบัติของเส้นใย	25
2.3	กระบวนการผลิตเส้นใย	29
2.4	เส้นใยไหม	30
2.5	ลักษณะของเนื้อผ้า.....	32
3.	การออกแบบเครื่องแต่งกาย.....	33
3.1	ความหมายและความสำคัญของเครื่องแต่งกาย	33
3.2	หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย	34
3.3	แฟชั่นร่วมสมัย	42
3.4	แนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019	45
4.	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	48
4.1	แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	48
4.2	แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้า	50
4.3	ทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์.....	50
4.4	ทฤษฎีการรับรู้.....	57
5.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	62
	ประชากร	62
	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	62

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	65
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
1. วิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่เป็น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อัน ประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี การพัฒนาลายผ้าทอที่เหมาะสม เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลน เนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี.....	68
2. วิเคราะห์การออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย และแนวโน้มแฟชั่น สี วัสดุ ปี 2018-2019	72
3. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อการผลิตผืนผ้าต้นแบบ	75
4. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย จำนวน 5 รูปแบบ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อนำมา สร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายต้นแบบ	91
5. จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจาก ข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย และนำผลการวิจัยที่ได้มาประเมินความพึงพอใจของ ผู้บริโภค สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	97
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	103
สรุปผลการวิจัย.....	103
อภิปรายผล	107
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	107
ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป.....	107
บรรณานุกรม	108

ภาคผนวก.....	110
ประวัติผู้เขียน.....	134

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ภาพประกอบการออกแบบร่างจำนวน 10 รูปแบบ.....	77
ตาราง 3 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	95
ตาราง 4 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย	99
ตาราง 5 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย	102

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีทอง.....	20
ภาพประกอบ 2 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีเงิน.....	20
ภาพประกอบ 3 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีน้ำเงิน.....	21
ภาพประกอบ 4 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีเขียว.....	21
ภาพประกอบ 5 โทนสีของ Textile Trend Hamanature AW18/19.....	48
ภาพประกอบ 6 เกณฑ์ประเมินผลการศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)	71
ภาพประกอบ 7 เกณฑ์ประเมินผลการศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)	71
ภาพประกอบ 8 ผ้าไหมตรานกยูงทองพระราชทาน 15 ผืน	72
ภาพประกอบ 9 ผลงานของ Sonia Delaunay	74
ภาพประกอบ 10 ผลงานของ Sonia Delaunay	74
ภาพประกอบ 11 Mood Board.....	75
ภาพประกอบ 12 การประยุกต์แบบร่างที่ 2	89
ภาพประกอบ 13 การประยุกต์แบบร่างที่ 5	89
ภาพประกอบ 14 การประยุกต์แบบร่างที่ 8	89
ภาพประกอบ 15 การประยุกต์แบบร่างที่ 10	90
ภาพประกอบ 16 การทอผ้าไหมสองเส้น	90
ภาพประกอบ 17 ผ้าไหมต้นแบบทั้ง 4 ลวดลาย.....	90
ภาพประกอบ 18 การทดสอบผ้าไหมต้นแบบตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย	91
ภาพประกอบ 19 การทดสอบผ้าไหมต้นแบบตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย	91
ภาพประกอบ 20 แบบร่างที่ 1	92
ภาพประกอบ 21 แบบร่างที่ 2	93

ภาพประกอบ 22 แบบร่างที่ 3	93
ภาพประกอบ 23 แบบร่างที่ 4	93
ภาพประกอบ 24 แบบร่างที่ 5	94
ภาพประกอบ 25 การพิตติ้ง	98
ภาพประกอบ 26 การพิตติ้ง	98
ภาพประกอบ 27 ภาพผลงานคอลเลคชั่นเครื่องแต่งกายร่วมสมัย	99

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีหลักฐานที่สำคัญยืนยันว่ามีการทอผ้าไหมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2,400-2,800 ปี จากเศษผ้าที่ติดอยู่กับกำไลสำริดของบ้านเชียงและเศษเส้นใยไหมซึ่งพบที่บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นมีการทอผ้าจากเส้นใยพืชและไหมกันแล้ว (ผาสูก, 2545) ผ้าทอในประเทศไทยเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่มีความสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่แฝงอยู่ในผืนผ้า แสดงถึงความอุตสาหกรรม ชยัน อดทน ฝีมืออันประณีตของผู้ทอและยังแสดงถึงศิลปะภูมิปัญญาของชุมชน (วงษ์ทัต, 2554) เพราะการทอผ้าเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันการสวมใส่ผ้าไหมมีให้เห็นในงานพิธีกรรมต่างๆ เพื่อประดับบารมีเสริมสร้าง ความสง่างามแก่ผู้สวมใส่ ในขณะเดียวกันเป็นการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาผ้าไหมไทยให้ทั่วโลกได้พียงเห็นของดีของประเทศไทย เนื้อผ้าไหมที่เกิดจากการปลูกหม่อนเลี้ยงตัวไหม ถักทอกลายเป็นเส้นใยธรรมชาติ มัดย้อมด้วยฝีมือจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ชีวิตและสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้เกิดเป็นผ้าไหมที่มีคุณสมบัติพิเศษที่มีความลื่น มันวาน ยืดหยุ่นได้ดี ให้สีสันสวยงาม และเบาสบายเหมาะแก่อากาศประเทศไทย นอกจากผ้าไหมจะนำไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มกายแล้ว ยังสามารถผลิตเป็นเครื่องประดับและผลิตภัณฑ์อีกหลากหลายชนิดที่นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลและยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างลงตัว (บงกชผ้าทอมือ, 2559)

อาจารย์เผ่าทอง ทองเจือ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าไทย วิเคราะห์ถึงเหตุผลที่บรรดาวัยรุ่นและวัยทำงานเมินผ้าไทยว่า เนื่องจากพวกเขาได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งลืมรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง การที่จะบังคับคนไทยซึ่งมีนิสัยอิสระหันไปใส่ชุดไทยอัมรินทร์ ชุดไทยเรือนต้น ชุดไทยจิตรลดา ฯลฯ ก็คงไม่เหมาะสมและไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง เพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาคุณผู้หญิงที่ต้องออกมาทำงาน นอกบ้าน ขึ้น-ลง รถเมล์ รถไฟฟ้า นั่งเรือ ช้อนท้ายมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ดังนั้น ถ้าหากผู้ประกอบการได้มีการออกแบบผ้าไทยให้เหมาะกับยุคสมัย นำภูมิปัญญามาพัฒนาคิดค้นให้ผ้าไทย ดูแล่ง่าย ไม่ยับ สีไม่ตก โดยลายผ้าเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกทางหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกไม่เหมาะกับตนเอง ในประเทศไทยผ้าไหมไทยขาดการอนุรักษ์และสืบสานจากคนรุ่นใหม่ แม้ปัจจุบันหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ใช้ และสวมใส่ผ้าไทยมากขึ้น แต่ด้วยปัจจัยหลายอย่าง คนไทยยัง

ติดภาพลักษณะของผ้าไทยที่เชื่อว่าเชย และเป็นของที่คนค่อนข้างมีอายุสวมใส่ ทั้งยังดูแลรักษา ค่อนข้างยาก ทำให้ผ้าไทยนิยมในคนเฉพาะกลุ่ม การออกแบบผ้าไทยส่วนใหญ่ จะใช้ผ้าสีพื้น นำมาปัก ย้อมสี พิมพ์ลายเพิ่ม เพราะผ้าทอลายยังอยู่ในภาพลักษณะของลายโบราณที่เอามาปรับ ใช้ได้ยาก (สีมันตร, 2556)

จากการค้นคว้าข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะออกแบบลายผ้าทอเพื่อการ สร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทยเป็นสิ่งสำคัญ อันจะรวมถึงการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี เพื่อออกแบบและ พัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ที่ มีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ความสำคัญของงานวิจัย

การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย เป็นแนวทาง การพัฒนาลายผ้าทอผ้าไหมไทย และเป็นฐานข้อมูลแก่ผู้สนใจในการสร้างแนวทางการออกแบบ ลายผ้าทอผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยเพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่แบรนด์ แฟชั่นที่จะนำสิ่งทอนี้มาออกแบบเป็นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตาม ข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบผ้าทออัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบร่างการออกแบบลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ที่ได้ทำการออกแบบโดยผู้วิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อหาแบบที่จะนำไปพัฒนาและสร้างเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายจากลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

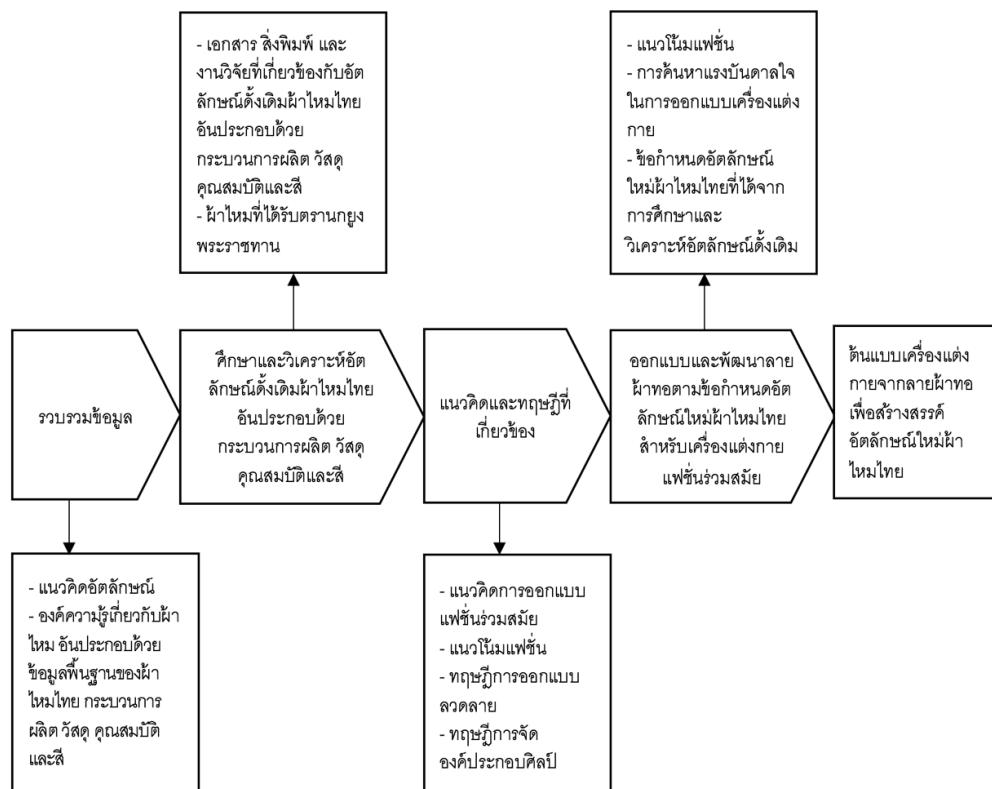
อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย ผ้าไหมที่ได้รับตรานกยูงทองพระราชทานเป็นผ้าไหมที่ผลิตโดยใช้เส้นไหมและวัตถุดิบตลอดจนกระบวนการผลิตที่เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมของไทยอย่างแท้จริง ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมต้องสาวด้วยมือผ่านทวงสาวลงภาชนะ ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย ผ้าไหมที่เกิดจากข้อกำหนดลักษณะจากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย นำมาผสมผสานกับการออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย

ลายผ้าทอ ลวดลายที่เกิดจากการขัดกันของเส้นด้าย ทำให้รูปแบบต่างกันบนผืนผ้าหากดึงเอาเส้นด้ายที่เป็นลวดลายออกลายผ้า บริเวณนั้นเสื่อมสภาพไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ เรียกว่าลวดลายโครงสร้าง (Structural) ซึ่งเกิดจากการทอหรือการถักนิตหรือการทำผ้าลูกไม้บางวิธี

แฟชั่นร่วมสมัย คือการออกแบบเครื่องแต่งกายซึ่งเน้นกระบวนการ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้พัฒนาสินค้าที่มีความเป็นแฟชั่นตรงตามกระแสนิยม โดยเริ่มตั้งแต่การวิจัยเทรนด์สี วัตถุดิบ และรูปแบบแฟชั่น เพื่อนำมาผสมผสานกันในการเตรียมออกแบบคอลเลคชั่น สามารถสวมใส่ได้หลากหลายโอกาส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

ผลของการออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยนั้นได้ผ้าไหมที่มีรูปลักษณ์ ลักษณะพิเศษที่น่าสนใจ มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นแนวทางการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทย แก่ผู้สนใจที่จะผลิตหรือออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้อุตสาหกรรมแฟชั่นและสิ่งทอร่วมสมัย ผู้บริโภคพึงพอใจไม่น้อยกว่า 80%

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม
 - 1.1 ประวัติของไหมในประเทศไทย
 - 1.2 การพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย
 - 1.3 กระบวนการผลิตผ้าไหม
 - 1.4 ตรานกยูงพระราชทาน
 - 1.6 ทศนคติดต่อผ้าไหมไทย
2. ความรู้เกี่ยวกับเส้นใย
 - 2.1 ประเภทของเส้นใย
 - 2.2 สมบัติของเส้นใย
 - 2.3 กระบวนการผลิตเส้นใย
 - 2.4 เส้นใยไหม
 - 2.5 ลักษณะของเนื้อผ้า
3. การออกแบบเครื่องแต่งกาย
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของเครื่องแต่งกาย
 - 3.2 แฟชั่นร่วมสมัย
 - 3.3 แนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
 - 4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้า
 - 4.3 ทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์
 - 4.4 ทฤษฎีการรับรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม

1.1 ประวัติของผ้าไหมในประเทศไทย

พจนานุกรม (2544) กล่าวว่า การค้นพบเส้นใยไหมและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไหม และทอผ้าบนผืนแผ่นดินจีน ซึ่งอยู่ห่างไกลจากสุวรรณภูมิหรือประเทศไทยในปัจจุบันหลายพันไมล์ เมื่อประมาณ 4,700 ปีนั้น ยังไม่มีหลักฐานบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อันเกิดจากการเลี้ยงไหมของทั้งสองแผ่นดินนี้ แต่สิ่งที่เฝ้าพันธุของชนบนผืนแผ่นดินนี้มานับเป็นพันปี คือ การนุ่งห่มด้วยผ้าไหมที่มีมานานจนเป็นเรื่องธรรมดา จะมีมานานเพียงใด ยังไม่มีใครสามารถสืบสาวราวเรื่องได้ชัดเจนจนกระทั่งพบหลักฐานยืนยันได้ว่ามนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อ 2,400-3,500 ปี มีดอผ้าขึ้นใช้โดยพบเศษผ้าที่ติดอยู่กับกำไลสำริดของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง และเศษผ้าไหมซึ่งพบที่บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี นั้นบ่งบอกว่าประเทศไทยมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมมาราว 3,000 ปีแล้ว เช่น อาจมีการสืบทอดอารยธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแถบนี้ มิได้มีการอพยพหรือเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมจากแผ่นดินประเทศจีนอย่างใด ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้วว่า เมื่อ 500,000 ปีมาแล้วได้มีมนุษย์อาศัยอยู่ในดินแดนแผ่นดินไทย จากหลักฐานทางโบราณคดี ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการตั้งอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งมีความรู้เรื่องการปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ แต่การขุดค้นหน้าบ้านคุณยายบัดดี ตุงคสมิตร ที่บ้านเชียงโดยกรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2516 พบเส้นใยหิน อยู่ข้างโครงกระดูกประปนอยู่กับทรายได้เศษเครื่องปั้นดินเผา ไม่พบเส้นใยไหมแต่อย่างใด ในขณะที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังไม่แน่ชัดหรือยืนยันได้ว่าไหมไทยมีแหล่งกำเนิดอยู่ที่นี้หรือได้รับการถ่ายทอดมาจากที่ใดนักวิทยาศาสตร์โบราณคดี ก็พยายามเสาะแสวงหาหลักฐานหรือข้อสันนิษฐานทางชีววิทยาและภูมิศาสตร์ โดยตั้งข้อสังเกตว่าไหมไทยพันธุ์พื้นเมืองที่เลี้ยงกันมาตั้งแต่โบราณและยังคงมีเลี้ยงกันอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นไหมที่ไม่มีการฟักตัวตามธรรมชาติ สามารถฟักออกเป็นตัวได้ปีละหลายครั้ง รังมีรูปร่างเรียวยาวเล็ก สีเหลืองมีปูยมาราว 10 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้อุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหมพื้นเมืองของไทย เช่น กระดี่เลี้ยงไหม จ่อ เหล่ง อัก ไน ก็ มีลักษณะคล้ายคลึงและใกล้เคียงกับอุปกรณ์ที่ใช้อยู่ทางตอนใต้ของจีนและลาวซึ่งเป็นที่ทำขึ้นอย่างง่าย ๆ เหมาะสำหรับการเลี้ยงไหมและทอผ้าในครัวเรือน ซึ่งต่างจากภาคกลางของจีนซึ่งมีการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อส่งเป็นสินค้าส่งออก (บุญวงศ์, 2542)

1.2 การพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย

สมัยสุโขทัย นับว่ามีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์จนถึงรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 4 ราชกุมารมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จากการบันทึกของโจวต้ากวาน กล่าวว่า พ.ศ. 1839 ชาวไทยใช้ผ้าไหมทอแพรบางๆ สีดำ เป็นเครื่องนุ่งห่ม ยุคนี้การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศจีน โดยติดต่การค้าขายผ้าไหมพิมพ์เกี่ยวกับกรุงสุโขทัยและหัวเมืองอื่นๆ เช่น ราชบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี และสงขลา

สมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยยังคงมีสัมพันธ์ไมตรีทางการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่างปี พ.ศ. 1984-1976 มีนักเดินเรือชาวจีน ได้นำผ้าไหมและสินค้าอื่นๆ เข้ามาค้าขายกรุงศรีอยุธยา ทำให้กรุงศรีอยุธยากลายเป็นศูนย์กลางการค้าต่างๆ มีหลายชนิดรวมทั้งผ้าไหมสำเร็จรูป และวัตถุดิบในการทอผ้า โดยเฉพาะในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงค้าขายผ้าด้วยพระองค์เอง จัดให้มีคลังสินค้าตามหัวเมืองต่างๆ และจัดให้เป็นศูนย์กลางการค้าขายวัตถุดิบในการทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย ในยุคนี้นี้จึงเป็นเครื่องกำหนดตำแหน่งและฐานะทางสังคมของผู้สวมใส่ โดยใช้ชนิด สี และลวดลายของผ้า เป็นเครื่องบ่งชี้ เป็นประเพณีสืบทอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้การปูนบำเหน็จด้วยผ้าแทนเงินเดือนก็เคยมี

สมัยกรุงธนบุรี รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกอบกู้เอกราชและตั้งราชธานีขึ้นใหม่ที่กรุงธนบุรี เนื่องจากอยู่ในภาวะสงคราม ยุคของการค้าขายผ้าชนิดต่างๆ จึงซบเซาลงจำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศเข้ามาใช้ แต่ที่เมืองนครศรีธรรมราชเป็นดินแดนที่สงบปราศจากศึกสงคราม เจ้าพระยานครศรีธรรมราช จึงทรงนำช่างทอผ้าสตรีจากเมืองสงขลา เพื่อมาสอนการทอผ้าอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช ทำให้ที่นี่เป็นแหล่งผลิตผ้าที่มีชื่อเสียงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สืบเนื่องไปจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณี ทำให้การแต่งกายไม่แตกต่างจากสมัยกรุงศรีอยุธยามากนัก โดยการแต่งกายสำหรับพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการเมื่อเข้าเฝ้ากษัตริย์ยังคงใช้ผ้าสมปักที่ทอด้วยผ้าไหม

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีขุนนางเวียงจันทร์ชื่อ นายแล ได้นำชาวลาวซึ่งมีความชำนาญในการเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหม ข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านเนินอ้อม (เมืองชัยภูมิ) จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นายแลได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองชัยภูมิแต่ได้ถึงแก่กรรมก่อนจะสร้างเมืองเสร็จ ชาวยุโรปจึงสร้างศาลขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นายแลผู้บุกเบิกสิ่งทอไทยปัจจุบันศาลนี้มีชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อพระยาแล” ซึ่งเป็น

ที่เข้าใจว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้า ได้แพร่หลายทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตั้งแต่นั้นมา

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีดารปฏิรูปบ้านเมืองตามกระแสอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก ข้าราชการบริพารจะสวมเสื้อ กางเกงเข้าเฝ้า แต่ผ้าไหมก็ยังคงเป็นที่ยินยอมและแสดงถึงยศและตำแหน่งของผู้สวมใส่

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคฟื้นฟู ส่งเสริมและ พัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม การทอผ้าไหม ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาบ้านเมืองในสาขาอื่น ในช่วงดังกล่าวประเทศไทยยังขาดผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยให้คำแนะนำในการที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัย จึงมีการว่าจ้างที่ปรึกษาชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามฝ่ายไทยซึ่งเบ้นนายจ้างเกรงว่าการจ้างที่ปรึกษาชาวต่างชาติเพียงชาติเดียวจะมีผลเสียต่อการเมืองของไทยได้ จึงได้พยายามจ้างที่ปรึกษามาจากหลายๆ ประเทศ ในปี พ.ศ. 2436 ประเทศไทยเผชิญวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ไทยจำเป็นต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส ดังนั้น เพื่อเป็นทางป้องกันการรุกรานของฝรั่งเศส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงระงับโครงการสร้างรถไฟไปยังภาคเหนือของไทยที่มีมาแต่เดิม เปลี่ยนเป็นการสร้างรถไฟสายกรุงเทพ-โคราช (จังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน) ซึ่งมีระยะทางยาว 265 กิโลเมตร ด้วยเหตุผลว่าจะได้เป็นเส้นทางในด้านยุทธศาสตร์การเมือง

ปี พ.ศ. 2443 ชาวญี่ปุ่น 2 คน ชื่อ นายวาทานาเบะและนายอุเอโนะ ได้เดินทางไปสำรวจทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ต่อมาปี พ.ศ. 2444 นายอินางิชิ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยในสมัยนั้นได้กราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ ว่าเส้นไหมของไทยคุณภาพไม่ดี ใช้ได้ในท้องถิ่นเท่านั้น แต่หากมีการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและมีการขยายอุตสาหกรรมการผลิตไหมออกไปในไม่ช้าไหมไทยจะกลายเป็นสินค้าที่สำคัญของประเทศซึ่งรายงานดังกล่าวที่เข้าใจกันว่า เป็นรายงานผลการสำรวจของนายวาทานาเบะกับนายอุเอโนะ และนายอินางิชิ ได้ถวายคำแนะนำว่า ไทยควรทำตามแบบอุตสาหกรรมผลิตไหมของญี่ปุ่นโดยให้รัฐบาลเป็นแกนนำสร้างเมืองโคราชให้เป็นศูนย์กลางการเลี้ยงไหมที่สำคัญในทางภาคอีสานของไทย เป็นสถานเพาะเลี้ยงไหมตัวอย่าง สร้างโรงงานไหมตัวอย่าง ส่งผู้เชี่ยวชาญไปจัดการฝึกอบรมปรับปรุงคุณภาพไหมให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อของไหม ปรับปรุงอุปกรณ์การเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหมให้แพร่หลายจนกลายเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ใหญ่ซึ่งจะช่วยเพิ่มการส่งออกให้มากขึ้น นำความมั่นคงมาสู่ประเทศ ด้วยเหตุนี้เองพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ จึงกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงทราบถึงรายงานดังกล่าว

สืบเนื่องจากเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ฝรั่งเศสยังคงแสดงความประสงค์ที่จะครอบครองดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง แม้ว่าทางอังกฤษและฝรั่งเศสต่างมีความประสงค์จะใช้ประเทศไทยเป็นรัฐกันชนก็ตาม นายอินางาคิมีความคิดว่าการที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชโดยสมบูรณ์นั้น เป็นหน้าที่ของญี่ปุ่นในฐานะประเทศพัฒนาแล้วในเอเชีย จึงได้พยายามจะให้รัฐบาลไทยเห็นคุณค่าของการปรับปรุงและส่งเสริมการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ด้วยเกรงว่าหากฝรั่งเศสสามารถแผ่อิทธิพลเข้าทางโคราช ถือว่าเป็นดินแดนที่ฝรั่งเศสหมายตาไว้แล้ว ก็เท่ากับแผนการของฝรั่งเศสที่จะครองเอเชียประสบความสำเร็จ นางอินางาคิ จึงพยายามกระตุ้นให้รัฐบาลไทยจ้างผู้เชี่ยวชาญการทำไหมชาวฝรั่งเศสมาแทนชาวญี่ปุ่นด้วยถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับฝรั่งเศสในการดำเนินนโยบายต่อเอเชีย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีราชวินิจฉัยให้อุดหนุนการทำไหม และทอดผ้าของประเทศโดยปี พ.ศ. 2445 รัฐบาลได้ว่าจ้าง ดร.ทาเมทาโร่ โคยาม่า รองศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียวมาเป็นผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาด้านการเลี้ยงไหม ได้เริ่มทดลองเลี้ยงไหมตามแบบฉบับของญี่ปุ่น สอนและฝึกอบรมนักเรียนไทยในวิชาการเลี้ยงและทำไหม พร้อมกับสร้างสวนหย่อมและสถานีเลี้ยงไหมขึ้นที่ตำบลศาลาแดง กรุงเทพฯ ขึ้นเป็นแห่งแรก และจัดตั้งกองช่างไหมหรือแผนกช่างไหมขึ้นในกระทรวงเกษตรธิการ ได้รวบรวมกองการผลิตกองการเลี้ยงสัตว์ และกองช่างไหม ตั้งขึ้นเป็น กรมช่างไหม โดยมีพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงษ์ พระราชโอรสองค์ที่ 38 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอธิบดีกรมช่างไหมพระองค์แรก งานหลักของกรมช่างไหม คือการดำเนินงานตามโครงการของสถานีทดลองเลี้ยงไหม เริ่มด้วยการสร้างโรงเรียนสอนการทำไหมขึ้นในพระราชวังดุสิตเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2446 เปิดโรงเรียนสอนการทำไหมขึ้นที่ประทุมวัน เรียกว่า “โรงเรียนการช่างไหม” หรือ “โรงเรียนช่างไหม” เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2447 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สร้างผู้เชี่ยวชาญ และฝึกพนักงานคนไทยขึ้นแทนคนญี่ปุ่น ซึ่งในเวลาต่อมาโรงเรียนแห่งนี้ได้พัฒนามาจนกลายเป็นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.โคยาม่า ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ให้คำแนะนำและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รวมทั้งช่วยพัฒนาการเกษตรด้านอื่นๆ จนถึงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2447 จึงกราบถวายบังคมลากลับไปประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากครบกำหนดสัญญาจ้าง พ.ศ. 2447 กรมช่างไหมจึงได้ตั้งสาขากองช่างไหมที่เมืองนครราชสีมา เพื่อเป็นแหล่งรักษาพันธุ์ไหม ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนหม่อนและเลี้ยงไหมแบบใหม่ ฝึกการสาวไหมด้วยเครื่อง และดัดแปลงเครื่องทอผ้าไหมให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ซึ่งต่อมาขยายสาขาเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง ในขณะที่การช่างไหม

กรุงเทพฯ ได้สร้างพันธุ์ใหม่ลูกผสมระหว่างพันธุ์ไทยกับพันธุ์ญี่ปุ่นเพื่อให้พันธุ์ใหม่ที่ดีกว่าเดิม แต่ยังใช้พันธุ์ไทยพื้นเมืองควบคู่กันไปด้วย โดยให้ราษฎรปรับปรุงวิธีการเลี้ยงให้ดีขึ้น

อธิบดีกรมช่างไหม กรมหมื่นพิชัยมหินทโรดม ทรงบริหารราชการจนถึง วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2452 พระองค์ได้สิ้นพระชนม์ลงด้วยพระชนมายุ 29 ชันษา กอปรด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จสวรรคต เมื่อ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 งานด้านไหมจึงมีอันต้องซบเซาลง และได้มีการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเพาะปลูกต่างประเทศ งานของกรมช่างไหมจึงเน้นไปในการเพาะปลูกพืชอื่นๆ แทน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการพัฒนาการทอผ้าด้วยกี่กระตุก เพื่อเพิ่มคุณภาพเส้นใยให้สูงขึ้น ยุคนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายในพระราชสำนักตามกระแสของตะวันตก โดยมีพระราชประสงค์ให้สตรีนุ่งผ้าขึ้น มีพื้นขาว แล้วเกล้าผมมวย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล การแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ข้าราชการเลิกนุ่งผ้าม่วง เปลี่ยนเป็นนั่งกางเกงแบบตะวันตกส่วนสตรีมีการสวมใส่ผ้าขึ้น

พ.ศ. 2478 ภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอีกครั้งหนึ่งโดยหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ อธิบดีเกษตรและการประมง ได้จัดพิมพ์คำแนะนำของกรมเกษตรและการประมงในเรื่องการเลี้ยงไหม ทำให้หลวงชำนาญโกศัยศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจในการเลี้ยงไหม ปี พ.ศ. 2479 กระทรวงเศรษฐกิจได้ตั้งโรงงานสาวไหมที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมไหมในครัวเรือนให้เป็นอาชีพสำหรับเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคาดหมายว่าไหมอาจเป็นสินค้าสำคัญในอนาคต ดังนั้นกระทรวงเศรษฐกิจจึงได้ร่วมมือกับกระทรวงเกษตรธิการ มอบหมายให้กรมเกษตรดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงไหมแก่เกษตรกร ในปี พ.ศ. 2481 จึงได้มีการตั้งสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้นที่ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา เพื่อทำการค้นคว้าทดลองการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และในเวลาต่อมาจัดตั้งสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมหนองคาย ห้วยแก้ว และพุทไธสง สังกัดกองพืชพันธุ์ กรมกสิกรรม รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในปี พ.ศ. 2493 ได้จัดตั้งสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมร้อยเอ็ด เพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง พ.ศ. 2501 จอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ชื้อกิจการโรงงานน้ำตาลที่จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งเป็นสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้น โดยยกเลิกกิจการที่ปากช่อง และห้วยแก้ว พ.ศ. 2507-2508 ในปี พ.ศ. 2507 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่ง นายคิซาบุโร่ อชิดะ และนายอะคิรา โอยา ผู้เชี่ยวชาญไหมและหม่อนมาถ่ายทอดความรู้สู่นักวิชาการและเกษตรกรของไทย ภายใต้แผนโคลัมโบ และในปี พ.ศ. 2512 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่ง ดร.เซโนสุเกะ โอมูระ พร้อม

ผู้เชี่ยวชาญอีก 4 คน มาดำเนินการวิจัยด้านหม่อนไหม การผลิตไหม โรงแมลงศัตรูหม่อนไหม และการสาวไหม ที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหม นครราชสีมาและสถานีทดลองในเครือข่าย 4 แห่ง คือ อุดรธานี ขอนแก่น มุกดาหาร และอุบลราชธานี เพื่อผลิตไหมและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเส้นไหม ได้ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ทำให้อุตสาหกรรมการทำไหมเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเป็นลำดับ เกษตรกรหันมาเลี้ยงไหมผลิตรังไหมส่งให้โรงงานสาวไหม ซึ่งเกิดขึ้นจำนวนหลายโรง ทำให้ไทยสามารถผลิตไหมเส้นยืนได้เป็นครั้งแรก แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ยังคงเลี้ยงไหมแบบพื้นบ้าน จึงมีการส่งเสริมและแบ่งเกษตรกรเป็น 3 ระดับ คือ เกษตรกรระดับก้าวหน้า เกษตรกรระดับกลาง และเกษตรกรระดับล้าหลัง การพัฒนาจะดำเนินการตามศักยภาพเกษตรกรแต่ละระดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512-2523 นับว่าแนวนโยบายของการพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และสาวไหม ซึ่งเป็นรากฐานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาจนปัจจุบัน

การพัฒนาหม่อนไหมเริ่มขึ้นอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2498 พระองค์ทรงพบว่าราษฎรที่เดินทางมารับเสด็จ ทั้งสองพระองค์นั้น ล้วนยากจน ชาติที่ดิ้นทำกิน มีอาชีพทำไร่ทำนา ซึ่งมักพบปัญหาฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล อย่างไรก็ตามสตรีที่มารับเสด็จแต่ละคราวมักแต่งกายด้วยผ้าชิ้นมัดหมี่ ต่างสีและต่างลาย พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริว่าน่าจะหาอาชีพเสริมให้ราษฎรเหล่านี้เพื่อให้มีรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปี ด้วยทรงพอพระราชหฤทัยในความงามของผ้าไหมมัดหมี่ในขณะที่ส่วนพระองค์ก็ทรงมีพระราชนิมิตในการใช้ผ้าไทยมาตั้งแต่ยังทรงพระยศเป็น ม.ร.ว. สิริกิติ์ กิตติยากร และด้วยพระราชหฤทัยที่มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านไว้ไม่ให้สูญหายไปจากแผ่นดินไทย พระองค์จึงทรงเล็งงานผ้าไหมเป็นหนึ่งในอาชีพเสริมให้แก่ราษฎรโดยเฉพาะการทอผ้าไหมมัดหมี่ของภาคนี้ ไม่จำเป็นต้องมีครูผู้สอน ด้วยเหตุที่ราษฎรปฏิบัติกันอยู่แล้ว การประดิษฐ์ลวดลายผ้าไหมเกิดจากจินตนาการของเขาเอง ซึ่งลายแต่ละลายนั้นเกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่พบเห็นอยู่ทุกวัน เช่น ลายสัตว์ต่างๆ ลายดอกไม้ ลายใบไม้ และเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน ส่วนสีผ้าไหมมัดหมี่จะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เมื่อเริ่มทรงงาน พระองค์ทรงอุทิศ ทั้งกำลังและพระวรกาย และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ต่อมากิจกรรมเติบโตเป็นลำดับ ข้าราชการบริพารจึงได้รวบรวมเงินจำนวนหนึ่งขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และขอพระราชทานให้ทรงจัดตั้งเป็นมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษขึ้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา

ด้วยทรงมีสายพระเนตรอันกว้างไกล ทรงเห็นว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังคงสามารถรักษาวัฒนธรรมการทอผ้ามัดหมี่ไว้ใช้ในครัวเรือนตลอดมา จึงทรงมีพระราชดำริว่า

การทอผ้ามัดหมี่สามารถยึดเป็นอาชีพเสริมของครัวเรือนได้ โดยต้องเพิ่มคุณภาพของเส้นไหมและผ้าไหม นอกจากนี้แล้วยังทรงก่อตั้งโครงการสนับสนุนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ หากผลิตได้คุณภาพตามมาตรฐานและมีปริมาณมากขึ้นก็นำออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ ในวโรกาสที่พระองค์ เสด็จฯ เยือนประเทศเพื่อนบ้าน ทรงแต่งฉลองพระองค์ที่ถักทอด้วยผ้าไหมและผ้ายกอีกหลายชนิดที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทย ซึ่งทรงเจริญรอยตามสมเด็จพระพันปีหลวง สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์และการแต่งกายของสตรีสมัยโบราณ ทรงนำแบบต่างๆ มาประยุกต์เป็นฉลองพระองค์อย่างเหมาะสม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อตามพระนามของพระตำหนักและพระที่นั่งที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ชุดไทยจิตรลดา เป็นชุดผ้าไหมหรือผ้ามัดหมี่ หรือผ้าทอแบบยกดอก ใช้ในโอกาสลาลองหรือเวลากลางวัน ชุดไทยอมรินทร์ เป็นชุดผ้าไหมยกเงินหรือยกทองเช่นเดียวกับชุดไทยจิตรลดา ชุดไทยจักรพรรดิ เป็นชุดสืบทอดวัฒนธรรมไทยของสตรีโบราณ ยุคสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา คือมีสไบทับในและมีการปักแบบโบราณ ชุดไทยจักรีเป็นชุดคล้ายกับไทยจักรพรรดิแต่สไบไม่มีปัก และชุดไทยเรือนต้น เป็นชุดไทยประยุกต์ด้วยการปักเชิงขึ้น และลดลายปักเป็นดอกไม้ไทยหรือลายไทย จากผลของผู้นิยมต่งกายด้วยชุดประจำชาติ ตามที่พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานให้นั้น ส่งผลให้ราษฎรสามารถจำหน่ายผ้าไหมได้มากขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่ม ความเป็นอยู่ย่อมดีขึ้นไปพร้อมกันด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น (ปาลิวัน, 2542)

1.3 กระบวนการผลิตผ้าไหม

การทอผ้าพื้นบ้านของไทยมีกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค แต่ที่มีมากได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติ แต่ละกลุ่มชน เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือนิยมทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการยก และก็เป็นส่วนใหญ่ กลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมรก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะแบบโบราณ แต่ถ้าเป็นกลุ่มชนคนไทยเชื้อสายไทครั้ง ไทพวน และไทยวน และลาวอีสานนิยมทอผ้าด้วยวิธีจักและมัดหมี่ คนพื้นเมืองในภาคใต้นิยมทอผ้ายก เป็นต้น

1.3.1 การปลูกหม่อน หม่อน (Mulberry) เป็นพืชอยู่ในวงศ์ Maraceae เป็นไม้ยืนต้นประเภทพุ่ม ลำต้นมีสีเขียวแก่หรือสีน้ำตาล มีตาข้างมากมาย ใบมีสีเขียวเข้ม ดอกตัวเมียเมื่อได้รับการผสมแล้วจะเปลี่ยนเป็นผล ซึ่งมีลักษณะเป็นผลรวม (aggregate fruit) หม่อนเป็นพืชกึ่งร้อน (subtropical) ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชีย สามารถปลูกได้ทั่วไปในประเทศไทย เจริญเติบโตได้

ดีที่สุดในการดูแล การเจริญเติบโตจะลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนเข้าหน้าแล้ง พันธุ์หม่อนพื้นเมืองของไทยได้มีการรวบรวมไว้ ได้แก่ หม่อนน้อย หม่อนสร้อย หม่อนแดง หม่อนแก้วชนบท หม่อนไผ่ หม่อนขุนไผ่ หม่อนแก้วอุบล หม่อนใหญ่อุบล หม่อนตาดำ เป็นต้น หนอนไหมมีความสามารถในการเปลี่ยนโปรตีนจากใบหม่อนเป็นเส้นใยไหมได้ดีกว่าการเลี้ยงด้วยพืชชนิดอื่น ใบหม่อนเพียง 108-120 กิโลกรัม สามารถเปลี่ยนเป็นรังไหมได้ประมาณ 6-7 กิโลกรัม เมื่อนำมาสาวเป็นเส้นไหมจะได้ประมาณ 1 กิโลกรัม

หม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 นั้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Morus alba* L. หม่อนสายพันธุ์นี้เกิดจากการที่ผู้อำนวยการสถานีทดลองหม่อนไหมบุรีรัมย์ (คุณเชียรศักดิ์ อริยะ) และผู้อำนวยการสถานีทดลองหม่อนไหมศรีสะเกษ (คุณไชยงค์ สำราญถิ่น) ได้นำท่อนพันธุ์หม่อนหมายเลข 44 มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตดี ใบใหญ่ หนา ขอบปล้องถี่ ให้ผลผลิตต่อไร่สูง แต่มีข้อเสีย คือ ขยายพันธุ์โดยใช้ท่อนพันธุ์ปักชำในแปลงโดยตรงไม่ได้ เพราะอัตราการออกรากต่ำ และหม่อนน้อย ซึ่งเป็นหม่อนพันธุ์พื้นเมืองที่เกษตรกรนิยมปลูกกันอย่างแพร่หลาย การเจริญเติบโตดี ขยายพันธุ์โดยการตัดกิ่งปักชำในแปลงได้โดยตรง ดังนั้น สถานีทดลองหม่อนไหมบุรีรัมย์ จึงได้นำหม่อนทั้ง 2 พันธุ์มาผสมพันธุ์กัน โดยมีเป้าหมายหลักในอันที่จะใช้ท่อนพันธุ์ปักชำหรือปลูกในแปลงโดยตรง จากการคัดเลือกลักษณะดีเด่นของหม่อนลูกผสมมากกว่า 36 พันธุ์ ปรากฏว่าหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 (บร. 9) เป็นพันธุ์ที่มีอัตราการออกรากดี ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ลักษณะใบอ่อนนุ่มเหมาะแก่การเลี้ยงไหมเป็นอย่างมาก

พันธุ์หม่อนที่นิยมปลูกไว้ใช้สำหรับการเลี้ยงไหมในประเทศไทยมีมากมายหลายพันธุ์ พันธุ์หม่อนพื้นเมืองของไทยมีชื่อเรียกตามสภาพท้องถิ่น หรือบางทีอาจจะมีการเรียกชื่อซ้ำกัน พันธุ์หม่อนจากต่างประเทศ และพันธุ์ไทยลูกผสม พันธุ์หม่อนพื้นเมืองของไทยได้มีการรวบรวมไว้ ได้แก่ หม่อนน้อย หม่อนสร้อย หม่อนแดง หม่อนแก้วชนบท หม่อนไผ่ หม่อนขุนไผ่ หม่อนแก้วอุบล หม่อนใหญ่อุบล หม่อนตาดำ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560b)

1.3.2 การเลี้ยงไหม ไหมวัยละอ่อน ไหมวัย 1, วัย 2 และ วัย 3 การเลี้ยงไหมวัยอ่อนมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและความแข็งแรงของไหมวัยแก่เป็นอย่างมาก เนื่องจากในช่วงไหมวัยอ่อนนี้มีความต้านทานต่อโรคน้อย อาจติดเชื้อและตายง่าย และมักปรากฏเสมอว่าหนอนไหมเกิดอาการเป็นโรคอย่างมากในวัย 4 – 5 ทำให้เกษตรกรสูญเสียผลผลิต สาเหตุการสูญเสียเกิดจากการเลี้ยงไหมวัยอ่อนที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ใกล้ชิดเป็นพิเศษ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผนการเลี้ยงไหมวัยอ่อนเพื่อไม่ให้สูญเสียผลผลิตมา (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560a)

1.3.3 การสาวไหม การที่ดึงเอาเส้นใยซึ่งมีขนาดเล็ก ๆ นี้ออกจากรังไหม โดยใช้วิธีนำรังไหมไปต้มเพื่อทำลายกาบที่ผนึกเส้นใยที่อัดแน่นออกจากกัน แล้วดึงเอาเส้นใยออกมาตามกรรมวิธี เส้นไหมที่ได้นั้นจะได้มาจากการดึงเส้นใยจากหลาย ๆ รังรวมกันเป็นเส้นเดียวกันในการสาวคราวเดียวกัน เพื่อให้เส้นไหมของแต่ละรังพันกันเป็นเกลียว ทำให้เกิดการเกาะยึดซึ่งกันและกัน มีความเหนียวทนทาน เนื้อเส้นไหมกระชับแน่นและมีการสะท้อนแสงและหักเหไปในทิศทางต่างกัน ดูสวยงามเป็นมันวาวเมื่อทอเป็นผืนผ้าไหม

ก่อนที่จะทำการสาวไหมให้คัดเลือกรังไหมที่จะสาวก่อน โดยแยกรังดีออกจากรังเสีย เพื่อให้ได้เส้นไหมที่มีคุณลักษณะเส้นกลมและขนาดสม่ำเสมอ รังไหมที่พร้อมจะสาวนั้น จะต้องสาวภายใน 10 วัน เพราะถ้าหากทิ้งนานกว่านั้นดักแด้จะกลายเป็นผีเสื้อ หรือ บี้ ถ้าหากสาวไม่ทันชาวบ้านสมพรรัตน์มีวิธีการยืดระยะการเก็บรังไหมให้นานขึ้นโดยนำไปเก็บในตู้เย็น ซึ่งสามารถเก็บได้นานขึ้นโดยที่ยังไม่กลายเป็นผีเสื้อ แต่ถ้านำออกมาจากตู้เย็นมันจะกลายเป็นผีเสื้อเลย จึงต้องนำไปนึ่งก่อนค่อยนำไปสาว เส้นไหมที่สาวจากรังไหมแช่เย็นนี้จะมีความหยาบ และสาวยาก เพราะใยไหมได้รับความชื้นจากตู้เย็น

การดึงเส้นใยออกจากรังไหมโดยการนำรังไหมหลายๆรังไปต้ม เพื่อละลายกาบที่ผนึกเส้นใยไว้ออกจากกัน แล้วดึงเอาเส้นใยออกมาตามกรรมวิธีการสาวไหม เส้นไหมที่ได้ตามกรรมวิธีการทอผ้าเป็น 2 ชนิด คือ เส้นไหมพุ่ง (warp) และเส้นไหมยืน (weft)

(1) เส้นไหมพุ่ง เป็นเส้นไหมที่สาวด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ แบ่งเป็น 3 ชนิด ดังนี้

- เส้นไหมหนึ่งหรือเส้นไหมยอด
- เส้นไหมสองหรือเส้นไหมสาว
- เส้นไหมสาม

นอกจากนี้ยังมีเส้นไหมพุ่งซึ่งสาวด้วยเครื่องจักร เรียกเส้นไหมชนิดนี้ว่า ดูเปียน (dupion) หมายถึงเส้นไหมที่สาวมาจากรังไหมเสีย เช่น รังแฝด รังหลวม ฯลฯ เป็นต้น เมื่อเทียบกับเส้นไหมพุ่งที่สาวด้วยมือจะใกล้เคียงกับไหมสองหรือไหมสาว

(2) เส้นไหมยืน เป็นเส้นไหมที่มีความละเอียด ความยืดหยุ่นและความเหนียวได้มาตรฐาน การสาวไหมเส้นยืนส่วนมากจะได้จากการสาวจากเครื่องจักร

กรรมวิธีการสาวไหม มีอยู่ 2 วิธี คือ

การสาวเส้นไหมพุ่งด้วยมือแบบพื้นบ้าน ต้มน้ำให้ร้อนประมาณ 80 องศาเซลเซียส นำรังไหมลงไปต้มทิ้งไว้ประมาณ 2-3 นาที เวลาต้มต้องหมั่นเขี่ยเพื่อให้รังไหมสุกทั่วกัน แล้วเอาไม้คีบเกลี่ยรังไหมเบาๆ เส้นไหมจะติดไม้ขึ้นมาใช้มือรวบเส้นไหมจากไม้ดึงมารวมสาวเป็น

ไหมใหญ่ก่อน ไหมนี้จะเป็นไหมชั้นนอกหรือปุ๋ยไหม เมื่อสาวไหมใหญ่เสร็จให้ดักรังไหมออกมาพักไว้ก่อนแล้วเติมรังไหมใหม่ลงไป ระหว่างการสาวหมั่นคอยเติมน้ำเย็นลงเป็นระยะๆ เพื่อไม่ให้ไหมเดือดมาก ไหมที่ได้จากการสาวครั้งแรกเรียกว่า ไหมชั้น 3 หรือไหมชั้นนอก หรือไหมใหญ่ หรือไหมหัว ขึ้นต่อไปก็คือการสาวไหมชั้นในต่อจากการสาวไหมชั้น 3 จะให้ขนาดเส้นมีความเล็กหรือใหญ่อยู่ที่ปริมาณจำนวนรังที่ต้ม และต้องเติมรังไหมให้มีปริมาณคงเดิมเพื่อให้เส้นไหมมีความสม่ำเสมอ สิ่งสำคัญคือเส้นไหมจะต้องมีเกลียว 4-8 เกลียวต่อ 1 นิ้ว รังไหมที่สาวเส้นออกหมดแล้วจะเหลือเป็นเยื่อบางๆ ห่อหุ้มดักแด่ ผู้สาวก็ต้องตักออก ไหมที่สาวได้นี้เรียกว่า ไหมชั้น 1 หรือไหมน้อย หรือไหมยอด อีกวิธีหนึ่ง คือ การสาวไหมรวมกันทั้งหมด โดยไม่แยกไหมชั้นนอกและชั้นใน ซึ่งผู้สาวที่ชำนาญจะสาวได้เส้นไหมที่สม่ำเสมอ ดีเกือบเท่าไหมชั้น 1 การสาวไหมแบบนี้เรียก ไหมสาวรวม หรือไหมชั้น 2 (หรือไหมสาวเลย) แต่ไหมชนิดนี้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เพราะเมื่อนำมาทอเป็นผ้าจะได้ผ้าไหมที่ไม่สวยงามเท่าไหมชั้น 1 หลังจากสาวไหมเสร็จแล้วก็ทำเป็นเช็ด (เป็นใจ) โดยแยกชนิดต่าง ๆ ของเส้นไหม เช่น ไหมใหญ่ ไหมสาวเลย หรือไหมยอด โดยใช้เครื่องทำเช็ด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เหล่ง” เหล่งที่ใช้ก็ควรใช้ขนาดมาตรฐาน คือ เส้นรอบวง 150 เซนติเมตร และไหมแต่ละเช็ดควรมีน้ำหนักประมาณ 100 กรัม

การสาวเส้นไหมยืนด้วยเครื่องจักรที่ทันสมัย เส้นไหมยืนที่ได้มีความละเอียด ความยืดตัว และความหนาแน่นได้มาตรฐาน แต่รังไหมที่ใช้เป็นวัตถุดิบจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- สาวออกได้ง่ายไม่ขาดบ่อย มีเศษไหมน้อยและให้ปริมาณเส้นใยสูง
- มีความหนาบางของรังไหมที่สม่ำเสมอตลอดทั้งรัง
- ได้เส้นไหมยืนที่มีคุณภาพดี

การเตรียมรังไหม ต้องมีการคัดเลือกรังที่มีคุณภาพดีและเลว เพื่อให้ได้เส้นไหมที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ ต้มรังไหมก็เพื่อให้เส้นใยไหมคลายตัวออกอย่างเป็น ทำให้อ่อนตัว ดึงเส้นใยออกได้ง่าย การสาวเส้นยืนต้องทำการหาเส้นใยให้ได้ก่อนจึงจะนำเข้าเครื่องสาว (ในรังปกติ 1 รังจะมีเงื่อนอยู่ 1 เส้นเท่านั้น) และการสาวไหมเส้นยืนจะต้องกำหนดของเส้นไหมอยู่ที่ 21 ดีเนียร์ แล้วนำมาควบเป็น 3 เส้น แล้วนำเส้นไหมที่สาวได้มาเข้าเครื่องกรอ เช็ดหนึ่งจะหนัก 130 กรัม ซึ่งเส้นไหมที่ได้นี้เรียกว่าไหมดิบ

1.3.4 การตีเกลียวเส้นไหม หลังจากการสาวไหมแล้ว ส่วนที่เป็นไหมน้อยจะใช้วัตถุดิบในการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพจะต้องนำมาผ่านขั้นตอนการตีเกลียวเส้นไหมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เส้นไหมเรียบงาม สม่ำเสมอมากขึ้น ขั้นตอนการตีเกลียว เป็นขั้นตอนการเสริมเส้นไหมให้

เรียวยาวสม่ำเสมอ ขั้นตอนการผลิตไม่จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนการตีเกลียวก็ได้ แต่จะทำให้ผ้าที่ผลิตออกมาแล้วไม่เรียบ สวยงาม จะมีปมไหม หรือขี้ไหมโผล่ออกมาให้เห็นมากขึ้น

1.3.5 การย้อมสีเส้นไหม การย้อมสีไหม แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สีธรรมชาติ และสีสังเคราะห์ การย้อมสีธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่ได้มาจากส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่น ต้นไม้และรากไม้ ซึ่งจะมีกรรมวิธีในการเตรียมน้ำย้อมสีและวิธีการย้อมสีที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชนิดของพืชและส่วนที่นำมาใช้ในการย้อมสี

สีสังเคราะห์หรือสีเคมี เป็นสีที่มีความบริสุทธิ์ของตัวสีมาก สามารถนำสีเหล่านั้นมาผสมให้ได้สีตามที่ต้องการและปรับระดับความเข้มของสี ได้ วิธีการย้อมทำได้ง่ายและสะดวก สีที่ย้อมได้จะมีความสดสวยและมีความทนทานของสีดี สีสังเคราะห์ที่นำมาย้อมมีหลายประเภท แต่ละประเภทจะมีคุณสมบัติของสีย้อม กรรมวิธีการย้อม คุณภาพสีย้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การนำมาใช้ประโยชน์จะต้องให้เหมาะสม

การย้อมสีเส้นไหม คือกรรมวิธีทำให้ผ้าไหมมีสีต่าง ๆ โดยนำปอยไหมที่มัดหมี่เรียบร้อยแล้วไปย้อมสีในน้ำเดือด โดยสีย้อมไหมที่มีคุณภาพดี ถ้าหากต้องการให้ผ้าไหมมีหลาย ๆ สีเพิ่มขึ้น เมื่อย้อมหมี่ด้วยสีย้อมไหมเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำไป "โอบหมี่" คือการใช้เชือกฟางเล็ก ๆ พันลำหมี่ตรงส่วนที่ยังไม่ถูกมัดหมี่ ตามแบบลายมัดหมี่ การโอบ (พัน) ต้องโอบ (พัน) ให้เชือกฟางแน่นที่สุดและหลาย ๆ รอบ นำหมี่ที่โอบหมี่เรียบร้อยแล้ว ไปล้างสีออกในน้ำเดือด (จะล้างออกเฉพาะบริเวณที่ไม่ถูกมัดหรือโอบเท่านั้น) โดยเติม "ด่างหมิ่น" (ผงด่างที่มีกลิ่นเหม็น) หมี่ส่วนที่โอบหรือมัดไว้ จะคงสีตามเดิมส่วนที่ไม่ถูกโอบหรือมัดจะถูกล้างออกเป็นสีขาว นำไปย้อมเป็นสีอื่นอีกครั้งหนึ่งตามต้องการ บางสีเมื่อย้อมและนำไปโอบ (พัน) เรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องนำไปล้างออก ใช้สีอื่นย้อมทับลงไปเลยก็ได้ เช่น ย้อมสีฟ้าหรือสีน้ำเงินแล้ว ต้องการให้ผ้าไหมเป็นสีเขียว ต้องใช้สีเหลืองย้อมทับอีกทีหนึ่ง เป็นต้น การมัดหมี่ย้อมสังเคราะห์หรือสีเคมี ให้เริ่มต้นโดยการกำหนดสีของลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ อย่างเช่น ลวดลายที่ออกแบบไว้จะประกอบด้วยสีทั้งหมดจำนวน 4 สี คือ สีเหลือง สีแดง สีขาว และสีน้ำตาลแดง ให้เริ่มทำการมัดเก็บส่วนของลวดลายที่เป็นสีขาวทั้งหมด จากนั้นนำไปย้อมสีเหลือง และทำการมัดเก็บสีเหลืองตามลวดลายที่ออกแบบไว้ ทำการย้อมทับสีเหลืองส่วนที่เปิดไว้ด้วยสีแดง ทำการมัดเก็บส่วนสีแดงที่ต้องการไว้ตามลวดลาย ส่วนสีแดงที่เหลือก็คือส่วนที่เป็นสีพื้นของผ้ามัดหมี่ จากนั้นให้นำหัวหมี่ไปต้มกับสารกันด่างเพื่อที่จะลดความเข้มของระดับสีแดงลง จากนั้นทำการย้อมสีเทาทับสีแดง ส่วนที่เป็นสีพื้นก็จะทำให้สีพื้นเป็นสีน้ำตาลแดง จากนั้นนำหัวหมี่ไปล้างน้ำสะอาดจนกระทั่งแน่ใจว่าน้ำสีออกหมดก็จะได้สีพื้น เป็นสีน้ำตาลแดง นำหัวหมี่ที่มัดลวดลายและย้อมครบทั้ง 4 สีตามกำหนดแล้ว ไปตากผึ่งให้แห้ง จากนั้น

ให้ทำการแกะเชือกฟางส่วนที่เหลือออกทั้งหมด พร้อมทั้งใช้มือทำการแยกเส้นไหมที่เกาะติดกันอันเนื่องมาจากการมัดและการ ย้อมสี ทำการกรอเส้นไหมเข้าหลอด พร้อมทั้งเรียงหลอดตามลำดับที่กรอไว้ นำหลอดเส้นไหมที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้วไปใส่ในกระสวยเพื่อทอดต่อไป (วงศ์พัฑ, 2554)

1.3.6 การทอผ้าไหมปัจจุบันถึงแม้ว่ายังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดบ่งบอกถึงต้นกำเนิดของการ ทอผ้า แต่ก็สามารถเทียบเคียงกับหลักฐานอื่นๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันโดย มีเหตุผลหลายอย่างสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การทอผ้ามีวิวัฒนาการมาจากการ ทำเชือก ทอเสื่อ และการจักสานโดยเฉพาะอย่างยิ่งลายเชือกทาบที่ปรากฏ ร่องรอยให้เห็นบนภาชนะดินเผา ซึ่งพบเป็นจำนวนมากตามแหล่งโบราณคดี ก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ เรื่อยมาจนถึงแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้เอง จึงกล่าวได้ว่าการทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดในโลกงานหนึ่ง

หลักของการทอผ้า ก็คือการทำให้เส้นด้ายสองกลุ่มขัดกัน โดยทั้งสองพวกตั้งฉากกัน เส้นด้ายกลุ่มหนึ่งเรียกว่า ด้ายยืนและอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า ด้ายพุ่ง ลักษณะของการขัดกันของด้ายพุ่งและด้ายยืน จะขัดกันแบบธรรมดาที่เรียกว่าลายขัดหรืออาจจะเพิ่มเทคนิคพิเศษเพื่อให้ผ้ามีลวดลาย สีสันที่สวยงามแปลกตา

ขั้นตอนในการทอผ้า

(1) สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอกแต่ละชุดและพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะกรอด้ายเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

(2) เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอก เส้นด้ายยืนชุดที่ 1 จะถูกแยกออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่านสลับทะกอกชุดที่ 1 ยกตะกอกชุดที่ 2 สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับทำสลับทันไปเรื่อยๆ

(3) การกระทบพันหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับก็จะกระทบ พันหวีเพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้นื้อผ้าที่แน่นหนา

(4) การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ให้พอเหมาะ

การทอผ้าพื้น

เป็นการใช้หลักการทอผ้าเบื้องต้น ที่นำเอาด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่งมาขัดกันเพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้น พุ่งและเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน หรือนำเอาเส้นด้ายที่เป็นดินเงินหรือดินทองมาทอควด้าย เพื่อให้ผ้า มีความมันระยับ สวยงามยิ่งขึ้น

เทคนิคพิเศษที่ใช้ในการทอผ้า

(1) การขีด ขีด หมายถึง กรรมวิธีในการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ ขึ้นมา โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษในระหว่างการทอ เพื่อให้เกิดลวดลายที่โดดเด่นกว่าสีพื้น วิธีการทำคือ ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิด เพื่อซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่ง ไปตามแนวที่ถูกจัดซ่อน จังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งนี้เอง ที่ทำให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆ

(2) การจก เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ โดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสอดขึ้นลง วิธีการคือ ใช้ขนเม่น ไม้ หรือนิ้ว สอดเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นลวดลายเป็นช่วงๆ สามารถทำลวดลายได้หลากหลาย ซึ่งจะแตกต่างจากการขีดตรงที่ขีดที่เป็นการใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษเพียงสีเดียว การทอผ้าวิธีจกใช้เวลานานมากมักทำเป็นผืนผ้าหน้าแคบใช้ต่อกับตัวขึ้น เรียกว่า “ชิ้นตีนจก”

(3) การทอมัดหมี่ ผ้ามัดหมี่มีกรรมวิธีการทอผ้าที่ใช้เทคนิคการมัดและการย้อม เริ่มจากนำเส้นด้ายหรือไหมมาย้อมสีแล้วมัดบริเวณที่ต้องการเก็บไว้ เมื่อนำไปย้อมสีอื่นจะได้ไม่ติดสี เพียงซึมเข้ามาบางส่วน โดยย้อมเรียงลำดับจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบ ตามลวดลายที่กำหนด หลังจากนั้นจึงนำด้ายกรอเข้าหลอดตามลำดับ แล้วนำไปทอจะเกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคล้ายคลื่นหรือลวดลาย อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมัดหมี่ การทอผ้าชนิดนี้จึงต้องอาศัยความชำนาญในการมัดย้อมและทอเป็นอย่างมาก ผ้ามัดหมี่มีอยู่หลายชนิด ได้แก่

- มัดหมี่เส้นพุ่ง
- มัดหมี่เส้นยืน
- มัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน

(4) การทอผ้ายก เป็นกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายโดยการยกตะกอแยกด้ายเส้นยืน และในบางครั้งการยกตะกอจะมีการเพิ่มด้ายเส้น พุ่งจำนวนสองเส้น หรือมากกว่านั้นเข้าไปในผืนผ้า ลวดลายที่ทอจะเป็นลายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งได้แก่ ลายปราสาท ลานธรรมาสัน ลายสัตว์ ลายพืช ลายจากสิ่งของเครื่องใช้ และลายเรขาคณิต (กรมหม่อนไหม, 2560a)

1.4 ตราสัญลักษณ์พระราชทาน

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญลักษณ์นกยูงไทยให้เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ นกยูงสีทอง (Royal Thai Silk) นกยูงสีเงิน (Classic Thai Silk) นกยูงสีน้ำเงิน (Thai

Silk) และ นกยูงสีเขียว (Thai Silk Blend) โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ตามบทบัญญัติมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงได้รับโอนสิทธิหรือรับมรดกสิทธิเครื่องหมายรับรองตรานกยูงพระราชทานจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2548 และเมื่อมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2552 ได้ยกฐานะจากสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขึ้นเป็นกรมหม่อนไหม จึงได้มีการขอโอนสิทธิหรือรับมรดกสิทธิเครื่องหมายรับรองตรานกยูงพระราชทานอีกครั้งเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2553 จากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาดำเนินการต่อ โดยกรมหม่อนไหมยังคงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานการรับรองผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน และเพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานให้แพร่หลายทั่วโลกจึงได้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตรานกยูงพระราชทานในต่างประเทศอีก 35 ประเทศได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป จำนวน 27 ประเทศ จีน นอร์เวย์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ อินเดีย และฮ่องกง

เพื่อให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย(ตรานกยูงพระราชทาน) สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมาตรฐานสากล คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย (คมม.) มีมติเห็นชอบการปรับปรุงระเบียบและข้อบังคับกรมหม่อนไหมว่าด้วยการใช้เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย พ.ศ.2554 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2554 และกรมหม่อนไหมได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2554 โดยแบ่งข้อบังคับฯเป็น 4 หมวดดังนี้ หมวดที่ 1 บททั่วไป กล่าวถึงคำนิยามที่ใช้ตามข้อบังคับ หมวดที่ 2 คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย กล่าวถึงคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยที่กรมหม่อนไหมแต่งตั้งขึ้น เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนด มาตรฐานของผ้าไหมไทย แบบคำขอใช้เครื่องหมายรับรอง หลักเกณฑ์แนวทาง และวิธีปฏิบัติตามข้อบังคับ พิจารณาให้ความเห็นชอบในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงข้อบังคับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ตามมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการดำเนินงานได้ตามที่เห็นสมควร หมวดที่ 3 ผลิตภัณฑ์ กล่าวถึงผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยตามข้อบังคับแต่ละชนิด หมวดที่ 4 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตให้ใช้

เครื่องหมายรับรอง กล่าวถึงแนวทางในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะขอการรับรอง และแนวทางการปฏิบัติของกรมหม่อนไหมในการให้การรับรองตามข้อบังคับนี้ (กรมหม่อนไหม, 2560b)

ภาพประกอบ 1 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีทอง

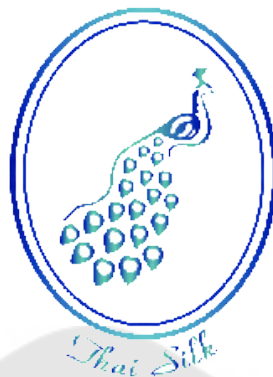
1.4.1 Royal Thai Silk นกยูงสีทอง เป็นผ้าไหมที่ผลิตโดยใช้เส้นไหมและวัตถุดิบตลอดจนกระบวนการผลิตที่เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมของไทยอย่างแท้จริง ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมต้องสาวด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะ ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

ภาพประกอบ 2 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีเงิน

1.4.2 Classic Thai Silk นกยูงสีเงิน เป็นผ้าไหมที่ผลิตขึ้นโดยยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับการประยุกต์ใช้เครื่องมือและกระบวนการผลิตในบางขั้นตอน ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุงเป็นเส้นพุ่งและ/หรือเส้นยืน เส้นไหมต้องสาวด้วยมือ

หรือสาวด้วยอุปกรณ์ที่ใช้มอเตอร์ขับเคลื่อนไม่เกิน 5 แรงม้า ทอด้วยกี่ทอมือชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือหรือกึ่งกระตุกก็ได้ และต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

ภาพประกอบ 3 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีน้ำเงิน

1.4.3 Thai Silk นกยูงสีน้ำเงิน เป็นผ้าไหมชนิดที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของไทยแบบประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีการผลิตเข้ากับสมัยนิยมและเชิงธุรกิจ ใช้เส้นไหมแท้เป็นเส้นพุ่งและเส้นยืน ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทอด้วยกี่แบบใดก็ได้ และต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

ภาพประกอบ 4 ตราสัญลักษณ์นกยูงสีเขียว

1.4.4 Thai Silk Blend นกยูงสีเขียว เป็นผ้าไหมที่ผลิตด้วยกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาไทยในด้านลวดลายและสีสันทันระหว่างเส้นไหมแท้กับเส้นใยอื่นที่มาจากธรรมชาติ หรือเส้นใยสังเคราะห์รูปแบบต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้งาน หรือตามความต้องการของผู้บริโภค ใช้เส้นไหมแท้เป็นส่วนประกอบหลัก มีเส้นใยอื่นเป็น

ส่วนประกอบรอง ต้องระบุส่วนประกอบของเส้นใยอื่นให้ชัดเจน ทอด้วยกี่แบบใดก็ได้ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

1.5 ทศนคติต่อผ้าไหมไทย

เมืองไทยมีการทอผ้าอยู่ทุกภูมิภาคตั้งแต่ชาวบ้านในชนบท กระทั่งช่างฝีมือในราชสำนักการรังสรรค์ลวดลายและสี ทำให้ผ้าแต่ละผืนบอกเรื่องราวและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ผ้าขึ้นตีนจกไทยยวนราชบุรี ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ ประวัติศาสตร์ของเราส่วนหนึ่งจึงอยู่บนลายผืนผ้า ไม่น่าแปลกที่ปัจจุบันผ้าไทยจะเป็นที่ยอมรับและดังไกลไปทั่วโลกประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกันอย่างลาว ก็ยังคงนั่งขึ้นกันแพรวหลายแม่แต่ในหมู่บ้าน แต่ในบ้านเราผ้าไทยกลับขาดการอนุรักษ์และสืบสานจากคนรุ่นใหม่ แม้ปัจจุบันหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ใช้ และสวมใส่ผ้าไทยมากขึ้น แต่ด้วยปัจจัยหลายอย่าง อาจารย์ลลิตา สีมันตร อาจารย์ผู้สอนสาขาแฟชั่นดีไซน์ มหาวิทยาลัยรังสิต มองว่าคนไทยยังติดภาพลักษณ์ของผ้าไทยที่เชื่อว่าเชย และเป็นของที่คนค่อนข้างมีอายุสวมใส่ ทั้งยังดูแลรักษาค่อนข้างยาก ทำให้ผ้าไทยนิยมในคนเฉพาะกลุ่ม เราต้องสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ผ้าไทยและล้างทัศนคติเดิมๆ ที่คนรุ่นใหม่เห็นผู้ใหญ่ใส่ไปวัดหรืองานกลางคืน สำหรับการออกแบบผ้าไทยส่วนใหญ่ จะใช้ผ้าสีพื้นนำมาปักย้อมสี พิมพ์ลายเพิ่ม เพราะพวกผ้าทอลายยังอยู่ในภาพลักษณ์ของลายโบราณที่เอามาใช้ยาก ในแวดวงดีไซน์เนอร์ระดับโลก การออกแบบผ้าไทยเพื่อตอบสนองกลุ่มคนรุ่นใหม่ มักเป็นดีไซน์เนอร์ชาวต่างชาติที่นำผ้าไทยไปใช้ เช่น แบรินด์ Dries Van Noten ที่ออกแบบชุดแซคและเดรสสวมใส่ได้จริง แต่ในวงการดีไซน์เนอร์ไทยยังมีน้อย เพราะส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าจะนำมาใช้อย่างไรจึงเลี้ยงที่จะใช้และเลือกผ้านำเข้ามากกว่า ทุกวันนี้กระแสความนิยมใช้ผ้าไทยเริ่มมีขึ้นมา เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นความสำคัญของผ้าไทยที่ชาวบ้านทอขึ้น และท่านยังสวมใส่เวลาปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ ทางกระทรวงวัฒนธรรมก็มีการรณรงค์และจัดประกวดให้นักออกแบบรุ่นใหม่นำผ้าไทยมาใช้ แต่ยังคงเฉพาะกลุ่มอยู่ แนวโน้มกระแสผ้าไทยในอนาคตตามความเห็นของอาจารย์สาขาแฟชั่นดีไซน์ เห็นว่าต้องได้รับการส่งเสริมที่ดีจากภาครัฐ เพราะปัจจุบันคนเริ่มกลับเข้าหาความเป็นเอเซียมากขึ้น การออกแบบผ้าไทยอาจต้องปรับเป็นแนวเอเซียผสมตะวันตก เพื่อให้มีรูปลักษณ์ที่ทันสมัยทางด้านคนรุ่นใหม่ที่ศึกษาด้านแฟชั่นดีไซน์ โดยตรง นางสาวอุ้มทิพย์ ผิวพิมาย มองเสน่ห์ของผ้าไทยจากลักษณะเนื้อผ้าที่สวยงาม กรรมวิธีการทอที่ยาก ถือเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์อย่างหนึ่ง แม้คนส่วนใหญ่มองว่าโบราณ แต่สำหรับงานออกแบบสามารถนำมาใช้ได้ ทุกวันนี้คนออกแบบผ้าไทยยังไม่ค่อยแพร่หลาย อาจเพราะตัวเนื้อผ้าแข็งไม่

พลีไหว และไม่มีลายที่ทันสมัย แต่ถ้าออกแบบให้ดีก็จะสวยเหมือนกัน จากความสนใจจึงนำผ้าไทยมาต่อยอดเป็นรายวิชาโครงการปลายภาค น.ส.อุ้มทิพย์เล่าว่า เส้นหุ่นลายผ้าที่เป็นแบบเฉพาะ แม้มีส่วนสำคัญทำให้ออกแบบและสวมใส่ยาก แต่ถ้าเอาสีและโครงสร้างของผ้ามาทำให้น่าสนใจและร่วมสมัย จะได้รูปแบบใหม่ที่ใส่ในชีวิตประจำวันได้ ผ้าไทยตอนนี้เริ่มหลากหลายมากขึ้น เริ่มมีการเล่นสีและมีลายใหม่ๆ เป็นอะไรที่น่าสนใจและสนุกเวลาออกแบบชุดใหม่ๆออกมา คิดว่าอนาคตของผ้าไทยน่าจะพัฒนาในกลุ่มดีไซน์เนอร์รุ่นใหม่ได้อีกไกล (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2554)

นอกจากนี้อุตสาหกรรมทอผ้าระดับพื้นบ้านซึ่งกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมผ้ามัดย้อมอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ต้องปรับตัวผลิตกันโดยออกแบบลายผ้าและสีเองเพื่อให้ได้งานที่หลากหลายและร่วมสมัย ควบคู่ไปกับผ้าแบบดั้งเดิม โดย คุณศรัณย์พงศ์ บุรินทรินิตย์ ประธานกลุ่ม เห็นว่าการทำผ้าและลายใหม่ออกมาเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นทางเลือกให้กับผู้ซื้อ ผ้าที่คนนิยมมากที่สุด คือผ้าไหมพิษณุโลก มีลายเส้นพลิ้วๆ แล้วมาทำการมัดย้อม นำมาทำเสื้อที่เป็นรูปแบบใส่ทำงานได้และใส่ลำลองได้ด้วย แม้ลูกค้าส่วนใหญ่ของกลุ่มหัตถกรรมจะเป็นคนวัยทำงานอายุ 45 ปีขึ้นไป แต่ตอนนี้ถือเป็นสัญญาณที่ดีที่กลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มนิยมซื้อไปออกแบบตัดเย็บเป็นงานศิลปะ เพราะมีรูปแบบให้เลือกหลากหลายดังนั้นสัญญาณที่ดีแห่งการอนุรักษ์ผ้าไทยไม่เพียงขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ทว่าขึ้นอยู่กับการรุ่นใหม่ว่าจะมุ่งมั่นและสืบสานอัตลักษณ์นี้เพียงแค่นั้น เพราะเส้นสายบนลายผ้าแต่ละผืนไม่เพียงแสดงความสวยงาม แต่ยังแสดงถึงรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2555)

อาจารย์เผ่าทอง ทองเจือ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าไทย วิเคราะห์ถึงเหตุผลที่บรรดาวัยทีนวัยรุ่นและวัยทำงานเมินผ้าไทยว่า เนื่องจากพวกเขาได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็วจนกระทั่งลืมรากเหง้าวัฒนธรรมของตัวเอง การที่จะบังคับคนไทยซึ่งมีนิสัยอิสระไปใส่ชุดไทยอัมรินทร์ ชุดไทยเรือนต้น ชุดไทยจิตรลดา ฯลฯ ก็คงไม่เหมาะสมและไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง เพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาคุณผู้หญิงที่ต้องออกมาทำงานนอกบ้าน ขึ้น-ลง รถเมล์ รถไฟฟ้า นั่งเรือ ช้อนท้ายมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ดังนั้น ถ้าหากผู้ประกอบการได้มีการออกแบบผ้าไทยให้เหมาะกับยุคสมัย นำภูมิปัญญามาพัฒนาคิดค้นให้ผ้าไทย ดูแล่ง่าย ไม่ยับ สีไม่ตก รวมทั้งศึกษาว่าแฟชั่นวันนี้ และอนาคตแนวโน้มจะนิยมสีโทนไหน ก็ผลิตโทนนั้นออกมาจำหน่าย ก็น่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนไทยหันมาใช้ผ้าไทยกันเพิ่มขึ้น อาจารย์เผ่าทองให้คำแนะนำถึงการสร้างแรงดึงดูดใจให้คนไทยหันกลับมาใช้ผ้า ก่อนอื่นจะต้องศึกษาแฟชั่นยุคใหม่ว่ากระแสไปทางไหน จากนั้นก็ดีไซน์ตัดเย็บตามสมัยนิยม เพียงแต่ดัดแปลง

ด้วยการนำเอาผ้าไทย ผ้าไหม ตีนจก และอื่นๆ มาตกแต่งให้ดูโดดเด่น เช่นตีไซน์เสื้อที่ใช้ผ้าไทยมาออกแบบซึ่งสามารถใส่กับกระโปรงยีนส์ กางเกงยีนส์ เพื่อเป็นเอกลักษณ์สไตล์ไทยๆ

โกมล พานิชพันธ์ เจ้าของฟิฟิภัณฑ์โกมลผ้าโบราณ แนะนำว่า ควรมีการปรับปรุงการผลิตผ้าไทยให้โมเดิร์นตลอดเวลา เพียงแต่ยังอนุรักษ์ความเป็นไทยเอาไว้ อย่างผ้าตีนจก เมืองไทยมีแหล่งผลิตตีนจกหลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เก็บมาบูรณาการด้วยการปรับลายให้มีขนาดเล็กขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้งาน ขณะเดียวกันควรมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสีผ้าไทย ไม่ใช่จะมีแต่สีทึมๆ เพียงอย่างเดียว จะต้องพัฒนาให้มีสีสันตามสมัยนิยมด้วย

สมหญิง ชูประยูร หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติ) บอกว่า รัฐบาลควรส่งเสริมผ้าไหม ผ้าไทย อย่างครบวงจร เริ่มจากขั้นตอนการผลิตเรื่อยไปจนถึงการจำหน่าย ไม่ใช่ก็จะรณรงค์ให้คนไทยลุกขึ้นมาสวมผ้าไทย ก็มาเร่งให้ชาวบ้านทอผ้า พอหมดยุคก็เลิกสนับสนุน ดังนั้น ชาวบ้านก็ต้องทอผ้าเก็บไว้ใช้เอง เพราะไม่รู้จะนำไปขายที่ไหน คือเขามีความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต การทอเท่านั้น

ยุวณิตย์ ปิษฐ์ อนุชกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทนายภัณฑ์ จำกัด สรุปว่า ประสพการณ์เกี่ยวกับจำหน่ายสินค้าหลายรูปแบบ ทำให้รู้ว่าหากจะอนุรักษ์ผ้าไทย ผ้าไหม ให้ยั่งยืน คงต้องทำเชิงรุกโดยการพัฒนาคุณภาพของผ้า สีสัน แต่ให้คงลวดลายซึ่งเป็นเอกลักษณ์เอาไว้

2. ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นใย

เส้นใยหมายถึงวัสดุหรือสารใดๆทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น มีอัตราส่วนระหว่างความยาวต่อเส้นผ่านศูนย์กลางเท่ากับหรือมากกว่า 100 สามารถขึ้นรูปเป็นผ้าได้ และต้องเป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดของผ้า ไม่สามารถแยกย่อยในเชิงกลได้อีก

2.1 ประเภทของเส้นใย

เส้นใยธรรมชาติ (Natural fibers)

- เส้นใยพืช เช่น ฝ้าย ลินิน ปอ รามี่ ป่าน นุ่น
- เส้นใยสัตว์ เช่น ขนสัตว์ (wool) ไหม (silk) ผม (hair)
- แร่ เช่น แร่ใยหิน (asbestos)

เส้นใยประดิษฐ์ (Man-made fibers)

- ประดิษฐ์จากธรรมชาติ เช่น เรยอน อะซิเตต ไตรอะซิเตต
- เส้นใยสังเคราะห์ เช่น โอลีฟินส์ โพลีเอสเตอร์ โพลีอามิด ไนลอน

- แร่และเหล็ก เช่น โลหะ แก้ว เซรามิก กราไฟต์

2.2 สมบัติของเส้นใย

สมบัติของเส้นใยมีผลโดยตรงต่อสมบัติของผ้าที่ทำขึ้นจากเส้นใยนั่นๆ ผ้าที่ทำจากเส้นใยที่แข็งแรงจะมีความแข็งแรงทนทานด้วย หรือเส้นใยที่สามารถดูดซับน้ำได้ดีจะส่งผลให้ผ้าสามารถดูดซับน้ำ และความชื้นได้ดี เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในส่วนที่มีการสัมผัสกับผิวและดูดซับน้ำ เช่น ผ้าเช็ดตัว ผ้าอ้อม เป็นต้น ความแตกต่างของเส้นใยขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางกายภาพ องค์ประกอบทางเคมี และการเรียงตัวของโมเลกุล ซึ่งส่วนผสม และความแตกต่างในปัจจัยทั้งสาม ทำให้เส้นใยมีสมบัติที่หลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งสมบัติของเส้นใยก็จะมีผลต่อสมบัติของผ้า หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเส้นใยนั่น ทั้งในส่วนที่เป็นที่ต้องการและไม่ต้องการต่อการนำไปใช้งาน ยกตัวอย่างเช่น ในเส้นใยที่สามารถดูดซับน้ำได้น้อย จะส่งผลให้ผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดนี้มีสมบัติดังนี้

- เกิดไฟฟ้าสถิตย์ (Static build-up) บนเนื้อผ้าได้ง่าย ทำให้ผ้าลื่นติดตัว
- ผ้าแห้งเร็ว เนื่องจากมีปริมาณน้ำที่ดูดซับน้อยและไม่มีพันธะ (bond) ระหว่างเส้นใยและ โมเลกุลของน้ำ
- ย้อมติดสียาก เนื่องจากการย้อมสีส่วนใหญ่อาศัยน้ำเป็นตัวกลางพาโมเลกุลของสีเข้าไปในเนื้อผ้า ผ้าที่ไม่ดูดซับน้ำจึงติดสีย้อมได้ยากกว่า
- สวมใส่สบายน้อยกว่า เนื่องจากการเหี่ยวที่อยู่บนผิวถูกดูดซับน้อยทำให้รู้สึกเปียกชื้นได้
- คงรูปได้ขณะเปียก (หรือขณะซัก) และผ้ายับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณน้ำที่ถูกดูดซับมีน้อย ไม่เกิดพันธะระหว่างเส้นใย และโมเลกุลของน้ำ ที่จะทำให้โครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป

โครงสร้างทางกายภาพหรือโครงสร้างทางสัณฐาน (morphology) โครงสร้างทางกายภาพหรือโครงสร้างทางสัณฐานของเส้นใย สามารถสังเกตได้จากกล้องจุลทรรศน์ (microscope) ที่มีกำลังขยาย 250-1000 เท่า โครงสร้างทางกายภาพนั้นครอบคลุมถึง ความยาว ขนาดหรือเส้นผ่าศูนย์กลาง รูปร่างภาคตัดขวาง (cross-sectional shape) รูปร่างของผิวเส้นใย และความหยักของเส้นใย

ความยาวเส้นใย (Fiber length) เส้นใยมีทั้งชนิดสั้นและยาว ซึ่งความยาวของเส้นใย จะมีผลต่อสมบัติและการนำไปใช้งานของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

เส้นใยสั้น (Staple fiber) เป็นเส้นใยที่มีความยาวอยู่ในช่วง 2 ถึง 46 เซนติเมตร เส้นใยธรรมชาติทั้งหมดยกเว้นไหมเป็นเส้นใยสั้น ยกตัวอย่างเช่น เส้นใยฝ้าย นุ่น ขนสัตว์ เส้นใยสั้นที่มาจากเส้นใยประดิษฐ์มักทำเป็นเส้นยาวก่อนแล้วตัด (chop) เป็นเส้นใยสั้นตามความยาวที่กำหนด

เส้นใยยาว (Filament fiber) เป็นเส้นใยที่มีความยาวต่อเนื่องไม่สิ้นสุด มีหน่วยวัดเป็นเมตรหรือหลา เส้นใยยาวส่วนใหญ่เป็นเส้นใยประดิษฐ์ ยกเว้นไหมซึ่งเป็นเส้นใยยาวที่มาจากธรรมชาติ เส้นใยยาวอาจเป็นชนิดเส้นยาวเดี่ยว (monofilament) ที่มีเส้นใยเพียงเส้นเดียว หรือเส้นใยยาวกลุ่ม (multifilament) ซึ่งจะมีเส้นใยมากกว่า 1 เส้นรวมอยู่ด้วยกันตลอดความยาว เส้นยาวที่ออกมาจากหัวฉีด (spinnerets) จะมีลักษณะเรียบซึ่งมีลักษณะเรียบคล้ายเส้นใยไหม หากต้องการลักษณะเส้นใยที่หยักก็จะต้องนำไปผ่านกระบวนการทำหยัก (crimp) ซึ่งเส้นใยที่ได้จะมีลักษณะคล้ายเส้นใยฝ้าย หรือขนสัตว์ ซึ่งส่วนมากเส้นใยที่ทำหยักมักจะนำไปตัดเพื่อทำเป็นเส้นใยสั้น

เส้นใยประดิษฐ์ที่ผลิตในอุตสาหกรรม ขนาดของเส้นใยจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น ขนาดของรูในหัวฉีด (spinneret holes) การดัดยัดขณะที่ปั่นเส้นใยและหลังการปั่นเส้นใย รวมไปถึงปริมาณและความเร็วของการอัดน้ำพลาสติกผ่านหัวฉีดในกระบวนการปั่นเส้นใย เส้นใยประดิษฐ์ที่ได้สามารถควบคุมความสม่ำเสมอได้ดีกว่าเส้นใยธรรมชาติ แต่ก็ยังมีส่วนที่ไม่สม่ำเสมอบ้างเนื่องจากความไม่คงที่ (irregularity) ของกระบวนการผลิต หน่วยที่มักใช้วัดความละเอียดของเส้นใยประดิษฐ์คือดีเนียร์ และ เทกซ์

- ดีเนียร์ (Denier) เป็นหน่วยการวัดขนาดของเส้นใย โดยเป็นน้ำหนักในหน่วยกรัมของเส้นใยที่มีความยาว 9,000 เมตร เส้นใยที่มีค่าดีเนียร์ต่ำจึงมีความละเอียดมากกว่า เส้นใยที่มีค่าดีเนียร์สูงเนื่องจากมีน้ำหนักน้อยกว่าในความยาวที่เท่ากัน

- เทกซ์ (Tex) เป็นหน่วยการวัดขนาดของเส้นใยคล้ายกับดีเนียร์ แต่เป็นน้ำหนักในหน่วยกรัมของเส้นใยที่มีความยาว 1,000 เมตร

- ดีเนียร์ต่อฟิลาเมนต์ (Denier per filament, DPF) เป็นค่าที่วัดความละเอียดของเส้นใยที่อยู่ในเส้นด้ายซึ่งมีจำนวนเส้นใยตั้งแต่ 2 ขึ้นไป ดังนั้นค่าดีเนียร์ต่อฟิลาเมนต์จึงเท่ากับดีเนียร์ของฟิลาเมนต์นั้นหารด้วยจำนวนฟิลาเมนต์ (หรือจำนวนเส้นใย) ทั้งหมด

โดยทั่วไปเส้นใยที่ใช้สำหรับเสื้อผ้ามีขนาดอยู่ในช่วง 1 ถึง 7 ดีเนียร์ เส้นใยสำหรับทำพรมมีขนาดใหญ่อยู่ในช่วง 15 ถึง 24 ดีเนียร์ เส้นใยขนาดเท่ากันไม่ได้หมายความว่ามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้งานชนิดเดียวกันได้ เส้นใยที่ใช้สำหรับเสื้อผ้ามักจะนิ่มและละเอียดเกิน

กว่าที่จะทนต่อแรงกดได้ดีเหมือนเส้นใยที่ใช้ทำพรม ในทางกลับกันเส้นใยที่ใช้ทำพรมก็ให้ความรู้สึกต่อผิวสัมผัสที่ละเอียดน้อยกว่าเส้นใยที่ใช้ทำเสื้อผ้า

องค์ประกอบทางเคมีและการเรียงตัวของโมเลกุล เส้นใยประกอบด้วยโมเลกุลจำนวนมาก โมเลกุลเหล่านี้มีลักษณะเป็นเส้นยาวเรียกว่าโพลิเมอร์ (polymer) ที่เกิดจากการเรียงตัวของหน่วยโมเลกุลเล็กๆ คือมอนอเมอร์ (monomer) และเชื่อมต่อกันด้วยพันธะเคมีด้วยกระบวนการสังเคราะห์ที่เรียกว่า โพลิเมอไรเซชัน (polymerization) ขนาดของโพลิเมอร์ขึ้นอยู่กับความยาวของโมเลกุลซึ่งบอกได้จากจำนวนของมอนอเมอร์ที่อยู่ในโพลิเมอร์นั้น (degree of polymerization) โพลิเมอร์ที่มีเส้นโมเลกุลยาวจะมีน้ำหนักโมเลกุล มากกว่าโพลิเมอร์ที่มีเส้นโมเลกุลสั้นเนื่องจากจำนวนมอนอเมอร์ที่มากกว่านั่นเอง ซึ่งจะมีผลต่อความแข็งแรงของเส้นใยที่โพลิเมอร์นั้นเป็นองค์ประกอบอยู่ โมเลกุลหรือโพลิเมอร์ที่อยู่ในเส้นใยจะมีการเรียงตัวแตกต่างกัน เมื่อแต่ละโมเลกุลมีการเรียงตัวอย่างไร้ทิศทาง (random) ก็จะทำให้เส้นใยบริเวณนั้นมีความเป็นอสัณฐาน (amorphous) ส่วนในบริเวณที่โมเลกุลมีการเรียงซ้อนกันอย่างเป็นระเบียบก็จะเป็นผลึก (crystalline) เกิดขึ้น เส้นใยที่มีความเป็นผลึกมากก็จะมีความแข็งแรงมากกว่าเส้นใยที่มีความเป็นผลึกน้อย อย่างไรก็ตามปริมาณความเป็นผลึกไม่ใช่ปัจจัยที่กำหนดความแข็งแรงของเส้นใย หากรวมไปถึงทิศทางการจัดเรียงตัวของโมเลกุลที่เป็นระเบียบเหล่านี้ด้วย ถ้าโมเลกุลมีการจัดเรียงตัวอยู่ในทิศทางที่ขนานกับแกนตามความยาวของเส้นใย ก็จะช่วยทำให้เส้นใยมีความแข็งแรงมาก เนื่องจากโมเลกุลเรียงตัวในทิศทางเดียวกับแรงที่กระทำต่อเส้นใย(ตามความยาว) ทำให้สามารถมีส่วนช่วยในการรับแรงเต็มที่ เรียกว่าเส้นใยนั้นมีการจัดเรียงตัวของโมเลกุลที่ดี (oriented fiber) ในอีกกรณีหนึ่งแม้เส้นใยจะมีบริเวณที่เป็นผลึกมาก แต่มีทิศทางการจัดเรียงตัวที่ไม่ขนานกับแกนตามยาวของเส้นใย โมเลกุลก็ไม่สามารถรับแรงในทิศทางการดึงเส้นใยได้เต็มที่ ทำให้มีความแข็งแรงน้อยกว่าในกรณีแรก ดังนั้นในกระบวนการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ จึงต้องมีการดึงยืดเส้นใยที่ออกมาจากหัวฉีด เพื่อเพิ่มความเป็นผลึกโดยการจัดเรียงโมเลกุลให้เป็นระเบียบ และทำการจัดเรียงโมเลกุลที่เป็นระเบียบเหล่านี้ให้อยู่ในทิศทางเดียวกับแกนตามยาวของเส้นใย กระบวนการนี้เรียกว่าการดึงยืด (stretching หรือ drawing)

สมบัติของเส้นใยที่มีผลต่อสมบัติผ้า

- สมบัติรูปลักษณะ (Aesthetic properties) รูปลักษณะภายนอกของผ้ามักเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ว่ามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้หรือไม่ สมบัติเหล่านี้ได้แก่ความเป็นมันวาว การทึงตัวของผ้า เนื้อผ้า และสัมผัส

- สมบัติความเป็นมันวาว (Luster) เกี่ยวข้องกับปริมาณแสงที่ถูกสะท้อนกลับโดยผิวหน้าของผ้า ซึ่งผ้าที่สะท้อนแสงกลับออกมามากก็จะเป็นมันวาวมาก สมบัตินี้ขึ้นอยู่กับลักษณะผิวหน้าของเส้นใย ด้าย สารเติมแต่ง และโครงสร้างผ้า ผ้าไหมเป็นตัวอย่างหนึ่งที่มีความมันวาวสูงเนื่องจากเส้นใยไหมมีผิวหน้าที่เรียบและเป็นเส้นยาวต่อเนื่อง (filament) การเลื่อระดับของความมันวาวของผ้ามักจะขึ้นอยู่กับนำไปใช้งาน

- การทิ้งตัวของผ้า (Drape) สมบัติการทิ้งตัวของผ้าเกี่ยวข้องกับลักษณะที่ผ้าตกลงบนรูปร่างที่เป็น 3 มิติ เช่นบนร่างกาย หรือบนโต๊ะ ว่าสามารถโค้งงอตามรูปทรงที่ผ้าวางอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ผ้าที่สามารถทิ้งตัวได้ดีก็จะดูอ่อนนุ่ม สามารถจัดเข้ากับรูปทรงได้ง่าย ส่วนผ้าที่ทิ้งตัวได้น้อยมักจะมีความแข็ง สมบัติเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความละเอียดของเส้นใย รวมทั้งลักษณะของเส้นด้ายและโครงสร้าง (การถักทอ) ของผ้าด้วย

- เนื้อผ้า (Texture) เป็นสมบัติที่เกี่ยวข้องทั้งด้านที่มองเห็นด้วยตาและที่สัมผัสด้วยมือ ผ้าอาจจะมีผิวที่ดูเรียบ หรือขรุขระ ผ้าที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติมักจะมีผิวที่ดูไม่สม่ำเสมอเมื่อเทียบกับผ้าที่ทำจากเส้นใยประดิษฐ์ที่มีผิวเรียบ สมบัติของเนื้อผ้าขึ้นอยู่กับความเรียบของผิวหน้าของเส้นใยและเส้นด้าย ลักษณะการถักทอผ้าและการตกแต่งสำเร็จก็มีผลต่อสมบัติเนื้อผ้าเช่นกัน

- สมบัติต่อผิวสัมผัส (Hand) เกี่ยวข้องกับความรู้สึกล้อมมือเมื่อสัมผัสกับเนื้อผ้า ผ้าแต่ละชนิดอาจให้ความรู้สึกเย็น อุ่น หนา บาง ลื่น หรือนุ่ม แตกต่างกันไป สมบัตินี้ขึ้นอยู่กับสมบัติผิวหน้าของเส้นใย และเส้นด้าย รวมทั้งโครงสร้าง (การถักทอ) ของผ้าด้วย

สมบัติความทนทานของผ้ามีผลต่ออายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ทำจากผ้า นั้นๆ สมบัติความทนทานของผ้าครอบคลุมทั้งสมบัติการทนต่อแรงเสียดสี (abrasion resistance) ทนต่อแรงดึง (tenacity)

- สมบัติการทนต่อแรงเสียดสีเป็นสมบัติที่บอถึงความสามารถของผ้าที่ทนต่อแรงขัดถู หรือเสียดสี ที่มักเกิดขึ้นตลอดเวลาการใช้งานของสิ่งทอ โดยเฉพาะเสื้อผ้า นอกจากนี้ความสามารถในการพับงอไปมาโดยไม่ขาด (flexibility) ก็เป็นสมบัติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสมบัติความทนของผ้า

- สมบัติความทนต่อแรงดึงเป็นความสามารถของผ้าในการทนต่อแรงดึง ซึ่งความแข็งแรงนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของเส้นใยแล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของเส้นด้ายและการขึ้นรูปเป็นผ้าอีกด้วย

สมบัติความใส่สบาย (Comfort properties)

สมบัติความไฝ่สลายเกี่ยวข้องกับการที่ผู้สวมใฝ่รู้สึกเมื่อสวมใฝ่สิ่งทอภายใต้สภาวะสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ สมบัตินี้มีความซับซ้อนเพราะนอกจากจะขึ้นอยู่กับสมบัติของผ้าที่เกี่ยวข้องจริงต่อความรู้สึกสลายในการสวมใฝ่แล้ว ยังขึ้นอยู่กับอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งสำคัญมากคือความรู้สึกพึงพอใจของผู้สวมใฝ่ที่มีต่อผลิตภัณฑ์สิ่งทอนั้นๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับรสนิยมส่วนตัว และทัศนคติที่ผู้สวมใฝ่มีต่อผลิตภัณฑ์

2.3 กระบวนการผลิตเส้นใย

2.3.1 เส้นใยธรรมชาติ

- ฝ้าย (cotton) ดอกฝ้ายที่แก่เต็มที่จะถูกเก็บเกี่ยวแล้วนำมาแยกสิ่งปลอมปนที่ไม่ต้องการ (trash) ออก แล้วทำการแยกเมล็ดออกจากเส้นใยฝ้ายดังแสดงในรูปข้างล่าง จากนั้นทำการสาวใยและหวีเส้นใย (combing) เพื่อแยกเส้นใยที่สั้นเกินไปออก

- ขนสัตว์ (wool) กระบวนการผลิตเส้นใยขนสัตว์ เริ่มจากการนำขนที่ได้จากการเล็มจากแกะ มาทำการแบ่งเกรดตามคุณภาพของเส้นใย จากนั้นนำขนสัตว์เกรดเดียวกันที่คัดได้มาผสมให้ทั่ว (uniform) นำไปล้างไขมันและสิ่งสกปรกด้วยสบู่ แล้วทำการสาวเส้นใย เส้นใยที่ได้จะถูกนำไปขึ้นรูปเป็นเส้นด้ายต่อไปเรียกว่า woolen yarn แต่ถ้าภายหลังการสาวเส้นใยยังมีกระบวนการหวี (combing) เพื่อกำจัดเส้นใยสั้นออก แล้วทำการรีดปุยก่อนนำไปขึ้นรูป เป็นเส้นด้าย เส้นด้ายที่ได้นี้เรียกว่า worst yarn ซึ่งจะมีคุณภาพดีกว่า woolen yarn เนื่องจากมีปริมาณเส้นใยสั้นน้อยกว่า

2.3.2 เส้นใยประดิษฐ์ (man-made fibers)

- การเตรียมโพลิเมอร์ตั้งต้น ในการผลิตเส้นใยจากวัตถุดิบธรรมชาติที่มีโครงสร้างโมเลกุลโพลิเมอร์อยู่แล้ว เช่นเส้นใยเรยอน ขั้นตอนการเตรียมโพลิเมอร์ตั้งต้นจะประกอบด้วยการย่อยวัตถุดิบเช่นไม้ ให้เป็นชิ้นเล็กๆโดยใช้แรงกลและสารเคมี แล้วทำให้อยู่ในรูปของสารละลายเข้มข้น (polymer viscous) ส่วนในกรณีที่เป็นเส้นใยสังเคราะห์ ขั้นตอนการเตรียมโพลิเมอร์ก็จะเริ่มจากการสังเคราะห์โพลิเมอร์จากโมโนเมอร์ ซึ่งอาจเป็นแบบการรวมตัว (addition polymerization) หรือแบบกลั่น (condensation polymerization) ขึ้นอยู่กับชนิดของโมโนเมอร์ที่สังเคราะห์

- การขึ้นรูปเป็นเส้นใย (fiber spinning) กระบวนการขึ้นรูปเป็นเส้นใยสามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับชนิดของโพลิเมอร์ตั้งต้น กระบวนการขึ้นรูปพื้นฐานมี 3 แบบคือ แบบปั่นแห้ง (dry spinning) แบบปั่นเปียก (wet spinning) และแบบปั่นหลอม (melt spinning)

การผลิตเส้นใยแบบปั่นแห้ง (dry spinning) เริ่มต้นโดยการเตรียมโพลิเมอร์ให้อยู่ในรูปสารละลาย แล้วฉีดผ่านหัวฉีด (spinnerets) ทำการระเหยตัวทำละลายส่วนที่เหลือในเส้นใยที่ฉีดออกมาโดยการใช้ลมร้อน (hot air) เป่า จากนั้นทำการดึงยืดเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของเส้นใย ตัวอย่างเส้นใยที่ขึ้นรูปโดยวิธีนี้ได้แก่ โพลีอะซิเตต โพลีไตรอะซิเตต และโพลีอะไครลิก

การผลิตเส้นใยแบบปั่นเปียก (wet spinning) เริ่มจากการเตรียมสารละลายโพลิเมอร์แล้วฉีดผ่านหัวฉีด (spinnerets) ที่จุ่มอยู่ในอ่างของสารละลายตกตะกอน (coagulation bath) เส้นใยที่ตกตะกอนออกมาจากสารละลาย จะถูกดึงยืดเพื่อเพิ่มความแข็งแรง แล้วทำให้แห้งโดยการใช้ลมร้อนเป่า ตัวอย่างเส้นใยที่ผลิตโดยวิธีนี้คือ เรยอน

การผลิตเส้นใยแบบปั่นหลอม (melt spinning) เริ่มจากการหลอมโพลิเมอร์ในเครื่องปั่นหลอม (melt extruder) แล้วทำการฉีดผ่านหัวฉีด (spinnerets) เส้นใยที่ได้ที่เริ่มแข็งตัว จะถูกดึงยืดเพื่อเพิ่มความแข็งแรง เส้นใยสังเคราะห์ส่วนใหญ่ผลิตโดยวิธีนี้ เช่น ไนลอน โพลีเอสเตอร์ โพลีเอทิลีน เป็นต้น ((เอ็มเทค), 2560)

2.4 เส้นใยไหม

องค์ประกอบของเส้นไหม

เส้นไหม คือ เส้นใยโปรตีนธรรมชาติ เส้นไหมประกอบด้วยโปรตีน 2 ชนิด คือ ไฟโบรอิน (Fibroin, $C_{15}H_{26}N_6O_6$) ซึ่งใช้ในการทอเป็นผืนผ้า และกาวไหม เรียกว่า เซรีซิน (Sericin, $C_{15}H_{23}N_5O_8$) ที่ทำหน้าที่เป็นกาวเคลือบเส้นไฟโบรอิน ซึ่งเป็นเส้นใยต่อเนื่องจำนวน 2 เส้นให้ยึดติดกัน นอกจากนั้นคือส่วนประกอบอย่างอื่น ได้แก่ ไขมัน น้ำมัน แร่ธาตุต่าง ๆ และสีที่ปรากฏตามธรรมชาติ เป็นต้น องค์ประกอบหลักของเส้นไหมมีปริมาณดังนี้คือ

ไฟโบรอิน (Fibroin)	70 - 80 %
เซรีซิน (Sericin)	20 - 30 %
ไขมัน แวกซ์ (Cere)	0.4 - 0.8 %
สารไฮโดรคาร์บอน (Hydrocarbon)	1.2-1.6 %
สารสี (Pigment)	0.2 %
ปริมาณเถ้า (Ash)	0.7 %

สมบัติของเส้นใยไหม

สมบัติทางเคมี (Chemical Properties)

- ปฏิกริยาต่อเปลวเพลิง เส้นใยแต่ละชนิดจะมีปฏิกริยาต่อเปลวเพลิง และเคมีแตกต่างกัน ทำให้สามารถจำแนกชนิดของเส้นใยได้ จากการเผาไหม้ โดยสังเกตจาก ปฏิกริยาของเส้นใยเมื่อเข้าใกล้เปลวเพลิง เมื่ออยู่ในเปลวเพลิง เมื่อนำออกจากเปลวเพลิง และลักษณะของเถ้าถ่านโดยเส้นไหมเมื่อเข้าใกล้เปลวไฟ จะหดตัวไหมไฟ ลูกไหม้ช้าๆ ดับเองได้ เมื่อเผาไหม้จะมีกลิ่นฉุนเหมือนเส้นไหมไหมไฟ เถ้าถ่านเป็นก้อนเม็ดกลมดำป็นแตกเป็นผงถ่าน

- ปฏิกริยาต่อตัวทำละลายเส้นใยไหม จะละลายในกรด ซัลฟูริก ที่มีความเข้มข้น 59 % ขึ้นไป ไม่ละลายในตัวทำละลาย กรดอะซิติก (กรดมด) กรดฟอสฟอริก กรดไฮโดรฟลูออริก

สมบัติทางกายภาพ (Physical Properties) เส้นใยไหม เป็นเส้นตรงไม่กลม ผิวเรียบ มีลายแตกตามยาว ส่วนใหญ่รูปคล้ายสามเหลี่ยมมุมโค้งมน ไม่ยืดหยุ่น

ประเภทเส้นไหม

เส้นไหมนั้นเกิดจากส่วนของต่อมไหม ต่อมไหมมีอยู่ในตัวหนอนไหมมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงหนอนไหมวัย 5 เส้นไหมเมื่อยังอยู่ในต่อมไหมจะมีลักษณะเป็นของเหลว เมื่อต่อมไหมเจริญเต็มที่จนเข้าไปเปิดส่วนของกระเพาะอาหาร จะทำให้หนอนไหมไม่สามารถกินอาหารต่อไปได้ ต่อมไหมจะเกิดกระบวนการบีบตัวเองให้ของเหลวที่อยู่ข้างในพุ่งออกมาทางรูฟัน เกิดเป็นเส้นใยไหมขึ้น ในการสาวไหม ชาวบ้านจะทำการสาวไหมโดยการแยกเปลือกรังขึ้นนอกและขึ้นใน ทำให้ได้เส้นไหมประเภทต่างๆ คือ

(1) เส้นไหมหีบ หรือไหมเปลือก เป็นเส้นไหมที่ได้จากรังไหมขึ้นนอก รวมทั้งปูยไหม นิยมใช้เป็นเส้นพุ่งในการทอผ้าและพิธีกรรมต่าง ๆ ลักษณะเส้นไหมจะใหญ่มาก มีปุ่มปมและเหนียวแข็ง เนื่องจากมีกาวไหมเยอะ เมื่อสาวเอาไหมหีบออกจากรังไหมแล้วจะตัดรังไหมออกจากหม้อต้มมาพักไว้ก่อน จากนั้นจึงจะนำรังไหมนั้นไปสาวเอาไหมน้อย หรือไหมเครือต่อไป

(2) เส้นไหมสาวเลย หรือเส้นไหมรวด เป็นเส้นไหมที่ได้จากการสาวควบกันทั้งปูยและเส้นใยส่วนนอกของรังไหมไปจนถึง เส้นใยส่วนในของรังไหมให้เสร็จในคราวเดียวไม่แบ่งชั้นของไหม เส้นไหมที่สาวได้จึงมีทั้งส่วนที่เป็นไหมหีบและไหมน้อยรวมอยู่ด้วยกัน เส้นไหมจึงไม่เรียบ หยาบ และมีขนาดไม่สม่ำเสมอ แต่ถ้าผู้สาวไหมที่มีชำนาญมากจะสาวได้เส้นไหมที่สม่ำเสมอดีเกือบเท่าไหมน้อย เลย ไหมสาวเลยนี้ปัจจุบันไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เพราะเมื่อนำมาทอเป็นผ้าจะได้ผ้าไหมที่ไม่สวยเรียบเหมือนไหมน้อย

(3) เส้นไหมน้อย หรือไหมเครือ หรือไหมยอด เป็นเส้นไหมที่ได้จากเปลือกรังไหมขึ้นในหลังจากสาวเอาไหมหีบหรือไหมเปลือก ออกไปแล้ว การสาวเอาไหมน้อยนั้นจะต้องเปลี่ยนน้ำต้มก่อนจึงนำรังไหมลงต้ม เส้นไหมที่ได้จะมีลักษณะเส้นเรียบ ขนาดสม่ำเสมอ สีส้มสม่ำเสมอ

รวมตัวกลม สะอาดไม่มีสิ่งปลอมปน นุ่มมือเมื่อสัมผัส นิยมใช้เป็นเส้นยืนในการทอผ้า เมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วเนื้อผ้าจะนุ่ม เรียบ มีความลื่นมันของเส้นไหมในระดับดีมาก มีความนุ่มนวลดี เส้นไหมมีความเหนียวสามารถนำมาทำเป็นเส้นยืนและเส้นพุ่งได้ ระดับความสม่ำเสมอของสีเส้นไหมดี สีเส้นไหมเป็นสีเหลืองทองเปรียบเทียบกับระหว่างเส้นไหมน้อยกับไหมหีบ

(4) เส้นไหมแดง เป็นเส้นไหมที่อยู่เปลือกรงไหมชั้นในสุดจนเกือบจะ ถึงตัวดักแด้ เส้นไหมจะมีขนาดเล็ก นิยมนำไปทอเป็นผ้าขาวม้า ที่เรียกว่า ไหมแดง เนื่องจาก สมัยก่อนการสาวไหมนั้นชาวบ้านจะนิยมทำในตอนเช้า เมื่อสาวเอาไหมน้อยไปแล้ว แต่ยังเห็นว่าพอจะสาวเอาเส้นไหมออกจากรงไหมได้อีก ก็จะนำรังไหมนั้นมาต้มและสาวเอาเส้นไหมอีก ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาเย็นหรือยามแดงของวันที่สาวแล้ว จึงเรียกว่า ไหมแดง ปัจจุบันได้มีการนำไหมโรงงานหรือไหมจุล คือ เส้นไหมพันธุ์ไทยลูกผสมมาใช้กันมากขึ้น ไหมจุลมีขนาดความยาวของเส้นใยประมาณ 900-1300 เมตร ได้จากการโรงงานสาวไหมเป็นหลัก ในจังหวัดขอนแก่นแหล่งจำหน่ายใหญ่คือ โรงงานจุลไหมไทย เป็นไหมแท้แต่ไม่ใช่พันธุ์ไทยแท้ ข้อดีคือ เส้นสม่ำเสมอ เส้นเล็ก เบาสบาย สะท้อนแสงตามสีของเส้นไหมแต่น้อยกว่าไหมพื้นบ้าน รอยต่อน้อย แต่จะทำให้เนื้อผ้าที่ทอมีลักษณะ เบา บาง ยับง่ายคืนรูปยาก ดังนั้น การชักจูงนิยมชักแห่งเป็นส่วนมาก ไหมเทียม คือ เส้นใยสังเคราะห์ที่ทำลอกเลียนแบบเส้นไหม มีส่วนผสมของ Polyester ทำขึ้นเพื่อทดแทนเส้นไหมที่มีกำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ จะมีราคาถูก สีสดใส ไวร่อยต่อ แต่เนื้อจะผ้าหดเมื่อเจอความร้อน และ สีสะท้อนเป็นสีขาว

2.5 ลักษณะของเนื้อผ้า

การวิเคราะห์ลักษณะของเนื้อผ้านั้นสามารถวิเคราะห์ ให้ถูกต้องกับลักษณะผ้าด้วยวิธีการสัมผัสและสายตา แต่ถึงอย่างไรหากต้องการตรวจสอบให้ได้ 100% สามารถนำไปตรวจสอบในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ได้อีกทางหนึ่ง

- เพลนวีฟ หรือการทอขัดแบบปกติ ผ้าแบบนี้เนื้อจะหยาบกว่าและค่อนข้างดูแข็งเป็นทรง หากยับแล้วจะเป็นรอยชัดเจน

- ทวิลวีฟ คือ ทอแบบเป็นชั้นบันได เป็นลายทแยงผ้าแบบนี้จะมีผิวสัมผัสที่เนียน ทั้งตัวมากกว่า และสามารถคืนตัวทำให้ยับน้อยกว่าเพลนวีฟ

- คอตตอน หรือฝ้าย เป็นวัสดุธรรมชาติ มีคุณสมบัติ ใสบายในอากาศร้อน และอุ่นสบายในอากาศเย็น ความสามารถในการดูดซึมน้ำค่อนข้างมากทำให้ซับเหงื่อได้ดีแต่แห้งเร็วเมื่อมีอากาศถ่ายเทเพียงพอ ถ้าอากาศชื้นหรือการไหลผ่านไม่พอมันจะชื้นและไม่ยอมแห้ง

- โพลีเอสเตอร์ เป็นเส้นใยสังเคราะห์ มีคุณสมบัติ เบา ดูนํ้าน้อยกว่าฝ้าย ทำให้มันไม่ค่อยยับเหี่ยวเท่าไร แต่สามารถแห้งได้รวดเร็ว สก้นลมหรือฝนเบาๆ ได้เมื่อผ่านการทอแน่นๆ
- ผ้าปอปลิน เป็นผ้าเพลนวีฟ ใช้ทำเสื้อและกางเกง เนื้อผ้าจะเห็นมีลายขวางเป็นเส้นเล็กๆ
- ผ้าบรอด เป็นผ้าเพลนวีฟ เนื้อแน่น พบในเสื้อเชิ้ตทำงาน และลำลอง
- ผ้าแคนวาส เป็นผ้าเพลนวีฟ เนื้อคล้ายกับปอปลินแต่มักจะหยาบกว่า ทนทานกว่า พบใช้ทำกางเกงที่ต้องการความทนทาน และใช้งานสมบุกสมบัน
- ผ้าอ็อกซ์ฟอร์ด เป็นผ้าเพลนวีฟ ใช้ตัดเสื้อเชิ้ต เนื้อผ้าจะทอด้วยด้าย 2 สี มักเป็นสีแดง ดำ ฟ้ายาเงิน ตัดกับสีขาว
- ผ้าเคมบริค เป็นผ้าเพลนวีฟ ใช้ตัดเสื้อเชิ้ตแชนเบรย์ เนื้อผ้าคล้ายอ็อกซ์ฟอร์ด สีออกเทา และสีด้ายจะไม่ตัดกันชัดเท่าผ้าอ็อกซ์ฟอร์ด
- ผ้าเดนิมหรือฝ้ายีนส์ เป็นผ้าทวิวีฟ ที่มีลักษณะหนา และทนทาน
- ผ้ากาบาร์ดีน เป็นผ้าทวิวีฟ เนื้อแน่น ทนทาน นุ่มและทิ้งตัวกว่าเดนิม เนื้อผ้าจะหยาบข้างหนึ่ง และเนียนข้างหนึ่ง พบได้บ่อยใน กางเกง เสื้อนอก และชุดสูท
- ผ้าเชิร์จหรือแชร์จ เป็นผ้าทวิวีฟ เนื้อผ้าเป็นลายแพนทั้ง 2 ด้าน ความนุ่มและทิ้งตัวน้อยกว่ากาบาร์ดีน โดยรวมแล้วลักษณะคล้ายกับผ้าเดนิม นิยมใช้ทำกางเกง เสื้อนอก และชุดสูท
- ผ้าซิโน เป็นผ้าทวิวีฟ เนื้อผ้ามีลายแพน ฝ้านุ่มและทิ้งตัวมากกว่าเชิร์จ แต่ไม่เท่าผ้ากาบาร์ดีน นิยมใช้ทำกางเกง
- ผาตรีล เป็นผ้าทวิวีฟ เนื้อผ้ามีลายแพนที่เห็นได้ชัด ลักษณะโดยรวมคล้ายซิโน นิยมใช้ทำกางเกง

3. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

3.1 ความหมายและความสำคัญของเครื่องแต่งกาย

แฟชั่นเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Fashion ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำนี้ว่า “สมัยนิยมหรือวิธีการที่นิยมกันทั่วไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง” เป็นการยอมรับจนเกิดเป็นค่านิยม ซึ่งหากกล่าวถึงคำว่าแฟชั่น หลายคนมีมุมมองลงไปในเรื่องของการแต่งกาย แฟชั่นในกระแสปัจจุบันนั้นจะพื้นที่ในกระแสความนิยมมากเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะการยึดพื้นที่ในการบริโภคที่มีอัตราการซื้อหามากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคสามารถจับจ่ายได้ไม่ยากเพราะราคาไม่แพงจนเกินไป อีกทั้งกำลังซื้อของกลุ่มคนที่

ต้องการมีพื้นที่ของตัวเองอยู่บนกระแสของคำว่า แฟชั่น ดังนั้นแฟชั่นอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระแสความนิยมทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจมีกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือภาษาในช่วงหนึ่งซึ่งเป็นไปตามกระแส การให้ความสำคัญของแฟชั่นในฐานะวัฒนธรรมบริโภคเกิดขึ้นมาโดยอัตโนมัติจากการผลิตที่แพร่หลายขึ้นของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ทุนนิยม ปรัชญาการณทางวัฒนธรรมบริโภคยังถูกเสริมด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบริบทปัจจุบัน ที่ประสิทธิผลในการผลิตเป็นการเสริมสร้างความยุ่งเหยิงของการใช้สินค้าเพื่อแสดงสถานภาพ รวมกับการมองข้ามเส้นแบ่งของศิลปะชั้นสูงกับศิลปะเพื่อมวลชนที่นักคิดบางคนให้ความเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมแบบหลังสมัยใหม่ หรือเรียกว่า วัฒนธรรมบริโภคนิยม ถูกสร้างความหมายให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกันได้ผ่านการใช้สื่อภายใต้ค่านิยมอันเป็นกติการ่วม ทำให้ผู้บริโภคตระหนักรู้ถึงการที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ในขณะเดียวกันภายใต้แนวคิดดังกล่าว บัณฑิตชนก็สามารถปรุงแต่งความหมายหรืออัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ผ่านความหมายต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตสินค้าจัดเตรียมไว้

3.2 หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบหมายถึง กระบวนการที่สนองความต้องการในสิ่งใหม่ๆ ของมนุษย์ซึ่งส่วนใหญ่เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดและมีความสุขสบายมากขึ้น การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ ดังนั้นพื้นฐานการออกแบบเสื้อผ้าต้องอาศัยพื้นฐานการออกแบบในการสร้างสรรค์รูปแบบให้เกิดความสมดุลโดยยึดหลักองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นต่องานออกแบบทุกประเภท เพื่อสร้างให้เกิดรูปทรงหรือรูปแบบที่สมบูรณ์ ได้แก่ เส้น สี ที่ว่าง รูปแบบหรือรูปร่าง พื้นผิว และเส้นกรอบนอก นอกจากนี้การออกแบบเสื้อผ้านอกจากจะยึดหลักการออกแบบเบื้องต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการใช้เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการออกแบบเพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับรูปร่างและรูปทรงที่แตกต่างกันออกไปของผู้สวมใส่ อันเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญต่ออันกออกแบบอย่างยิ่ง เนื่องจากการออกแบบเสื้อผ้าจะมีความแตกต่างกับงานออกแบบชนิดอื่น เพราะการออกแบบเสื้อผ้านั้นนอกจากจะเป็นการสร้างสรรค์รูปแบบผลงานตามแนวความคิดเพื่อสร้างสรรค์ผลงานแล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ เทคนิคการออกแบบเสื้อผ้าจึงมีความสำคัญในการออกแบบโดยสรุปได้ ดังนี้

องค์ประกอบในการออกแบบ

(1) สี มีความสำคัญในการออกแบบเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสีทำให้สะดุดตา และจะเป็นสิ่งแรกที่มองเห็น ซึ่งหากนักออกแบบมีความชำนาญในการเลือกใช้สีที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพหรือแนวคิดรวมไปถึงแนวโน้มแฟชั่นก็จะเป็นการส่งเสริมงานออกแบบให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น หลักการใช้สีกับงานออกแบบเครื่องแต่งกาย นักออกแบบต้องทำความเข้าใจในแม่สีและวงจรสีเบื้องต้นเพื่อการประยุกต์ใช้ในงานออกแบบและการใช้เทคนิคการใช้สีในรูปแบบต่างๆ ซึ่งนอกจากการศึกษาเกี่ยวกับแม่สี วงจรสีและวรรณะของสีแล้ว ควรได้รู้จักประเภทต่างๆ ของสีในงานศิลปะด้วย เพื่อจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างถูกต้องตามโอกาสและความต้องการ

- ค่าความเข้มหรือน้ำหนักของสี สีต่างๆเกิดขึ้นในวงจรสีหากเรานำมาเรียงน้ำหนักความอ่อนแก่ของสีหลายสี เช่น ม่วง น้ำเงิน เขียว เขียวเข้ม น้ำเงิน เขียว และเหลือง เขียว หรือม่วงแดง แดงส้ม ส้ม ส้มเข้ม เหลือง และเหลือง หรือเรียกว่าค่าในน้ำหนักของสีหลายสี (Value of different color) สำหรับค่าความเข้มอีกประเภทหนึ่งเกิดจากการนำสีใดสีหนึ่งเพียงสีเดียวนำมาไล่น้ำหนักอ่อนแก่ในตัวเอง จะเรียกว่าค่าน้ำหนักสีเดียว (Value of single color)

- สีตัดกัน หรือสีตรงข้าม คือสีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงจรสี เมื่อนำสีคู่กันมาผสมกันดูถ้าผลการผสมกันออกมาเป็นสีกลางนั้นหมายถึงว่า สีคู่กันนั้นเป็นคู่สีตัดกันอย่างแท้จริง ตัวอย่างสีคู่ตัดกันคือ สีเขียว เหลือง กับสีม่วง แดง สีเขียวแก่กับสีแดงส้ม สีน้ำเงินกับสีส้ม สีม่วงน้ำเงินกับสีเหลืองส้ม เป็นต้น สีดังกล่าวเป็นคู่สีที่ตัดกัน ซึ่งการใช้สีตัดกันในการสร้างงานศิลปะนั้นต้องมีหลักเกณฑ์พอสมควร หากใช้อย่างไม่รู้หลักการจะทำให้ผลงานออกมาไม่น่ามอง ขัดต่อหลักการทางศิลปะ แต่ในบางครั้งการสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีแต่สีกลมกลืนโดยไม่นำสีที่ตัดกันไปใช้ จะทำให้ภาพดูน่าเบื่อ หากนำสีตัดกันไปใช้จะทำให้ภาพดูมีความสดใสและน่าสนใจเพิ่มขึ้น

- สีเอกรงค์ คือสีเดียวหรือสีที่แสดงออกมาเด่นเพียงสีเดียว ต้องใช้สีหนึ่งเป็นสีสดยืนพื้นเพียงสีเดียว แล้วลดค่าน้ำหนักอ่อนแก่ในระยะต่างๆ เมื่อเอาสีที่สดใสเป็นจุดเด่นของภาพแล้ว สีที่เป็นส่วนประกอบรอบๆ ต้องลดค่าความสดลง นำเอาสีที่จุดเด่นนั้นไปผสมด้วยบ้างทุกๆ แห่งในภาพ ข้อสำคัญคือ สีที่จะนำมาประกอบนั้นจะนิยมใช้ไม่เกิน 5 สี โดยนำเอามาจากวงจรสีด้านหรือวรรณะใดวรรณะหนึ่ง การสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยสีเอกรงค์นี้จะทำให้ผลงานที่ได้มีความงดงามเพราะโครงสร้างสีจะดูไม่รุนแรง เนื่องจากมีเรื่องสีตัดกันเข้าไปผสมและสีแต่ละวรรณะก็ไม่เข้าไปปะปนซึ่งกันและกัน ข้อดีอีกอย่างของสีเอกรงค์คือ โครงสร้างจะละเอียดละไมไม่เบื่อง่าย เหมือนกับการใช้สีหลายสีมาผสมผสานกัน

- สีส่วนรวม หรือสีครอบงำ หมายถึงสีใดสีหนึ่งที่มีจำนวนมากกว่าสีอื่นในพื้นที่หรือภาพนั้นๆ เช่น ภาพต้นไม้ที่เรามองเห็นเป็นสีเขียวแต่ความจริงแล้วในสีเขียวของต้นไม้อาจมีสีอื่นประกอบอยู่ด้วย เช่น สีเขียวอ่อน สีเหลือง สีน้ำตาล เป็นต้น สีแบบนี้จะช่วยทำให้ภาพมีเอกภาพและสมบูรณ์ขึ้น เช่น ภาพเขียนของศิลปินชาวอิตาลียุคสมัยก่อน มักใช้สีเหลืองหรือสีน้ำตาลเป็นสีครอบงำทั้งหมดภายในภาพแทบทุกชิ้น ทั้งนี้ไม่จำกัดเฉพาะสองสีที่ยกตัวอย่างมาเท่านั้น อาจเป็นสีกลุ่มอื่นๆ ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สร้างสรรค์

- ระยะเวลาของสี หมายถึงระยะใกล้ของแสงเงาที่เกิดแก่วัตถุนั้นๆ ด้วยหลักการของน้ำหนักใกล้ไกลของวัตถุ คือ วัตถุที่ใกล้ตาแสงเงาจะสว่างจัด ชัดเจน และเมื่อระยะไกลออกไปทั้งแสงและเงาก็จะจางลงไปด้วย เนื่องจากระยะใกล้นั้นจะมีเรื่องของบรรยากาศเข้ามากรองทั้งแสงและเงาให้จางลง ระยะยิ่งไกลออกไป แสงเงายิ่งจางไปจนกลายเป็นภาพแบนราบ

(2) การลงตา นอกจากการใช้สีเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการออกแบบเสื้อผ้าแล้ว การให้ความสำคัญของลักษณะรูปร่างของคนจะมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกัน สำหรับคนรูปร่างไม่สมส่วนต้องมีการสวมเสื้อผ้าที่อำพรางสัดส่วนเพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี ในการสวมใส่เสื้อผ้าจะมีการใช้เส้นในการลงตา เกิดเป็นเทคนิคที่สามารถนำไปประยุกต์ในการออกแบบได้

- การลงตาโดยการใช้เส้นตั้ง การใช้เส้นตั้งที่แบ่งรูปทรงออกเป็น 3 ส่วนให้ส่วนกลางกว้างกว่าส่วนริมจะดูเอวเล็ก เส้นตั้งคู่ที่อยู่ตรงกลางลำตัวตลอดจะทำให้ดูสูงกว่าเส้นเกล็ดที่อยู่ช่วงกลางลำตัวระดับเอว เส้นเกล็ดที่ยาวจากเอวถึงช่วงล่างจะดูเอวเล็กและช่วงล่างตลอดลำตัวจะดูทั้งเอวเล็กและตัวสูงกว่าการใช้เส้นในแนวตั้งที่ติดกันไปเรื่อยๆ โดยไม่มีอะไรมาขวาง จะทำให้ความรู้สึกต่อสายตาในด้านความสูงและแคบ ถ้าใช้กับการแต่งกายของผู้หญิงที่มีรูปร่างสูงก็จะทำให้ดูสูงและเพรียวยิ่งขึ้น ถ้ามีการสวมใส่ควรจะมีเข็มขัดหรือเส้นตามแนวตั้งมาตกแต่งเสื้อผ้าจะทำให้ดูไม่เตี้ยและไม่อ้วนเกินไป

- การลงตาโดยการใช้เส้นตามแนวนอน การใช้เส้นในแนวนั้นหรือแนวขวางในเสื้อผ้าจะทำให้รูปร่างดูสั้นลง เส้นที่เกิดจากการตกต่างของผ้าคาดเอว แนวของกระเป๋ แนวของตะเจ็บบที่เป็นแถบคาดตามขวาง จะใช้ได้ดีกับคนที่มีรูปร่างสูงได้สัดส่วน คนที่มีรูปหน้ายาวหรือรูปไข่จะใส่เสื้อที่เป็นคอสีเหลี่ยมได้ดีกว่าเสื้อคอรูปตัว V

- การลงตาโดยการใช้เส้นตามแนวทแยง เส้นทแยงที่ใช้ในเสื้อผ้าจะทำให้ส่วนต่างๆตรงส่วนนั้นมีความยาวมากขึ้น หรือใช้เพื่อบ่งเน้นเส้นทแยงที่เป็นแนวเส้นของรูปคอ V จะใช้ได้ดีกับคนที่มีรูปร่างหน้าตากลม เส้นทแยงจากไหล่ถึงเอวจะทำให้ดูเอวเล็ก เส้นทแยงที่เป็นแนวตะเข็บต่อเสื้อเป็นเส้นตกแต่งจากเอวมารวมกันตรงกลางหน้าท้อง จะทำให้ดูตัวสูงขึ้น เส้นทแยงจากไหล่

ทั้งสองข้างที่มาบรรจบกันที่เอวด้านหน้าแล้วแยกออกไปทางสะโพกจะทำให้เอวดูเล็กลง หรือเส้นทแยงจากไหล่ทั้งสองมาบรรจบกันที่เอวจะทำให้ดูสูงขึ้นอีกด้วย

(3) การใช้เส้นกรอบนอก (Silhouettes) มีบทบาทสำคัญในการออกแบบเสื้อผ้า เพราะนอกจากจะเป็นตัวกำหนดโครงร่างภายนอกของเสื้อผ้าแล้ว เส้นกรอบนอกที่ดีมักจะทำให้เกิดความประทับใจเมื่อพบเห็นครั้งแรก เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้าจะส่งผลกระทบต่อส่วนต่างๆ ของเสื้อผ้า และรูปร่างได้ สำหรับเสื้อผ้าของผู้ที่มีรสนิยมดี มักเน้นเส้นกรอบนอกมากกว่าการตกแต่งภายในตัวเสื้อที่หรูหรามากเกินไป แบบเสื้อเรียบจะอยู่ในสมัยนิยมได้นานกว่าแบบเสื้อที่ตกแต่งมากมาย ในการออกแบบเสื้อผ้า เสื้อตัวใดมีเส้นกรอบนอกเด่นแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีเส้นภายในตัวเสื้อที่เด่นตามไปด้วย เส้นกรอบนอกที่ใช้ในอดีตจนถึงปัจจุบันมี 3 แบบ คือ ทรงตรง ทรงบาน และทรงหางกระรอก เส้นกรอบนอกแต่ละแบบมีผลต่อการออกแบบและการตกแต่งเส้นกรอบนอกจะเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมอย่างช้าๆ เส้นกรอบนอกที่ใช้มีหลายรูปทรง สรุปได้ดังนี้

- Arrow line มีลักษณะเป็นรูปทรงลูกศร ออกแบบโดยคริสเตียน ดิออร์ spring/summer ค.ศ. 1966 ถ้ามองจากด้านข้างเรียกชื่ออีกอย่างว่า ทรงเอฟ (F line)

- Ample line มีลักษณะเป็นรูปไข่

- 8-line มีลักษณะเป็นรูปทรง 8 ออกแบบโดยคริสเตียน ดิออร์ โดยดัดแปลงมาจากชุดทหารหญิงในสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นรูปทรงที่เน้นรูปร่างของผู้หญิง โดยเฉพาะบริเวณช่วงเอว

- A line มีลักษณะปลายบานกว้าง เหมือนรูปตัว A ออกแบบโดยคริสเตียน ดิออร์ สำหรับ spring/summer ปี ค.ศ. 1955 จัดได้ว่ายังคงเป็นรูปทรงมาตรฐานมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากจะเรียกรูปทรงเอแล้วยังมีชื่อเรียกอื่นๆ อีก เช่น ทรงเต็นท์ ทรงสามเหลี่ยม ทรงโคน และทรงพีระมิด เป็นต้น

- Sheath line มีลักษณะรูปทรงผอมบาง ห่อร่างกายคล้ายผักกาด

- Straight line มีลักษณะรูปทรงเหมือนสี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นรูปทรงตรงหรือทรงกล่อง

- Spindle line มีลักษณะรูปทรงเหมือนกระสวย เป็นผลงานชิ้นสุดท้ายของคริสเตียน ดิออร์ สำหรับ autumn/winter ในปี ค.ศ. 1957 มีรูปทรงเหมือนถังไม้หรือกระสวยทอดผ้า

- Slim line มีลักษณะรูปทรงผอมบาง มีลักษณะแนบเนื้อ รัดรูป

- Soft conscious line มีลักษณะรูปทรงพอดีตัว ทรงหลวมกว่า Slim line เล็กน้อย ทรงพอดีตัวนี้จะเส้นส่วนหัวและส่วนโค้งของร่างกายอย่างเป็นธรรมชาติ

- Tulip line มีลักษณะรูปทรงเหมือนดอกทิวลิป ออกแบบโดยคริสเตียน ดิออร์ autumn/winter ปี ค.ศ.1953 มีลักษณะเน้นช่วงไหล่เล็กน้อย และมีเสื้อเสริมอกเอวเล็กประโปรงตรง

- Fit and flare line มีลักษณะรูปทรงส่วนบนพอดีตัว ส่วนล่างตั้งแต่เอวลงมาจะบานออก

- Princess line มีลักษณะรูปทรงพอดีตัวและมีเส้นแนวต่อตะเข็บในแนวตั้งเอว คอด ค่อยๆกว้างออกจากเอวจนถึงชายกระโปรง เป็นทรงที่เป็นที่โปรดปรานของพระราชธิดาของ กษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 7 ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ของอังกฤษ

- Pencil line มีลักษณะรูปทรงแคบยาวคล้ายแท่งดินสอ บางครั้งเรียกว่า ทรงไอ (I line)

- Mermaid line มีลักษณะรูปทรงกระชับลำตัวตลอดจนถึงหัวเข่าแล้วจึงค่อยบานออกเหมือนหางปลา ลักษณะคล้ายกับนางเงือก

- Y line มีลักษณะรูปทรงไหล่กว้าง ค่อยๆแคบลงไปจนถึงชายกระโปรงคล้ายกับรูปตัววาย

(4) พื้นผิว (Texture) เป็นส่วนประกอบที่อธิบายลักษณะพื้นผิวหน้า และความรู้สึกได้ เช่นสามารถอธิบายได้ว่าผ้ามีลักษณะผิวอย่างไรเป็นผ้าที่หยาบ ละเอียด หรือเป็นหนัง จะรู้สึกได้ โดยการสัมผัส การมองเห็นด้วยตานี้จะขึ้นอยู่กับแสงที่ไปกระทบผิวของวัสดุนั้น หากพื้นผิวมีความขรุขระมากและมีแสงสว่างมาก จะทำให้เห็นพื้นผิวไม่ชัดเจน แต่หากมีแสงสว่างไม่มาก จะเกิดเป็นเงา และเห็นพื้นผิวได้มากกว่า การเลือกพื้นผิวของผ้าให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละบุคคลทำให้ในการออกแบบเสื้อผ้าส่วนมาก ต้องสอดคล้องกับเสื้อผ้า เนื้อผ้าที่ใช้ตัดเสื้อที่ดีที่สุด เหมาะสมกับรูปร่างมากที่สุด ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงที่สุด ความงามอยู่ที่การออกแบบเสื้อผ้าที่นักออกแบบนำผ้ามาออกแบบให้เข้ากับลักษณะรูปร่างของแต่ละคน

- Gisp fabrics เป็นผ้าที่เกิดจากเส้นด้ายที่ทำให้หยิกงอก่อน แล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า เนื้อผ้ามีลักษณะผิวไม่เรียบ มีน้ำหนัก ทั้งตัว มีทั้งเนื้อแข็งและเนื้ออ่อน ถ้าผ้ามีลักษณะทั้งตัวไม่มากจะเหมาะสำหรับตัดประโปรงจีบรูดพอง แต่ถ้าต้องการให้พองต้องมีผ้าแข็งทำเป็นโครงด้านในกระโปรง ถ้าเป็นผ้าที่มีน้ำหนัก มีความทั้งตัวมากสามารถตัดกระโปรงจีบรูดหรือย้วยได้โดยไม่ต้องมีโครงด้านใน

- Firm fabrics ลักษณะของผ้าที่มีความแข็ง และมีน้ำหนักเบา เนื้อผ้าไม่หนา มากไม่เหมาะสำหรับตัดชุดเข้ารูป เพราะจะทำให้เห็นรอยตะเข็บที่เย็บเป็นรอยย่น ตะเข็บจะแข็งขึ้น

ไม่อ่อนโค้งจามรูปทรง เวลาเดินหรือยืนในท่าทางต่างๆจะมีรอยย่น ควรใช้ผ้าที่มีน้ำหนักและความยืดหยุ่นได้ เช่น ผ้าเครป สามารถตัดชุดเข้ารูปได้เหมาะกว่า เนื่องจากเนื้อผ้าจะเนียนแนบโครงร่างได้อย่างสวยงาม

- Plain weaves and flat surface เหมาะสำหรับการจับจีบทำ pleats การตกแต่งประดับ

- Soft, flattening fabric มีลักษณะเบาบาง เช่น ผ้าชีฟอง ผ้าป่าน ผ้าขนสัตว์เนื้อบาง ผ้าที่มีความรู้สึกเคลื่อนไหว มีความพล้วเหมาะสำหรับตัดเสื้อผ้าที่ต้องการความอ่อนไหว

- Soft, feasible fabrics เช่น ผ้าเครป และผ้าเจอร์ซี เหมาะสำหรับการใช้จีบเครป การม้วน อ่อนช้อยได้ นิยมทำชุดราตรี

การใช้พื้นผิวของผ้าให้เหมาะกับจุดประสงค์ ผ้าและเส้นใยแต่ละชนิดมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการดูแลรักษา ความสะดวกสบายเวลาใส่ ความยากง่ายในการตัดเย็บ ตลอดจนโอกาสในการสวมใส่ คุณสมบัติของผ้าแต่ละชนิดจะแสดงออกมาในแต่ละพื้นผิวที่ไม่เหมือนกัน การลวดลายนอกจากจะใช้เรื่องของเส้นและสีแล้ว ผิวสัมผัสก็สามารถลวดลายได้เช่นกัน ผ้าที่เบาและทิ้งตัวแนบเนื้อ เช่น ผ้าเจอร์ซี และชีฟองจะแนบเนื้อ และรูปร่าง ผ้าชนิดนี้เหมาะกับการออกแบบที่ต้องการความอ่อนเบา คนที่มีรูปร่างดี สวมส่วนสามารถสวมใส่ผ้าชนิดนี้ได้ สำหรับคนที่มีรูปร่างผอมจะต้องใช้การจับจีบหรือการเดรปช่วยพรางตาในส่วนที่ต้องการเพิ่มสัดส่วน ในขณะที่คนรูปร่างใหญ่ควรหลีกเลี่ยงเพราะจะทำให้เห็นสัดส่วนได้ชัดว่ามีส่วนเกินอยู่บริเวณใด และจะทำให้เห็นส่วนเกิดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผ้าที่มีการตกแต่งให้หยิกงอ ผ้าที่แข็งกระด้าง เช่น ผ้าคอรัดูรอย และเดนิมจะไม่ทิ้งตัว แต่พอจะปกปิดรูปร่างส่วนที่ไม่พึงประสงค์ได้ ผ้าที่มีความหยิกงอเป็นพิเศษ เช่น ผ้าทาทัดและไวเนล เป็นผ้าที่มีผิวด้านนอกแข็งกระด้าง และจะทำให้ผู้สวมใส่ดูอ้วนขึ้น ผ้าที่มีความเรียบแต่มีการตกแต่งให้มีความม้วนๆ จะช่วยลวดลายได้ ทำให้ดูไม่สว่างมาก เช่น ผ้ากาบาร์ดิน หรือผ้าขนสัตว์ ผ้าที่มีเนื้อหนาและหนัก จะทำให้ดูอ้วนขึ้น เทอะทะ เช่น ผ้าคอรัดูรอย โมแฮร์ จะเหมาะสำหรับคนที่มีรูปร่างปานกลางและสูง ผ้าที่มีความม้วนจะดูซับซ้อน ไม่สะท้อนแสง ทำให้เมื่อสวมใส่แล้วดูไม่อ้วน และทำให้ดูผอมลง เช่น ผ้าเดนิม ผ้ากึ่งแฮม ผ้าที่มีความเป็นประกายสะท้อนแสง จะทำให้ดูตัวใหญ่ขึ้น เช่น ผ้าซาติน ไนลอน วินยอน ผ้าที่ทำจากใยโลหะ ผ้าฝ้ายที่มีการฉาบมันหรือมีการตกแต่งให้มีความเป็นมันเงา

(5) ความสมดุล (Balance) เป็นการจัดสัดส่วนขององค์ประกอบต่างๆ ให้มีความรู้สึกเท่ากัน เช่นในเรื่องความสมดุลของเส้น สี พื้น ที่ และสัดส่วน ซึ่งความสมดุลในเรื่องของแพ้นหรือความงามนั้นจะไม่เหมือนกับความสมดุลในแง่ของคณิตศาสตร์ที่มีสูตรเฉพาะ

ตายตัว ต้องใช้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ความรู้สึก และการฝึกฝนในการตัดสินใจ ความสมดุลจะมีทั้งด้านขวา และด้านซ้าย ด้านหน้า และด้านหลัง ข้างบนกับข้างล่าง จุดความสนใจตามธรรมชาติแล้วจะอยู่ตั้งแต่เหนือเอวขึ้นไป มี 2 ลักษณะคือ

- Formal symmetrical balance เป็นความสมดุลที่ทั้งสองข้างเท่ากัน เป็นการจัดการรูปร่างที่ลักษณะและรูปร่างเท่ากัน เหมือนกันทั้ง 2 ข้าง

- Informal symmetrical balance หมายถึงการจัดให้ขนาด รูปร่าง สี ฯลฯ มีความแตกต่างกัน 2 ข้าง แต่ให้น้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ระยะห่างของ 2 ข้างจากจุดกึ่งกลางจะไม่เท่ากัน หรืออาจเพิ่มน้ำหนักของข้างที่เบากว่าให้เกิดความสมดุล ในการเน้นจุดด้านหน้า และด้านหลังบนเสื้อผ้าชุดเดียวกัน ควรให้จุดเด่นด้านหน้ามีขนาดเล็ก เช่น ดอกไม้ เข็มกลัด เป็นต้น เพื่อไม่ให้จุดเด่นนั้นไปข่มจุดเด่นอื่นๆ เช่น โบหน้า และเพื่อทำให้เกิดจุดเด่นที่สมดุลกันจะใช้โบว์หรือลายผ้าที่มีขนาดใหญ่กว่าไว้ทางด้านหลัง เป็นต้น

(6) จังหวะ (Rhythm) ความต่อเนื่องนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการออกแบบเช่นเดียวกัน เพราะจังหวะนั้นช่วยให้การออกแบบมีความรู้สึกเคลื่อนไหว จังหวะเป็นการทำซ้ำๆ เรียกว่า Repetition ความรู้สึกของจังหวะที่มีการเคลื่อนไหวนั้น นักออกแบบสามารถสร้างทิศทางได้ โดยใช้องค์ประกอบในการออกแบบมาเป็นตัวชี้ทิศทาง เช่น เส้น สี และผิวสัมผัสต่างๆ จังหวะที่มีการเคลื่อนไหวที่จะเป็นตัวนำสายตาของคนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งจุดสุดท้ายจะเป็นจุดที่มีการเน้นให้เป็นจุดที่มีความน่าสนใจที่สุด โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆของการออกแบบนำพาสายตาไป จังหวะเกิดจากผลของการเน้นรูปทรง โดยพยายามดึงสายตาเข้าสู่จุดเด่น ทำให้เกิดความรู้สึกสวยงาม อ่อนหวาน น่ารัก หรือหยาบกระด้างได้เช่นกัน เช่น จะเห็นความเป็นจังหวะต่อเนื่องของขอบชั้นประโปรงที่ระบายลูกไม้เป็นชั้นๆ หรือความเป็นจังหวะต่อเนื่อง ความเป็นคลื่นของประโปรงพลีท การออกแบบแบ่งจังหวะออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- จังหวะคงที่ (Static rhythm) เป็นจังหวะที่ถูกแบ่งด้วยลีลาของเส้นและช่องว่างในระยะห่างเท่าๆกัน เช่น รูปวงกลมที่ซ้อนกันในระยะเท่าๆกัน ระยะห่างของกระดุม กระเป๋าสตางค์ ซึ่งนิยมให้มีจังหวะที่คงที่ หรือเป็นการทำซ้ำแบบ harmonic repetition เป็นการซ้ำกันของเส้นตามขวางในจังหวะที่มีช่องว่างที่เท่ากัน

- จังหวะที่ต่อเนื่อง (Relate rhythm) เป็นจังหวะที่ถูกแบ่งด้วยลีลาของเส้น และช่องว่างในระยะที่ไม่เท่ากัน เป็นไปตามความสวยงามที่นักออกแบบเห็นชอบ ได้แก่ แนวต่อของกระโปรงที่เป็นชั้นๆ หรือการวางตำแหน่งของกระเป๋าสตางค์ที่ซ้อนๆกันหลายใบ การใช้ลำดับชั้นของสีในวงจรัสที่อยู่ใกล้กันมาใช้ในเรื่องของจังหวะ เช่น ลำดับชั้นของสีเขียว คือ สีเขียว เขียวเหลือง หรือ

จากเหลืองเขียวไปเหลือง หรือไล่สีจากดำไปขาว หรือจากขาวไปดำ การไล่สีในจังหวะแบบนี้เรียกว่า progression การไล่สีเข้มไปอ่อน ส่วนมากจะพบในสีของผ้าที่มีการพิมพ์สีมาแล้ว หรือพิมพ์ย้อมในช่วงที่เป็นเส้นด้าย แล้วนำมาทอเป็นผ้า ก็จะเห็นสีที่เป็นจังหวะต่อเนื่องกันไป

(7) ความกลมกลืน (Harmony) ความกลมกลืนนั้นเป็นสิ่งที่รวมเอา หลักการของการออกแบบเสื้อผ้าที่ผ่านมารวมไว้ด้วยกัน ความกลมกลืนจะให้ความรู้สึกที่เป็นจุดๆหนึ่ง ที่ประกอบไปด้วยความคล้ายคลึงกัน เป็นการประสานกันให้กลมกลืนให้เกิดความเหมาะสม การออกแบบให้เกิดความกลมกลืนนั้นจะทำให้เกิดความสวยงาม แต่อาจแลดูไม่น่าสนใจ หรือเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย แต่ถ้าน้อยเกินไปอาจดูไม่สวย เช่น คนที่มีรูปหน้าเหลี่ยม หากสวมเสื้อที่มีคอเหลี่ยมจะยิ่งเน้นให้ใบหน้าดูเป็นเหลี่ยมมากยิ่งขึ้น คนที่มีรูปหน้ายาว ควรหลีกเลี่ยงการใส่เสื้อคอแหลมหรือใส่เน็คไทยาว การออกแบบที่ดีคือการออกแบบให้ส่วนใหญ่กลมกลืนกัน และมีความแตกต่างหรือตัดกันในส่วนน้อย โทนจัดออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- กลมกลืนด้วยรูปร่าง ลักษณะ ช่วงระยะของสี และลักษณะพื้นผิว โดยจัดส่วนประกอบต่างๆให้คล้ายกัน หรือกลมกลืนกัน

- การกลมกลืนกันด้วยความคิด ในการออกแบบต้องมีการคิดไว้ล่วงหน้า ว่าจะว่าองค์ประกอบต่างๆ ไว้ที่ใด เช่น การใส่ลูกไม้ กระเป๋า โบว์ กระดุม การจัดส่วนประกอบให้เป็นแบบเดียวกัน หรือเข้ากันได้ และควรให้เกิดความกลมกลืนในด้านประโยชน์ใช้สอยด้วยเช่นกัน

- การออกแบบให้กลมกลืนตามธรรมชาติ ในส่วนของผืนผ้าจะมีลวดลายเป็นเส้นสาย เป็นสีต่างๆ หรือมีพื้นผิวที่แตกต่างกัน การนำสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาออกแบบต้องทำให้เกิดความกลมกลืนกัน โดยทำได้ดังนี้

- การออกแบบของเส้นให้เกิดความกลมกลืนกันในแนวทแยง เป็นการใช้เส้นที่กลมกลืนกันทางแนวทแยงทางเดียว อาจใช้เส้นที่เชื่อมโยงจากจุดจุดหนึ่งที่มีการตกแต่งแล้วไปยังอีกจุดหนึ่ง

- การออกแบบของเส้นให้เกิดความกลมกลืนในแนวราบ เป็นการใช้เส้นที่กลมกลืนในแนวราบหรือในสัดส่วนที่ต้องการความกว้าง เช่น เข็มขัดเส้นใหญ่ อาจไม่เหมาะสมสำหรับผู้สวมใส่ที่มีรูปร่างเล็ก หรือปกเสื้อที่กว้างก็จะเน้นช่วงไหล่ ซึ่งจะเหมาะสำหรับคนที่มีความสะโพกกว้าง

- การออกแบบของเส้นให้เกิดความกลมกลืนในแนวโค้ง ใช้ในส่วนที่มีลักษณะเป็นวงกลม หรือในส่วนให้ความรู้สึกที่อ่อนนุ่ม อ่อนหวานได้

- ความกลมกลืนของสี การใช้สีเดียวหรือสีในกลุ่มเดียวกันให้ความรู้สึกกลมกลืนได้ดี แต่ในพื้นที่ใหญ่ หากไม่ใช้สีตัดกันบ้างจะดูเรียบและค่อนข้างขม การใช้สีที่มีความกลมกลืนต้องพิจารณาเรื่องสีร้อน และสีเย็นด้วย การใช้สีเดียวอยู่ในโทนสีเดียวกัน เช่น ทางเกวียนน้ำเงินเข้ม เสื้อควรเป็นสีขาว สีฟ้าอ่อนหรือสีน้ำเงินอ่อน เป็นต้น

- การกลมกลืนด้วยพื้นผิว การใช้เนื้อผ้าต่างๆ ควรใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสและใช้งาน แฟชั่นบางสมัยนิยมใช้พื้นผิวที่ตรงกันข้าม เช่น ใช้ผ้าอแกนตีแทนลินิน หรือใช้ ผ้ากำมะหยี่แทนผ้าซาติน เป็นต้น

3.3 แฟชั่นร่วมสมัย

เป็นการผลิตสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยสามารถผลิตได้ตรงกระแสนิยมและเทรนด์แฟชั่น ทั้งวัตถุดิบ ผ้า สี ลวดลาย และรูปแบบของแฟชั่น สินค้ามีคุณภาพตรงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และแบรนด์นั้น ๆ มีการผลิตสินค้าที่มีแนวคิดและตัวตนที่ชัดเจน มีการวิจัยเทรนด์สี วัตถุดิบ รูปแบบแฟชั่น และการวิเคราะห์ยอดขาย เพื่อนำมาผสมผสานกันในการเตรียมออกแบบคอลเลคชั่น ผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นร่วมสมัยของไทยมีพฤติกรรมหลัก คือ การผสมผสานสินค้าจากหลากหลายแบรนด์เพื่อจัดให้เป็นสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะไม่คำนึงถึงระดับราคาสินค้าหรือแบรนด์สินค้า แต่คำนึงถึงรูปแบบที่จะผสมผสานกันเป็นหลัก

นโยบายผลิตภัณฑ์ แบรนด์แฟชั่นเสื้อผ้าร่วมสมัยต้องมีการกำหนดนโยบายสินค้า ที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองตรงต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าของแต่ละแบรนด์ ซึ่งนโยบายของแบรนด์ จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการออกแบบ กำหนดสายผลิตภัณฑ์ กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาและการส่งเสริมการขาย เพื่อให้แบรนด์เลือกผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และวัตถุประสงค์ของบริษัท อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานในฝ่ายต่าง ๆ ของบริษัท เพื่อให้แบรนด์สามารถสร้างผลตอบแทนทางการเงินได้สูงที่สุด องค์ประกอบของนโยบายสินค้ามี 4 เรื่องหลัก ๆ ได้แก่

(1) ระดับของแฟชั่นที่ปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละแบรนด์ โดยแบรนด์ต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักการลูกค้าของแบรนด์ว่าเป็นคนทันสมัย รับแฟชั่นใหม่ ๆ ได้เร็วขนาดไหน ความมาก/น้อยของแฟชั่นที่ลูกค้ากล้าใส่ หรือเป็นกลุ่มคนที่ตามกระแสแฟชั่นส่วนใหญ่ อีกทั้งต้องมีการกำหนดสัดส่วนของสินค้าในแบรนด์ที่จะนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าหลักโดยการ

กำหนดสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของสินค้าแฟชั่นที่อยู่ในกระแสนิยม สินค้าคือไอเท็ม ที่ผู้บริโภคต้องการเป็นพิเศษสำหรับฤดูกาลนั้น ๆ และสินค้าเบสิก/คลาสสิกของแบรนด์ซึ่งเป็นสินค้าที่วางขายได้นาน

(2) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ แบรนด์จะต้องคำนึงถึงคุณภาพสินค้าจากมุมมองของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นปัจจัยในการเลือกสินค้าและตัดสินใจของลูกค้า โดยมุมมองคุณภาพนั้นต้องคำนึงถึงทั้งคุณภาพที่จับต้องได้ ได้แก่ แนวทางการออกแบบเสื้อผ้า รายละเอียดการตัดเย็บฟิตของรูปทรง ความพอดีตัว ขนาด ผ้าและวัตถุดิบ ฝีมือและตะเข็บ การตกแต่งสำเร็จและหีบห่อ และคุณภาพที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ราคา แบรนด์เนม บริษัทและประเทศผู้ผลิต การโชว์นำเสนอสินค้า ตกแต่งร้านและการจัดแสดง การโฆษณา เป็นต้น

(3) ระดับราคา การตั้งราคาขายและต้นทุน นโยบายการลดราคา ให้สอดคล้องกับระดับของแบรนด์และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

(4) ความกว้างและความลึกของสายผลิตภัณฑ์ สินค้าแต่ละประเภทมีโอกาสในการใช้ที่แตกต่างกัน ธรรมชาติของกลุ่มลูกค้าแฟชั่นในปัจจุบันต้องการมีตัวเลือกที่มาก ทั้งจำนวนแบบ สีและขนาดที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้ผลิตที่ต้องการได้ส่วนแบ่งตลาดต้องสร้างตัวเลือกให้มากขึ้น เพื่อยกระดับความสามารถในการบริการ หลีกเลี่ยงการสูญเสียลูกค้าเนื่องจากที่ตรงกับความต้องการการซื้อ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านการถือครองสินค้าคงคลังที่มีภาระต้นทุนทางการเงินสูง ทำให้ผู้ผลิตต้องตัดสินใจเลือกว่าจะต้องสนองความต้องการของลูกค้า รักษาระดับความพึงพอใจด้วยส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ในแนวทางใด โดยภาพรวมอาจแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง เน้นความหลากหลาย โดยใช้สายผลิตภัณฑ์แบบกว้างและตื้น มีจำนวนแบบสินค้ามาก แต่มีขนาดหรือสีให้เลือกน้อย เน้นระดับการบริการ โดยใช้สายผลิตภัณฑ์แบบแคบและลึก มีจำนวนแบบสินค้าไม่มาก แต่มีขนาดและสีมากเพื่อเน้นตอบสนองลูกค้าทุกคน ปัจจุบันพื้นที่ค้าปลีกในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างยอดขายของแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัย ตลาดพื้นที่ค้าปลีก ณ ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2557 มีพื้นที่ค้าอยู่ประมาณ 6,500 ตารางเมตรที่สร้างเสร็จและเปิดให้บริการแล้ว ส่งผลให้อุปทานพื้นที่ค้าปลีกในกรุงเทพมหานครและพื้นที่โดยรอบอยู่ที่ประมาณ 6,602,904 ตารางเมตร ซึ่งคาดว่าอุปทานในอนาคตจะมีประมาณ 866,530 ตารางเมตร ที่อยู่ระหว่างก่อนสร้างและมีกำหนดแล้วเสร็จในปี 2557 (ข้อมูลรายงานวิจัยพื้นที่ค้าปลีกกรุงเทพมหานครจาก Colliers International) นอกจากนี้ในส่วนแบรนด์สินค้าต่างประเทศยังคงต้องการเปิดร้านในประเทศไทย โดยเฉพาะศูนย์การค้าในกรุงเทพมหานคร สำหรับแบรนด์สินค้าของไทยเองก็ขยายสาขาอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย ผู้ประกอบการและผู้บริหารพื้นที่ค้าปลีกมีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของผู้เช่าภายในโครงการ นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มแบรนด์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

นอกจากพื้นที่ค้าปลีกแล้ว ช่องทางการค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นอีกช่องทางในการเข้าถึงลูกค้า การซื้อปิ้งออนไลน์ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของกลุ่มลูกค้าและผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการรายใหญ่ ๆ ทุกรายต่างต้องการขยายสัดส่วนในการขายสินค้าออนไลน์ให้มากขึ้นด้วยการออกโปรโมชั่นใหม่ ๆ มากกระตุ้นกำลังซื้อแบรนด์แฟชั่นของไทย มีการจัดประเภทได้หลายรูปแบบ มีทั้งที่เน้นการออกแบบหรือเรียกว่าดีไซน์เนอร์แบรนด์ ไปจนถึงแบรนด์ที่เน้นจำนวนยอดการขายหรือที่เรียกว่าคอมเมอร์เชียลแบรนด์ โดยบริษัทผู้ผลิตแบรนด์แฟชั่นต่าง ๆ จะมีการถือครองเป็นเจ้าของ/ผลิตหลาย ๆ แบรนด์ เรียกการถือครองหลาย ๆ แบรนด์นี้ว่า Brand Portfolio เพื่อเป็นการสร้างแบรนด์ให้หลากหลาย ครอบคลุมหลายผลิตภัณฑ์และ/หรือหลายกลุ่มลูกค้า การถือครองหลายแบรนด์นี้เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการขายให้ครอบคลุมมากที่สุดสำหรับเครือข่ายใหญ่ที่เป็นของไทยและเป็นการถือครองหลาย ๆ แบรนด์แฟชั่น อาทิ เครือสหพัฒน์ฯ ได้มีการพัฒนากลุ่ม I.C.C. และ Boutique Newcity กลุ่มบริษัทรีโน เป็นผู้ผลิตแบรนด์ ALIZ Camel หรือกลุ่มบริษัท L.M.E. เป็นผู้ผลิตแบรนด์ Espada Ep ESP Fox RockExpress เป็นต้น

การส่งออกและนำเข้า การติดตามข้อมูลส่งออกและนำเข้ากลุ่มเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัย พิจารณาจากสินค้าในพิภคศุลกากรที่อยู่ในกลุ่มเสื้อผ้าชั้นนอกทั้งบุรุษและสตรี โดยไม่นับกลุ่มชุดสูทและเครื่องประดับแต่งตัวเป็นชุดสำหรับบุรุษ ชุดสูทและเครื่องแต่งการเป็นชุดสำหรับสตรี กลุ่มเสื้อผ้าสำหรับการป้องกัน ชุดกีฬาที่ใช้ในการแข่งขัน รวมถึงชุดชั้นใน และเสื้อผ้าเด็ก การส่งออกแฟชั่นร่วมสมัย ในปี 2556 การส่งออกเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัยของโลกมีมูลค่ารวมประมาณ 220,549.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 ร้อยละ 7.65 โดยตั้งแต่ปี 2552-2556 มูลค่าการส่งออกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9.31 ต่อปี ซึ่งมีประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ ได้แก่ จีน บังคลาเทศ และเวียดนาม มีสัดส่วนการส่งออก ร้อยละ 39.81 6.55 และ 4.86 ตามลำดับ สำหรับประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ในอาเซียน ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และกัมพูชา มีสัดส่วน ร้อยละ 4.86 2.00 และ 1.55 ตามลำดับ

ส่วนในประเทศไทย มีมูลค่าการส่งออก 1,012.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวลดลง ร้อยละ 9.69 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2555 โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 – 2556 มูลค่าการส่งออกมีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.33 ต่อปี สำหรับส่วนการแบ่งการส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่เกี่ยวกับกีฬาของไทย ในปี พ.ศ.2556 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.46 เมื่อเปรียบเทียบกับ การส่งออกชุดกีฬารวมของโลก การนำเข้าเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัย การนำเข้าเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัยของโลก ในปี พ.ศ. 2556 มีมูลค่ารวมประมาณ 205,057.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 ร้อยละ 8.61

โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2552-2556 มูลค่าการนำเข้ามีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7.70 ต่อปี ซึ่งประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และญี่ปุ่น มีสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 20.3 8.9 และ 7.7 ตามลำดับ ในส่วนประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2556 มีการนำเข้าเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัยมูลค่าร้อยละ 336.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 ร้อยละ 9.45 โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2556 มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.56 ต่อปี (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2558)

3.4 แนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019

3.3.1 เจาะเทรนด์โลก 2018 โดย TCDC

เป็นการวิเคราะห์กระแสของโลก ด้วยการเจาะลึก 9 อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ดังนี้ ศิลปะ และหัตถกรรม ความงามและแฟชั่น สุขภาพและความเป็นอยู่ การขนส่งและเดินทาง ค้าปลีกและร้านค้าแห่งอนาคต ท่องเที่ยว สถาปัตยกรรมและการตกแต่ง สื่อและความบันเทิง อาหาร

Millennials ทศวรรษิตของกลุ่มมิลเลนเนียลคือหนึ่งในคนกลุ่มใหญ่ของเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y) เกิดในช่วงปี 1982-2004 เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยียุคแอนะล็อกไปยังยุคดิจิทัล ความท้าทายทำให้คนกลุ่มนี้มีทัศนคติต่อการยอมรับสิ่งเก่าและเปิดรับสิ่งใหม่เข้ามาบูรณาการร่วมกันเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดให้แก่ชีวิตความเชื่อและความศรัทธาทั้งหลายถูกเชื่อมโยงกับเรื่องของจิตใจจนกลายเป็นกุญแจสำคัญทุกอย่างต้องเป็นสิ่งที่จับต้องได้และเห็นผลลัพธ์ในชีวิตจริง พร้อมตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ ณ ปัจจุบัน ช่วยบำบัดจิตใจ เพื่อสร้างสมดุลชีวิตและการทำงาน (Work/Life Balance) พวกเขายังยินดีจ่ายแพงขึ้นเพื่อได้รับประสบการณ์ที่ดีกว่า พฤติกรรมและกิจกรรมที่เข้าร่วมเจนมิลเลนเนียลมักมองหากิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่องสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกายที่ทำให้สามารถใช้เวลากับตัวเองมากขึ้น อย่างโยคะ นั่งสมาธิ พิลาที่สรวมถึงการเข้าร่วมงานหรืออีเวนต์ที่สามารถบรรเทาความเหงาและช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายด้านจิตใจกิจกรรมท่องเที่ยวในสถานที่ใหม่ๆ ทั้งในชนบทชมธรรมชาติ หรือสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นล้วนเป็นกิจกรรมที่พวกเขาสนใจ เช่น กิจกรรมแนวชุมชนทั้งด้านงานออกแบบ ศิลปะ และดนตรี อย่าง Farmers' Market งานดนตรีในฟาร์มตามชานเมือง หรือการได้นั่งร้านอาหารร้านกาแฟ ที่ตกแต่งอย่างมีเอกลักษณ์ สะท้อนถึงจิตวิญญาณท้องถิ่นและชุมชน (Less Global, More Local) คนกลุ่มนี้ชื่นชอบงานออกแบบ งานฝีมือ จากแบรนด์ที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นแบรนด์ไฮเอนด์เท่านั้น แต่ต้องเป็นที่นิยมและสร้างคุณค่าทางจิตใจ ช่วยยกระดับสไตล์และเทรนด์ได้

เทรนด์สีปี 2018 เทรนด์ปี 2017 เคยเน้นความสมดุลระหว่างสีสดใส สีโทนอ่อน และสีโทนกลางที่ดูเป็นธรรมชาติ แต่ในปี 2018 สีหลักจะหยิบนำมาจากผู้คน การมี ตัวตน วัฒนธรรม ชนชาติ และสีผิว โดยไม่ถูก จำกัดให้อยู่ภายใต้ของสีเนื้อหรือสีที่เป็นค่ากลาง เพราะความชัดเจนในการแสดงออกจะไม่ถูก แบ่งแยกอีกต่อไป ทำให้สีเหล่านี้โดดเด่นได้ด้วยแนวความคิดด้านสี ตัวเองมีตัวตนแบบไม่ต้องพึ่งพาสีเบจที่สว่างหรือ สีโทนเข้มเพื่อขับสีออกมา เทรนด์สีปี 2018 ได้แก่ สีขาว สีส้มสด โทนร้อน สีชมพู สีน้ำเงิน และสีเขียว

New Me อัตลักษณ์ของผู้คนจะไม่ถูกนิยามโดยลักษณะภายนอกอีกต่อไป แต่จะมาพร้อมกับวิธีคิดแบบใหม่ที่เปิดกว้าง ไม่ว่าสถานะทางเพศหรือวัย หลายเจเนอเรชันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ ขณะที่การเปิดรับและเข้าใจคนอื่น จะเป็นสะพานที่เชื่อมโยงความแตกต่างให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้บนโลกใหม่ใบนี้

We-topia เมื่อโลกทั้งใบคือบ้าน และการผสมผสานวัฒนธรรมจากหลายพื้นที่ถูกรวมกันเป็นหนึ่ง เกิดเป็น “ชนชั้นสร้างสรรค์ (Creative Class)” ที่รวมตัวกันตามความเชื่อและแนวคิด สู่การสร้างคอมมูนิตี้ที่เล็กลงและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยมีพื้นที่ชานเมืองเป็นสวรรค์แห่งการตั้งรกราก เมื่อบ้านคือทุกที่ ออฟฟิศทำงานคือทุกแห่ง และเส้นแบ่งประเทศจะไม่นับอุปสรรคในการใช้ชีวิตอีกต่อไป

Allclusive Phygital คือเทรนด์ที่ผสมผสานระหว่างโลกความเป็นจริงและสิ่งที่สัมผัสได้กับการใช้สื่อดิจิทัล ประสบการณ์ในพื้นที่จริงกับสิ่งที่สัมผัสผ่านอุปกรณ์จำลองจะใกล้เคียงกัน อย่างแยกไม่ออก เทคโนโลยีไม่เพียงช่วยสร้างประสบการณ์ที่เทียบเคียงความเป็นจริงได้ให้มนุษย์ แต่ยังนำเอาความเข้าใจของมนุษย์มาปรับใช้กับเพื่อนใหม่ในทศวรรษหน้าอย่าง “หุ่นยนต์” เพื่อตอบสนองของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง

Ultra-normal ยิ่งใกล้ชิดเทคโนโลยีมากเท่าไร ยิ่งสะสมความแห้งแล้งภายในมากเท่านั้น จนเกิดเป็นกระแสการมองหาความจริงแท้ที่ไม่ผ่านการปรุงแต่ง ของเสียจะกลายเป็นของสวย ชีวิตธรรมดาคือความงามตามจริงที่น่าสนใจ การโยนหาธรรมชาติจะเพิ่มเป็นเท่าตัว ที่ไม่ใช่แค่ นำความสดชื่นจากพื้นที่สีเขียวมาอยู่ใกล้ตัว แต่จะมีกลุ่มคนที่ตัดสินใจเดินเข้าไปในป่า เพื่อเข้าถึงธรรมชาติที่แท้ สด จริง และดีต่อการมีชีวิตอยู่

REMASTER การกลับมาของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่

คือ ความสวยงามของศิลปะระดับมาสเตอร์ ช่างฝีมือชั้นเยี่ยมจากเมซงเก่าแก่ กำลังเป็นไฮไลต์ในการสร้างความแตกต่างให้ผลิตภัณฑ์ในศตวรรษที่ผู้คนกำลังเดินทางสู่การบริโภคแบบ “ซื้อจำนวนน้อยแต่ได้สิ่งที่ดีที่สุด (We Buy Less, But Best)” การผลิตผลงานใหม่จึงเป็นงาน

หินมากกว่าในอดีตเพราะต้องมีที่มาที่ไปและพิสูจน์ได้ว่ามันยอดเยี่ยมที่สุด เช่นเดียวกับคำกล่าวของกิว แบคเกอร์ (Gijs Bakker) นักออกแบบชาวเนเธอร์แลนด์ในงานประกาศผลรางวัล Loewe Craft Prize 2016 ที่ว่า“หนึ่งความมุ่งหวังของการทำ งานช่าง คือทำให้ผู้คนตระหนักมากขึ้นว่าสิ่งของเป็นมากกว่าแค่วัตถุ”นับเป็นอีกครั้งที่เจฟฟ์ คูนส์ (Jeff Koons) เรียกเสียงฮือฮาให้แก่วงการแฟชั่นและศิลปะร่วมสมัยเมื่อเขาจับคำ เชิญจากแบรนด์หรู Louis Vuitton ให้มารับหน้าที่ออกแบบกระเป๋าและเครื่องประดับเพื่ออุทิศให้แก่เหล่าศิลปินระดับมาสเตอร์ผู้ทรงอิทธิพลในหน้าประวัติศาสตร์ศิลปะ ในคอลเล็กชั่นพิเศษนี้ได้มีการนำผลงานของปีเตอร์ พอล รูเบนส์ (Peter Paul Rubens), ทิเชียน เวเซลลิโอ หรือทิเชียน (Tiziano Vecellio), เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci), ฌ็อง-ฮอนอเร ฟรากอนาร์ (Jean-Honore Fragonard) และวินเซนต์ แวน โก๊ะ (Vincent van Gogh) มาวางบนตัวกระเป๋าพร้อมตัวอักษรสีทองโดดเด่น นับเป็นการบรรจบกันระหว่างงานผลิตเครื่องหนังชั้นสูงและงานศิลปะที่ทวิสต์จนได้กลืนอายุแบบมาสเตอร์พร้อมการผลิตแบบวอร์ฮอลมากกว่าครึ่งไหนๆ สอดคล้องตามชื่อคือ Masters ที่กระเป๋าแต่ละใบไม่ต่างจากชิ้นส่วนปะติดปะต่อของยุคสมัยด้วยการนำเสนองานวาดภาพจากศิลปินชั้นครูที่ได้รับการยกย่องซึ่งมาพร้อมโลกยุคดิจิทัลดั้งเดิมอดีตและปัจจุบันมาไว้ด้วยกัน ทำให้ผลงานเต็มเปี่ยมไปด้วยจิตวิญญาณภายในกระเป๋ายังมีประวัติของศิลปินและผลงานที่นำมาทำใหม่อยู่ด้านในด้วย (TCDC, 2560)

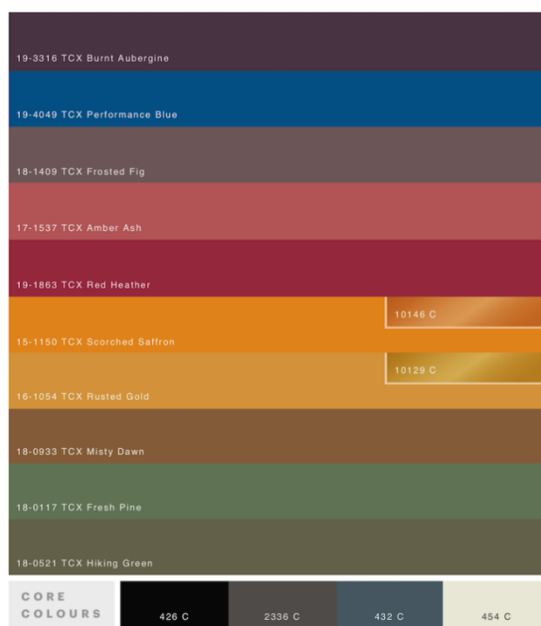
3.3.2 World Global Style Network (WGSN)

เป็นฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) แบบ Real Time ใช้งานในรูปแบบ Fashion Search Engine ลักษณะ Web Page เพื่อค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลร่วมสมัย (Trend) ข่าวสาร บทวิเคราะห์ การพยากรณ์ล่วงหน้า รวมถึงงานวิจัย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแฟชั่น เครื่องแต่งกาย สิ่งทอ เครื่องประดับ การออกแบบผลิตภัณฑ์ กราฟฟิกและออกแบบสิ่งพิมพ์ สถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน ธุรกิจการค้าปลีก ข้อมูลของเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก มีเนื้อหามากกว่า 800,000 หน้า โดยจะเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลแฟชั่น และอื่นๆ ทั้งที่เป็น Archive ย้อนหลังกว่า 10 ปี และล่วงหน้าก่อนประมาณกว่า 2 ปี จากทั่วทุกมุมโลก อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป เอเชีย พร้อมด้วยเครื่องมือ (Function) การทำงานต่าง ๆ (WGSN, 2017)

3.3.3 Textile Trend “Hamanature AW18/19”

เป็นแนวคิดของการเชื่อมต่อกับธรรมชาติ ทั้งด้านวัสดุ เส้นใย สีที่แสดงออกมาจากเส้นใยและลวดลาย ผ่านกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์เป็นลวดลายผิวสัมผัส โครงสร้าง รูปแบบจากเทคนิคต่างๆ ในขั้นตอนการผลิต ลวดลาย โครงสร้างลายทางทางธรรมชาติเกิดขึ้นจากการมัดย้อม การขัดสานกันของการทอ การย้อมสีเส้นใย เป็นต้น โทนสีที่

เกิดขึ้นนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ เช่นสีแดงกำมะ สีม่วงเข้ม สีส้มแสด สีน้ำตาล และสีทอง ซึ่งเหมือนเป็นการเพิ่มความอุณหภูมิ และความจัดจ้าน ผสมผสานกับโทนสีเย็น เช่น สีน้ำเงิน และสีเขียว มีการลดการขัดแย้งของสีด้วยสีดำ

ภาพประกอบ 5 โทนสีของ Textile Trend Hamanature AW18/19

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ทฤษฎีอัตลักษณ์ เริ่มต้นในช่วงปี ค.ศ. 1950-1960 ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา โครงสร้างของระบบโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะในเศรษฐกิจที่ส่งผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม และการปฏิวัติระบบสื่อสารในกระบวนการโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการบริโภควัฒนธรรมที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาพรวมของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมโลกตะวันตกนั้นค่อยๆ เปลี่ยนจากการเน้นลงทุนผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคมายังสินค้าในภาคบริการ และสินค้าวัฒนธรรมมากขึ้น การเน้นสินค้าด้านวัฒนธรรมค่อยๆ กระจายตัวสู่ประเทศโลกที่สามด้วยเช่นกัน สินค้าวัฒนธรรมทำให้ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์กลายเป็นหัวใจสำคัญ เพราะบริโภคนิยมนั้นอาศัยการสร้างสัญลักษณ์เป็นแกน ซึ่งสัญลักษณ์ต่างๆ จะเกาะติดกับอัตลักษณ์แบบใดแบบหนึ่งเสมอ ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจก ระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติก็ล้วนสามารถถูกทำให้กลายเป็นสินค้าได้ทั้งสิ้น (นฤมล ขาวนวล : 2552)

(1) ความหมายของอัตลักษณ์

เป็นภาพของความคิดที่คาบเกี่ยวกับวิชาหลายแขนง เช่น สังคมศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญเนื่องจากเชื่อมต่อกันโดยทำหน้าที่ทั้งรูปแบบของความเป็นปัจเจกที่สัมพันธ์กับสังคม และสร้างความเป็นอัตลักษณ์ขององค์กร โดยกำหนดบทบาทและระบบคุณค่าที่ดีมา อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ด้วยการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ ดังกล่าวกระทำผ่านระบบสัญลักษณ์หลากหลายแบบ ในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็เกี่ยวข้องกับมิติภายในของความเป็นตัวเราอย่างมาก ทั้งในด้านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด มนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลก (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล : 2546) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจ และรับรู้ว่าเขาเป็นใคร และคนอื่นเป็นใครนั้นเป็นการก่อรูปขึ้น ดำรงอยู่ว่าเรารับรู้เกี่ยวกับตัวเราอย่างไร คนอื่นรับรู้เราอย่างไร โดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้าง และสืบทอดอัตลักษณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นด้วย (ประสิทธิ์ ลิขิต : 2547) หรือกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ องค์กร หมายถึงการแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ปรากฏต่อสายตาผู้อื่นพร้อมๆ กับการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ขององค์กรนั้น การสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างเป็นระบบ รูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์กร

อัตลักษณ์ เป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นตัวตน ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง อัตลักษณ์ของชุมชนนั้นเกิดจากการอยู่ร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในชุมชน ทำให้บุคคลเหล่านั้นต้องพยายามปรับตัว และดำรงตนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ และความคาดหวัง ก่อให้เกิดเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ ธรรมเนียมประเพณีของชุมชน (เสกสรร สรชุมชน : 2546) เดิมเมื่อมีการพูดถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนหรือชุมชนมักใช้คำว่าเอกลักษณ์ แต่ปัจจุบันนิยมใช้คำว่าอัตลักษณ์ เนื่องจากความหมายของคำว่าเอกลักษณ์ จะสะท้อนในแง่ที่มีอยู่หนึ่งเดียว แต่ในความเป็นจริงนั้น กลุ่มคนหรือชุมชนมีได้หลายเอกลักษณ์ ดังนั้นปัจจุบันจึงนิยมใช้คำว่าอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนมากกว่าคำว่าเอกลักษณ์

(2) อัตลักษณ์ผ้าไหมอีสาน

อัตลักษณ์ คือ ความเหมือน และความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว อัตลักษณ์ผ้าไหมอีสานจึงหมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของผ้าไหมอีสานที่มีลวดลายประจำจังหวัดแต่ละจังหวัด เช่น ผ้าไหมลายสาเกต เป็นผ้าไหมที่มีลวดลายมัดหมี่เฉพาะเรียกว่า ลายสาเกต ผ้าไหมแพรวา เป็นลักษณะเฉพาะตัวของผ้ามัดหมี่แพรวาของจังหวัดกาฬสินธุ์ และผ้าโฮลเป็นลักษณะ

เฉพาะตัวของผ้าไหมสุรินทร์ เป็นต้น ซึ่งผ้ามัดหมี่แต่ละจังหวัดมีขั้นตอน และกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันจนออกมาเป็นผ้าที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว (แพ่งสร้อย, 2554)

อิริค อิริคสัน กล่าวว่า การก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของตนเองได้แล้วแต่จะเลือก รูปแบบอัตลักษณ์ปัจเจกของแต่ละคนจึงต้องรับผิดชอบต่อทางเลือกในชีวิต และรูปแบบอัตลักษณ์ที่ตนเลือก (อภิญา เพื่องฟูสกุล : 2546)

ไฮเดกเกอร์ (1971) ความเป็นอัตลักษณ์เกิดจากความรู้สึกผูกพันกับสถานที่หรือจากอดีต กล่าวคือ การหวนหาอดีตมีผลที่จะสร้างกรอบจำกัดความเป็นอัตลักษณ์ให้ตายตัวหรือหยุดนิ่งก็ได้ และอดีตสามารถเป็นจุดเริ่มต้นหรือจุดกำเนิดของอัตลักษณ์ การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ใดๆ ที่แตกต่างจากอดีตจะปราศจากคุณค่า อัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นหนึ่งเดียว ควรเปิดโอกาสแก่ความแตกต่าง หมายความว่าเราไม่ควรกลัวความหลากหลายหรือความขัดแย้งภายในลักษณะเฉพาะตัวก็เป็นได้

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้า

การออกแบบลวดลายผ้าต้องมีความสอดคล้องกับขนาดความกว้างหน้าผ้า และมีการจัดวางลวดลายให้ต่อเนื่องกัน ลวดลายสามารถต่อกันได้ตามความยาวผ้าซึ่งในการออกแบบลวดลายผ้านั้น จะเป็นการออกแบบลวดลายซ้ำๆ กัน หรือจัดวางลวดลายต้นแบบ ผูกลายให้เกิดลวดลายซ้ำๆ กันเป็นขั้นตอน แนวทางในการออกแบบลวดลายผ้า ควรออกแบบลวดลายให้ครบ 1 ช่วงลาย และลวดลายนั้นจะต้องต่อกันทั้ง 4 ด้าน อย่างลงตัวพอดี (พินาลิน สาริยา : 2549)

4.3 ทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์

องค์ประกอบศิลป์ คือการนำสิ่งต่างๆ มาประยุกต์ ดัดแปลง สร้างสรรค์ จัดรวมเข้าด้วยกัน ตามสัดส่วนรูปร่าง รูปทรงตรงตามคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลงานที่มีความเหมาะสมส่วนจะเกิดความงดงาม น่าสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการนำเสนองานรวมของงานว่ามีการสื่อถึงเรื่องราว วัตถุประสงค์ ในงานการออกแบบ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ใช้ในการออกแบบดังนี้

- สัดส่วนของภาพ (Proportion)

หมายถึง ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึงความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วย ซึ่งเป็นความพอเหมาะพอดี ไม่ มากไม่น้อย ขององค์ประกอบทั้งหลาย

ที่นำมาจัดรวมกัน ความเหมาะสมของสัดส่วนอาจพิจารณาจากคุณลักษณะดังต่อไปนี้ สัดส่วนที่เป็นมาตรฐาน จากรูปลักษณะตามธรรมชาติ ของ คน สัตว์ พืช ซึ่งโดยทั่วไป ถือว่าสัดส่วนตามธรรมชาติ จะมีความงามที่เหมาะสมที่สุด หรือจากรูปลักษณะที่เป็นการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น Gold section เป็นกฎในการสร้างสรรค์รูปทรงของกรีก ซึ่งถือว่า “ส่วนเล็กสัมพันธ์กับส่วนที่ใหญ่กว่า ส่วนที่ใหญ่กว่าสัมพันธ์กับส่วนรวม” ทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างลงตัว สัดส่วนจากความรู้สึก โดยที่ศิลปะนั้นไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อความงามของรูปทรงเพียงอย่างเดียว แต่ยังสร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึงเนื้อหาเรื่องราวความรู้สึกด้วยสัดส่วนจะช่วยเน้นอารมณ์ความรู้สึกให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ และเรื่องราวที่ศิลปินต้องการลักษณะเช่นนี้ทำให้งานศิลปะของชนชาติต่างๆ มีลักษณะแตกต่างกัน เนื่องจากมีเรื่องราวอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการแสดงออกต่างๆ กันไป เช่น กรีก นิยมในความงามตามธรรมชาติเป็นอุดมคติ เน้นความงามที่เกิดจากการประสานกลมกลืนของรูปทรงจึงแสดงถึงความเหมือนจริงตามธรรมชาติ ส่วนศิลปะแอฟริกันดั้งเดิมเน้นที่ความรู้สึกทางวิญญาณที่น่ากลัว ดังนั้นรูปลักษณะจึงมีสัดส่วนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากธรรมชาติทั่วไป

- ความสมดุลของภาพ (Balance)

ความสมดุล หรือ ดุลยภาพ (Balance) หมายถึง น้ำหนักที่เท่ากันขององค์ประกอบไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ในทางศิลปะยังรวมถึงความประสานกลมกลืนความพอเหมาะพอดีของส่วนต่างๆ ในรูปทรงหนึ่ง หรืองานศิลปะชิ้นหนึ่ง การจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ลงใน งานศิลปกรรมนั้นจะต้องคำนึงถึงจุดศูนย์ถ่วงในธรรมชาตินั้น ทุกสิ่งสิ่งของที่ทรงตัวอยู่ได้โดยไม่ล้มเพราะมีน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากันทุกด้าน ฉะนั้น ในงานศิลปะถ้ามองดูแล้วรู้สึกว่บางส่วนหนักไป แ่นไป หรือเบา บางไปก็จะทำให้ภาพนั้นดูเอนเอียง และเกิดความรู้สึกไม่สมดุลเป็นการบกพร่องทางความงาม ดุลยภาพในงานศิลปะ มี 2 ลักษณะ คือ ดุลยภาพแบบสมมาตร (Symmetry Balance) หรือความสมดุลแบบซ้ายขวาเหมือนกัน คือการวางรูปทั้งสองข้างของแกนสมดุล เป็นการสมดุลแบบธรรมชาติลักษณะแบบนี้ในทางศิลปะมีใช้น้อย ส่วนมากจะใช้ในลวดลายตกแต่งในงานสถาปัตยกรรมบางแบบหรือในงานที่ต้องการดุลยภาพที่นิ่งและมั่นคงจริงๆ ดุลยภาพแบบอสมมาตร (Asymmetry Balance) หรือความสมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน มักเป็นการสมดุลที่เกิดจากการจัดใหม่ของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะที่ทางซ้ายและขวาจะไม่เหมือนกัน ใช้องค์ประกอบที่ไม่เหมือนกันแต่มีความสมดุลกันอาจเป็นความสมดุลด้วยน้ำหนักขององค์ประกอบหรือสมดุลด้วยความรู้สึกก็ได้ การจัดองค์ประกอบให้เกิดความสมดุลแบบอสมมาตรอาจทำได้โดยเลื่อนแกนสมดุลไปทางด้านที่มีน้ำหนักมากกว่าหรือเลือกรูปที่มีน้ำหนักมากกว่าเข้าหาแกน จะทำให้เกิดความ

สมดุลขึ้นหรือใช้หน่วยที่มีขนาดเล็กแต่มีรูปลักษณะที่น่าสนใจถ่วงดุลกับรูปลักษณะที่มีขนาดใหญ่ แต่มีรูปแบบธรรมดา

- จังหวะลีลาของภาพ (Rhythm)

หมายถึง การเคลื่อนไหวที่เกิดจากการซ้ำกันขององค์ประกอบ เป็นการซ้ำที่เป็นระเบียบจากระเบียบธรรมดาที่มีช่วงห่างเท่าๆ กันมาเป็นระเบียบที่สูงขึ้น ซ้ำซ้อนขึ้นจนถึงขั้นเกิดเป็นรูปลักษณะของศิลปะ โดยเกิดจากการซ้ำของหน่วย หรือการสลับกันของหน่วยกับช่องไฟหรือเกิดจากการเลื่อนไหลต่อเนื่องกันของเส้น สี รูปทรงหรือน้ำหนัก รูปแบบๆ หนึ่งอาจเรียกว่าแม่ลาย การนำแม่ลายมาจัดวางซ้ำๆ กันทำให้เกิดจังหวะ และถ้าจัดจังหวะให้แตกต่างกันออกไปด้วยการเว้นช่วงหรือสลับช่วงก็จะเกิดลวดลายที่แตกต่างกันออกไปได้อย่างมากมาย แต่จังหวะของลายเป็นจังหวะอย่างง่ายๆ ให้ความรู้สึกเพียงผิวเผิน และเบื่อง่ายเนื่องจากขาดความหมาย เป็นการรวมตัวของสิ่งที่เหมือนกันแต่ไม่มีความหมายในตัวเอง จังหวะที่น่าสนใจและมีชีวิต ได้แก่ การเคลื่อนไหวของ คน สัตว์ การเติบโตของพืช การเดินร่ำ เป็นการเคลื่อนไหวของโครงสร้างที่ให้ความบันเทิงใจ ในการสร้างรูปทรงที่มีความหมาย เนื่องจากจังหวะของลายนั้นซ้ำตัวเองอยู่ตลอดไปไม่มีวันจบ และมีแบบรูปของการซ้ำ ที่ตายตัวแต่งานศิลปะแต่ละชิ้นจะต้องจบลงอย่างสมบูรณ์ มีความหมายในตัวเอง ศิลปะทุกชิ้นมีกฎเกณฑ์และระเบียบที่ซ่อนลึกอยู่ภายใน ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน งานชิ้นใดที่แสดงระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกินไป งานชิ้นนั้นก็จำกัดตัวเองไม่ต่างอะไรกับลวดลายที่มองเห็นได้ง่าย ไม่มีความหมายให้ผลเพียงความเพลิดเพลินสบายตาแก่ผู้ชม

- การเน้นหรือจุดเด่นของภาพ (Emphasis)

หมายถึง การกระทำให้เด่นเป็นพิเศษกว่าธรรมดาในงานศิลปะจะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่งหรือจุดใดจุดหนึ่งที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่นๆ เป็นประธานอยู่ ถ้าส่วนนั้นๆ อยู่ปะปนกับส่วนอื่น และมีลักษณะเหมือนกันอาจถูกกลืนหรือถูกส่วนอื่นๆ ที่มีความสำคัญน้อยกว่าบดบัง แย่งความสำคัญ ความน่าสนใจไปเสีย งานที่ไม่มีจุดสนใจหรือประธานจะทำให้ดูน่าเบื่อเหมือนกับลวดลายที่ถูกจัดวางซ้ำกันโดยปราศจากความหมาย หรือเรื่องราวที่น่าสนใจดังนั้น ส่วนนั้นจึงต้องถูกเน้นให้เห็นเด่นชัดขึ้นมาเป็นพิเศษกว่าส่วนอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ผลงานมีความงาม สมบูรณ์ ลงตัว และน่าสนใจมากขึ้น การเน้นจุดสนใจสามารถทำได้ 3 วิธี คือ การเน้นด้วยการใช้องค์ประกอบที่ตัดกัน (Emphasis by Contrast) สิ่งที่แปลกแตกต่างไปจากส่วนอื่นๆ ของงานจะเป็นจุดสนใจ ดังนั้นการใช้องค์ประกอบที่มีลักษณะ แตกต่างหรือขัดแย้งกับส่วนอื่นก็จะทำให้เกิดจุดสนใจขึ้นในผลงานได้ แต่ทั้งนี้ต้อง พิจารณาลักษณะความแตกต่างที่นำมาใช้ด้วยว่าก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในส่วนรวม และทำให้เนื้อหาของงานเปลี่ยนไปหรือไม่โดยต้องคำนึงว่าแม้มีความขัดแย้ง แตกต่าง

กันในส่วนส่วน ในส่วนรวมยังมีความกลมกลืนเป็นเอกภาพเดียวกัน การเน้นด้วยการด้วยการอยู่โดดเดี่ยว (Emphasis by Isolation) เมื่อสิ่งหนึ่งถูกแยก ออกไปจากส่วนอื่นๆ ของภาพ หรือกลุ่มของมันเป็นสิ่งนั้นก็จะเป็นจุดสนใจเพราะเมื่อแยกออกไปแล้วก็จะเกิดความสำคัญขึ้นมา ซึ่งเป็นผลจากความแตกต่างที่ไม่ใช่แตกต่างด้วยรูปลักษณะแต่เป็นเรื่องของตำแหน่งที่จัดวางซึ่งในกรณีนี้รูปลักษณะนั้นไม่จำเป็นต้องแตกต่างจากรูปอื่นแต่ตำแหน่งของมันได้ดึงสายตาออกไปจึงกลายเป็นจุดสนใจขึ้นมา การเน้นด้วยการจัดวางตำแหน่ง (Emphasis by Placement) เมื่อองค์ประกอบอื่นๆ ชี้นำมายังจุดใดๆ จุดนั้นก็จะจุดสนใจที่ถูกเน้นขึ้นมา และการจัดวางตำแหน่งที่เหมาะสมก็สามารถทำให้จุดนั้นเป็นจุดสำคัญขึ้นมาได้เช่นกัน

- เอกภาพ (Unity)

หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบศิลป์ทั้งด้านรูปลักษณะและด้านเนื้อหาเรื่องราว เป็นการประสานหรือจัดระเบียบของส่วนต่างๆ ให้เกิดความเป็น หนึ่งเดียวเพื่อผลรวมอันไม่อาจแบ่งแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกไปการสร้างงานศิลปะ คือการสร้างเอกภาพขึ้นจากความสับสน ความยุ่งเหยิง เป็นการจัดระเบียบ และดุลยภาพให้แก่สิ่งที่ขัดแย้งกันเพื่อให้รวมตัวกันได้ โดยการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ให้สัมพันธ์กันเอกภาพของงานศิลปะ มีอยู่ 2 ประการ คือเอกภาพของการแสดงออก หมายถึง การแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันแนบแน่น และมีความเรียบง่ายงานชิ้นเดียวจะแสดงออกหลายความคิดหลายอารมณ์ไม่ได้จะทำให้สับสนขาดเอกภาพ และการแสดงออกด้วยลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน ก็สามารถทำให้เกิดเอกภาพแก่ผลงานได้ เอกภาพของรูปทรง คือการรวมตัวกันอย่างมีดุลยภาพ และมีระเบียบขององค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงหนึ่งที่สามารถแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ของศิลปินออกได้อย่างชัดเจน เอกภาพของรูปทรงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความงามของผลงานศิลปะเพราะเป็นสิ่งที่ศิลปินใช้เป็นสื่อในการแสดงออกถึงเรื่องราวความคิด และอารมณ์ดังนั้นกฎเกณฑ์ในการสร้างเอกภาพในงานศิลปะเป็นกฎเกณฑ์เดียวกันกับธรรมชาติ

- ความขัดแย้ง (Contrast)

หมายถึง ความไม่ลงรอยกัน ไม่เข้ากันขององค์ประกอบต่างๆ ของงานศิลปะเช่น รูปทรงที่ต่างกัน สีตรงกันข้ามกัน ลักษณะผิว วิธีลดปริมาณให้เหลือน้อยลงประมาณร้อยละ 20 หรือการเพิ่มลักษณะของรูปร่าง รูปทรง ให้เกิดความกลมกลืนขึ้นแต่ยังมีความขัดแย้งอยู่บ้างเล็กน้อยเพื่อแก้ความเบื่อหน่ายอันเกิดจากความกลมกลืนที่มากเกินไป ซึ่งจะทำให้งานออกแบบนี้น่าสนใจ

- ความกลมกลืน (Harmony)

หมายถึง การประสานสัมพันธ์กันขององค์ประกอบศิลป์ เช่น สี รูปร่าง ลักษณะผิว เป็นต้น ประกอบด้วยกันแล้วมีความกลมกลืนเข้ากันได้ดี ไม่ขัดแย้งกัน แต่ในงานศิลปะ การเพิ่มความขัดแย้งเข้าไปบ้างเล็กน้อยจะช่วยให้ผลงานศิลปะน่าสนใจ

สิ่งต่างๆ ที่เราควรนำมาใช้ประกอบเข้าด้วยกัน คือ จุด, เส้น, รูปร่าง- รูปทรง, สี, ลักษณะผิว ส่วนประกอบต่างๆ ของศิลปะนำมาจัดประสานสัมพันธ์กัน ให้เกิดคุณค่าทางความงาม เรียกว่า องค์ประกอบศิลป์

รูปแบบการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ เป็นหลักที่สำคัญสำหรับผู้สร้างสรรค์ และผู้ศึกษางานศิลปะ เนื่องจากผลงานศิลปะใดๆ ก็ตาม ล้วนมีจุดเด่นที่เน้นเป็นหลักใหญ่ๆ อยู่ในตัวด้วยกัน 2 ประการ คือ ทางด้านรูปทรง เกิดจากการนำเอา องค์ประกอบต่างๆ ของศิลปะ ได้แก่ เส้น, สี, แสงและเงา รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว ฯลฯ มาจัดเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความงามทางศิลปะ ทางด้านเรื่องราว หรือสาระของผลงานที่ศิลปินผู้สร้างสรรค์ต้องการที่จะแสดงออก ให้ผู้ชมได้สัมผัส รับรู้ โดยอาศัยรูปลักษณะที่เกิดจากการจัดองค์ประกอบศิลปะนั้นเองหรืออาจกล่าวได้ว่า ศิลปินจะนำเสนอเนื้อหาเรื่องราว ผ่านรูปลักษณะที่เกิดจากรวมองค์ประกอบทางศิลปะเข้าด้วยกัน ถ้าองค์ประกอบที่จัดขึ้นไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาเรื่องราวที่นำเสนอ งานศิลปะนั้นๆ ก็จะขาดความงามของเรื่องราวที่จะเสนอถึงเรื่องที่ต้องการให้ผู้ชมรับรู้ได้ตรงกับหัวข้อเรื่องหรือชื่อภาพนั้นไป ดังนั้นการจัดองค์ประกอบศิลป์ จึงให้ความสำคัญในการคิด ประยุกต์ ดัดแปลง เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะให้เกิดความสวยงาม ดึงดูดผู้ชม หรือที่น่าสนใจในงานนั้นๆ เพราะจะทำให้

ความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์ องค์ประกอบศิลป์ เป็นเรื่องที่ยุ้ยเรียนศิลปะทุกคนต้องเรียนรู้เป็นพื้นฐาน เพื่อที่จะนำไปใช้ได้ให้เกิดประสิทธิภาพในการออกแบบโครงสร้างหรือรูปร่างของภาพ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในงานออกแบบต่างๆ ได้ เช่น การจัดวางสิ่งของเพื่อตกแต่งบ้าน, การจัดสำนักงาน,การจัดโต๊ะอาหาร, จัดสวน, การออกแบบปกรายงาน, ตัวอักษร, และการจัดบอร์ดกิจกรรมต่างๆ สามารถนำไปใช้กับการออกแบบอื่นๆ ได้เป็นอย่างดีซึ่งเหล่านี้ เราต้องอาศัยหลักองค์ประกอบศิลป์ทั้งสิ้น

ส่วนประกอบขององค์ประกอบศิลป์ที่สำคัญซึ่งจะเป็นส่วนที่เรานำมาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทุกรูปแบบได้ดี ให้น่าสนใจ และมีความสวยงาม ดังนี้

(1) จุด (Point, Dot)

คือ ส่วนประกอบที่เล็กที่สุด เป็นส่วนเริ่มต้นไปสู่ส่วนอื่นๆ เช่น การนำจุดมาเรียงต่อกันตามตำแหน่งที่เหมาะสม และซ้ำๆ กัน จะทำให้เรามองเห็นเป็น เส้น รูปร่าง รูปทรง ลักษณะผิว และการออกแบบที่น่าตื่นตาตื่นใจได้จากจุดหนึ่ง ถึงจุดหนึ่งมีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นได้ด้วย

จินตนาการ เราเรียกว่า เส้นโครงสร้าง นอกจากจุดที่เรานำมาจัดวางเพื่อการออกแบบ เราสามารถพบเห็นลักษณะการจัดวางจุดจากสิ่งเป็นธรรมชาติ ที่อยู่รอบๆ ตัวเราได้ เช่น ข้าวโพด รวงข้าว เมล็ดถั่ว ก้อนหิน เปลือกหอย ใบไม้ ลายของสัตว์นานาชนิด ได้แก่ เสือ ไก่ นก สุนัข ภู ม้าลาย และแมว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ธรรมชาติได้ออกแบบไว้อย่างสวยงาม มีระเบียบ มีการซ้ำกันอย่าง มีจังหวะ และมีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์เราเป็นอย่างมาก เช่น การออกแบบลูกคิด ลูกบิดประตู การร้อยลูกปัด สร้อยคอ และเครื่องประดับต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากจุดทั้งสิ้น

(2) เส้น (Line)

เกิดจากจุดที่เรียงต่อกัน หรือเกิดจากการลากเส้นไปยังทิศทางต่างๆ มีหลายลักษณะ เช่น ตั้ง นอน เฉียง โค้ง ฯลฯ เส้น เกิดจากเคลื่อนที่ของจุด หรือถ้านำจุดมาวางเรียงต่อกัน ก็จะเกิดเป็นเส้นขึ้น เส้นมีมิติเดียว คือ ความยาว ไม่มีความกว้าง ทำหน้าที่เป็นขอบเขตของที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนัก รวมทั้งเป็นแกนหลักโครงสร้างของรูปร่างรูปทรงต่างๆ เส้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของงานศิลปะทุกชนิด เส้นสามารถให้ความหมาย แสดงความรู้สึกและอารมณ์ด้วย การสร้างเป็นรูปทรงต่างๆ ขึ้น เส้นมี 2 ลักษณะคือ เส้นตรง (Straight Line) และ เส้นโค้ง (Curve Line) เส้นทั้งสองชนิดนี้เมื่อนำมาจัดวางในลักษณะต่างๆ กันและให้ความหมาย ความรู้สึก ที่แตกต่างกันออกไปด้วย

ลักษณะของเส้น

เส้นมีจุดเด่นที่นำมาใช้ได้หลากหลายรูปแบบ ทำให้เกิดรูปร่างรูปทรงต่างๆ มากมาย เพื่อต้องการสื่อให้เกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ จากการสร้างสรรค์ของงาน

- เส้นตั้ง หรือ เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกทางความสูง สง่า มั่นคง แข็งแรงหนักแน่นเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อตรง

- เส้นนอน ให้ความรู้สึกทางความกว้าง สงบ ราบเรียบ นิ่ง ผ่อนคลาย
- เส้นเฉียง หรือ เส้นทะแยงมุม ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่มั่นคง
- เส้นหยัก หรือ เส้นซิกแซก แบบฟันปลา ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหว อย่างเป็นจังหวะมีระเบียบ ไม่ราบเรียบ น่ากลัว อันตราย ขัดแย้ง ความรุนแรง

- เส้นโค้ง แบบคลื่น ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ลื่นไหล ต่อเนื่อง สุภาพอ่อนโยน นุ่มนวล

- เส้นโค้งแบบก้นหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลื่นคลาย หรือเติบโตในทิศทางที่หมุนวน ถ้ามองเข้าไปจะเห็นพลังความเคลื่อนไหวที่ไม่สิ้นสุด

- เส้นโค้งวงแคบ ให้ความรู้สึกถึงพลังความเคลื่อนไหวที่รุนแรง การเปลี่ยนทิศทางที่รวดเร็ว ไม่หยุดนิ่ง

- เส้นประ ให้ความรู้สึกที่ไม่ต่อเนื่อง ขาด หาย ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความเครียด ความสำคัญของเส้นใช้ในการแบ่งที่ว่างออกเป็นส่วนๆ กำหนดขอบเขตของที่ว่าง หมายถึง ทำให้เกิดเป็นรูปร่าง (Shape) ขึ้นมา กำหนดเส้นรอบนอกของรูปทรง ทำให้มองเห็นรูปทรง (Form) ชัดขึ้น ทำหน้าที่เป็นน้ำหนักอ่อนแก่ ของแสดงและเงา หมายถึง การเร่งด้วยเส้น ให้ความรู้สึกด้วยการเป็นแกนหรือโครงสร้างของรูป และโครงสร้างของภาพ

(3) รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form)

รูปร่าง คือ พื้นที่ๆ ล้อมรอบด้วยเส้นที่แสดงความกว้าง และความยาว รูปร่างจึงมีสองมิติรูปทรง คือ ภาพสามมิติที่ต่อเนื่องจากรูปร่าง โดยมีความหนา หรือความลึก ทำให้ภาพที่เห็นมี ความชัดเจน และสมบูรณ์ รูปร่างและรูปทรงแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ คือ

- รูปเรขาคณิต (Geometric Form) มีรูปร่างรูปทรงที่แน่นอน มาตรฐาน สามารถวัดหรือคำนวณได้ มีกฎเกณฑ์ เช่น รูปสี่เหลี่ยม รูปวงกลม รูปวงรี ห้าเหลี่ยม หกเหลี่ยม พีระมิด เป็นต้น รูปเรขาคณิตเป็นโครงสร้างพื้นฐานของรูปทรงต่างๆ ดังนั้น การสร้างสรรค์รูปอื่นๆ ควรศึกษารูปเรขาคณิตให้เข้าใจถ่องแท้เสียก่อน

- รูปทรงธรรมชาติ (Nature Form) เป็นการเลียนแบบธรรมชาติ นำรูปทรงที่มีอยู่ตามธรรมชาติรอบตัวเรา เช่น ดอกไม้, ใบไม้, สัตว์ต่างๆ, สัตว์น้ำ, แมลง, มนุษย์ เป็นต้น มาใช้เป็นแม่แบบในการออกแบบและสร้างสรรค์ โดยยังคงให้ความรู้สึกและรูปทรงที่เป็นธรรมชาติอยู่ ส่วนผลงานบางชิ้น ที่ล้อเลียนธรรมชาติ โดยใช้รูปทรงเช่น ตึกตาคหมี, การ์ตูน, อวัยวะของร่างกายเรา เป็นต้น ยังคงเป็นรูปทรงตามธรรมชาติ ให้เห็นอยู่ บางครั้งได้มีการนำวัสดุที่มีอยู่ ตามธรรมชาติ เช่น เปลือกหอย, กิ่งไม้, ขนนก ฯลฯ นำมาออกแบบ ดัดแปลง สร้างสรรค์ผลงาน รูปทรงก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก

- รูปทรงอิสระ (Free Form) เป็นรูปแบบโครงสร้างที่ไม่แน่นอน ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว เลื่อนไหล ให้ความอิสระ และได้อารมณ์ ความเคลื่อนไหวเป็นอย่างดี รูปอิสระอาจเกิดจากรูปเรขาคณิตหรือรูปธรรมชาติ ที่ถูกกระทำจนมีรูปลักษณะเปลี่ยนไปจากเดิมจนไม่เหลือสภาพเดิม (จงจิตต์โพธา, 2554)

4.4 ทฤษฎีการรับรู้

การแปลความหมายจากการสัมผัส โดยเริ่มตั้งแต่ การมีสิ่งเร้ามา กระพือกับอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า และส่งกระแสประสาท ไปยังสมองเพื่อการแปลความกระบวนการของการรับรู้ (Process) เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่างเรื่องความเข้าใจ การคิด การรู้สึก (Sensing) ความจำ (Memory) การเรียนรู้ (Learning) การตัดสินใจ (Decision making)

Sensing -----> Memory -----> Learning -----> Decision making

สิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานการณ์ มาเร้าอินทรีย์ ทำให้เกิดการสัมผัส (Sensation) และเมื่อเกิดการสัมผัสบุคคล จะเกิดมีอาการแปล การสัมผัสและมีเจตนา (Conation) ที่จะแปลสัมผัสนั้น การแปลสัมผัส จะเกิดขึ้นในสมอง ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ เช่น การที่เราได้ยินเสียงดัง บัง บัง ๆ สมองจะแปลเสียงดังบัง บัง โดยเปรียบเทียบกับเสียง ที่เคยได้ยินว่าเป็น เสียงของอะไร เสียงปืน เสียงระเบิด เสียงพลุ เสียงประทัด เสียงของท่อไอเสียรถ เสียงเครื่องยนต์ระเบิด หรือเสียงอะไร ในขณะที่เปรียบเทียบ จิตต้องมีเจตนา ปนอยู่ ทำให้เกิดแปลความหมาย และ ต่อไปก็รู้ว่า เสียงที่ได้ยินนั้นคือ เสียงอะไร อาจเป็นเสียงปืน เพราะบุคคลจะแปลความหมายได้ ถ้าบุคคลเคย มีประสบการณ์ในเสียงปืนมาก่อน และอาจแปลได้ว่า ปืนที่ดังเป็นปืนชนิดใด ถ้าเขาเป็นตำรวจ จากตัวอย่างข้างต้นนี้ เราอาจสรุป กระบวนการรับรู้ จะเกิดได้จะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- มีสิ่งเร้า (Stimulus) ที่จะทำให้เกิด การรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมรอบกาย ที่เป็นคน สัตว์ และสิ่งของ
- ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสัมผัส เช่น ตาหู จมูกได้ กลิ่น ลิ้นรู้รส และผิวหนังรู้ร้อนหนาว
- ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่เราสัมผัส
- การแปลความหมายของสิ่งที่เราสัมผัส สิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้วย่อมจะอยู่ในความทรงจำของสมอง เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า สมองก็จะทำหน้าที่ทบทวนกับความรู้ที่มีอยู่เดิมว่า สิ่งเร้านั้นคืออะไร เมื่อมนุษย์เราถูกเร้าโดยสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensation) โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา ทำหน้าที่ดูคือ มองเห็น หูทำหน้าที่ฟังคือ ได้ยิน ลิ้นทำหน้าที่รู้รส จมูก ทำหน้าที่ดมคือ ได้กลิ่น ผิวหนังทำหน้าที่สัมผัสคือ รู้สึกได้อย่างถูกต้อง กระบวนการรับรู้ ก็สมบูรณ์แต่จริงๆ แล้วยังมีการสัมผัสภายในอีก 3 อย่างด้วยที่จะช่วยให้เรารับสัมผัสสิ่งต่างๆ

(1) ลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้

การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการดังนี้

ขั้นที่ 1 สิ่งเร้า (Stimulus) มากระทบอวัยวะสัมผัสของอินทรีย์

ขั้นที่ 2 กระแสประสาทสัมผัสวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งมีศูนย์อยู่ที่สมองเพื่อสั่งการ ตรงนี้เกิดการรับรู้ (Perception)

ขั้นที่ 3 สมองแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจโดยอาศัย ความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ความจำ เจตคติ ความต้องการ ปทัสถาน บุคลิกภาพ เชาวน์ปัญญา ทำให้เกิดการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง การรับรู้ (Perception)

ตัวอย่าง ขณะนอนอยู่ในห้องได้ยินเสียงร้องเรียกเหมียวๆ รู้ว่าเป็นเสียงร้องของสัตว์ และรู้ต่อไปว่าเป็นเสียงของแมว เสียงเป็นเครื่องเร้า (Stimulus) เสียงแล่นมากระทบหูในหูมีปลายประสาท (End organ) เป็นเครื่องรับ (Receptor) เครื่องรับส่งกระแสความรู้สึก (Impulse) ไปทางประสาทสัมผัส (Sensory nerve) เข้าไปสู่สมอง สมองเกิดความตื่นตัวขึ้น (ตอนนี้เป็นสัมผัส) ครั้นแล้วสมองทำการแยกแยะว่า เสียงนั้นเป็นเสียงคนเป็นเสียงสัตว์ เป็นเสียงของแมวสาวเป็นเสียงแมวหนุ่ม ร้องทำไมเราเกิดอาการรับรู้ ตอนหลังนี้เป็น การรับรู้ เมื่อเรารู้ว่าเป็นเสียงของแมวเรียก ทำให้เราต้องการรู้ว่าแมวเป็นอะไร ร้องเรียกทำไมเราจึงลุกขึ้นไปดูแมวตาม ตำแหน่งเสียงมีได้ยินและขานรับ สมองก็สั่งให้กล้ามเนื้อปากทำการเปล่งเสียงขานรับ ตอนนี้ทางจิตวิทยาเรียกว่า ปฏิกริยาหรือการตอบสนอง (Reaction หรือ Response) เมื่อประสาทตื่นตัวโดยเครื่องเร้า จะเกิดมีปฏิกริยา คือ อาการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

(2) กลไกของการรับรู้

กลไกการรับรู้เกิดขึ้นจากทั้ง สิ่งเร้าภายนอกและภายในอินทรีย์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม อวัยวะรับสัมผัส (Sensory organ) เป็น เครื่องรับสิ่งเร้าของมนุษย์ ส่วนที่รับความรู้สึกของอวัยวะรับสัมผัสอาจอยู่ลึกเข้าไปข้างใน มองจากภายนอกไม่เห็น อวัยวะรับสัมผัส แต่ละอย่างมีประสาทรับสัมผัส (Sensory nerve) ช่วยเชื่อมอวัยวะรับสัมผัสกับเขตแดนการรับสัมผัสต่าง ๆ ที่สมอง และส่งผ่านประสาทมอเตอร์ (Motor nerve) ไปสู่อวัยวะมอเตอร์ (Motor organ) ซึ่งประกอบไปด้วยกล้ามเนื้อและต่อมต่างๆ ทำให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองของอวัยวะมอเตอร์ และจะออกมาในรูปใดขึ้นอยู่กับ การบังคับบัญชาของระบบประสาท ส่วนสาเหตุที่มนุษย์เราสามารถไวต่อความรู้สึกก็เพราะ เซลประสาทของประสาทรับสัมผัส แบ่งแยกแตกออกเป็นกิ่งก้านแผ่ไปติดต่อกับอวัยวะรับสัมผัส และที่อวัยวะรับสัมผัสมีเซลล์รับสัมผัส ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวจึง สามารถทำให้มนุษย์รับสัมผัสได้

จิตใจติดต่อกับโลกภายนอกได้โดยการสัมผัส คนตาบอดเมื่ออธิบายให้ฟังว่าสีแดง สีเขียวเป็นอย่างไร เขาก็จะเข้าใจให้ถูกต้องไม่ได้เลย เพราะเรื่องสีจะต้องรู้ด้วยตา เครื่องมือสัมผัสอย่างหนึ่งก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง คนหูหนวกย่อมไม่รู้ลึกถึงลีลาความไพเราะของเสียงเพลง ดังนั้นการสอนจึงเน้นว่า "ให้สอนโดยทางสัมผัส" การรับรู้ นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ การรับรู้ที่ถูกต้องจึงจะส่งผล ให้ได้รับ ความรู้ที่ถูกต้อง นักเรียนต้องได้รับการรับรู้ที่ถูกต้อง มิฉะนั้น ความรู้ที่รับไปก็ผิดหมด อวัยวะสัมผัส กับการรับรู้

มนุษย์ย่อมมีพฤติกรรม สนองตอบสิ่งแวดล้อมกระบวนการของการรับรู้เป็นสิ่งแรกที่มนุษย์สนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบประสาท อวัยวะสัมผัส เป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการรับรู้ต้องมีความสมบูรณ์จึงจะสามารถรับรู้สิ่งเร้าได้ดีเพราะอวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้า ที่มากระทบประสาทสัมผัสส่งกระแสประสาทไปยังสมองเพื่อให้สมองแปลความหมายออกมา เกิดเป็นการรับรู้ และอวัยวะสัมผัสของมนุษย์ มีขีดความสามารถจำกัด กลิ่นอ่อนเกินไป เสียงเบาเกินไป แสงน้อยเกินไปย่อมจะรับสัมผัสไม่ได้ ดังนั้นประเภท ขนาด คุณภาพของสิ่งเร้าจึงมีผลต่อการรับรู้และการตอบสนอง สิ่งเร้าบางประเภทไม่สามารถกระตุ้นอวัยวะสัมผัสของเราได้ เช่น คลื่นวิทยุ (สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ, 2555)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ผู้วิจัยได้พบผลงานที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้และมีผลงานวิจัยที่มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ทรงคุณ จันทจร และ อ.ดร. โฆสิต แสงสร้อย (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ผ้าไหมอีสาน : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการผลิตผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาและกระบวนการผลิตอัตลักษณ์ผ้าไหมอีสาน มีการประยุกต์และพัฒนาหลายอย่าง เช่น เส้นใยไหมเดิมเคยเลี้ยงไหมเอง ปัจจุบันซื้อเส้นไหมสำเร็จในพื้นที่ภาคอีสาน เพราะสะดวกรวดเร็วกว่า เครื่องมืออุปกรณ์การผลิต ได้แก่ กี่ทอผ้า เคยใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นโครงสร้าง ปัจจุบันประยุกต์เป็นโครงเหล็ก พันฟืมเดิมทำด้วยไม้ ปัจจุบันพัฒนาเป็นสแตนเลส ถึงฟอกย้อมสีเดิมเคยใช้หม้อดิน ได้พัฒนามาเป็นหม้อสแตนเลส ดังนั้นเป็นต้น ส่วนการทอ และการประดิษฐ์ลวดลาย พบว่า การมัดหมี่เดิมเคยใช้เชือกปอกล้วยในการมัดลวดลาย ปัจจุบันได้ใช้เชือกฟางแทน ส่วนการขีด การจก อดีตใช้ขนเม่น ปัจจุบันประยุกต์มาใช้ไม้ปลายแหลมแทนเพราะหาง่าย ส่วนการเก็บตะกอ ได้พัฒนาจากลวดลายที่ใช้ตะกอเพียง 2-3 ตะกอมาเป็นลวดลายที่มีตะกอมากกว่าพันตะกอ และยังพบว่าได้นำเส้นไหมทองมาประยุกต์ในการทอสอดคล้องกับเส้นไหมน้อย

โดยการทยอย ค่อยด้วยความประณีต สวยงาม บนพื้นฐานของภูมิปัญญาพื้นบ้านแบบดั้งเดิมของชาวอีสาน

สร้อยญา ภักดีสุวรรณ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคามในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้มีการพัฒนากระบวนการออกแบบให้มีความร่วมสมัยนั้น เป็นการทำงานเป็นระบบมีขั้นตอนก่อนหลังที่แน่นอน ทำให้การออกแบบเป็นไปอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอน จึงสามารถออกแบบได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นผลให้กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในผลงานการออกแบบ แต่ยังมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วน of ขั้นตอนการออกแบบรายละเอียดที่ยังคลาดเคลื่อนจากแบบร่าง

สุรเดช ธีระกุล (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและพัฒนาโครงสร้างลวดลายผ้าไหมอีรี่สำหรับเครื่องแต่งกาย กรณีศึกษากลุ่มผ้าไหมอีรี่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมอีรี่ในปัจจุบันของกลุ่มผ้าไหมอีรี่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี นั้นมีรูปแบบที่ค่อนข้างพบเห็นได้ทั่วไปไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่นที่มีผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน และกลุ่มผ้าไหมอีรี่เองก็มีความต้องการในการพัฒนาสินค้าของตนเองให้มีความหลากหลายและเป็นการขยายฐานของผู้บริโภคผู้วิจัยจึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้บริโภค ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยแบบสอบถาม โดยการสร้างแบบร่างในการออกแบบจำนวน 50 รูปแบบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอและแฟชั่น และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบโครงสร้างลวดลายผ้าไหมอีรี่ทอมือ คัดเลือกมา 10 รูปแบบ หลังจากนั้นให้ผู้บริโภคเลือกให้เหลือจำนวน 5 รูปแบบ เพื่อนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าผืนต้นแบบ และพัฒนาต่อเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นต้นแบบประเภทเครื่องกายร่วมกับการศึกษาแนวโน้มสีและวัสดุของฤดูกาล Autumn/Winter 2015/16 ที่มีความสอดคล้องกับลักษณะของไหมอีรี่ ประกอบกับความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านสิ่งทอและแฟชั่นเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์สรุปเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจำนวน 1 คอลเลคชั่น มี 5 ชุด (ชาย 3 ชุด, หญิง 2 ชุด) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ในการออกแบบและพัฒนาโครงสร้างลวดลายการทอผ้าไหมอีรี่โดยการใช้องค์ภูมิปัญญาทำให้เกิดนวัตกรรมในการสร้างสรรค์งานการทอผ้าสร้างมูลค่าเพิ่มและความน่าสนใจให้แก่ผลิตภัณฑ์ตามความความต้องการของผู้บริโภคได้

อรรณณิณี จันทน์นิเวศน์ (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบผ้าทอดอกจอกแบบดั้งเดิม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสินค้าแฟชั่น กรณีศึกษา โครงการผ้าทอในพระบรมราชานุอุปถัมภ์วัดน้ำเต้า อำเภอมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบพื้นผิวและ

โครงสร้างผ้าทอดอกจอกที่เหมาะสมในการนำมาผลิตเป็นสินค้าแฟชั่น ซึ่งถูกคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 รูปแบบจากกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบพื้นผิวและโครงสร้างผ้าทอดอกจอกจำนวน 5 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1. เส้นยืน 1 เส้น เส้นพุ่ง 1 เส้น ใช้ด้านเส้นเล็กเบอร์ 40/2 ในการทอ ส่วนดอก 5 ตะกอ 7 ทำเหยียบ ลายจัด 4 ตะกอ 2 ทำเหยียบ และรูปแบบที่ 5 เส้นยืน 4 เส้น เส้นพุ่ง 4 เส้น ใช้ด้านเส้นเล็กเบอร์ 20/2 ในการทอ ส่วนดอก 5 ตะกอ 7 ทำเหยียบ ลายจัด 4 ตะกอ 2 ทำเหยียบ นอกจากรูปแบบพื้นผิวและโครงสร้างผ้าทอดอกจอกแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอเทรนด์สีปี 2014-2015 จำนวน 4 เทรนด์สี เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือก ซึ่งผลการคัดเลือกปรากฏว่าเทรนด์สีที่ 3. เล่น (PLAY) มีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาผ้าทอดอกจอกเป็นสินค้าแฟชั่นมาก และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัยมากที่สุด ในส่วนของลวดลายผู้วิจัยได้นำเสนอเทรนด์ลวดลายปี 2014-2015 จำนวน 8 เทรนด์ลวดลาย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือก ซึ่งผลการคัดเลือกปรากฏว่า เทรนด์ลวดลายที่ 2. HARLEQUIN สีสัน: ลวดลายที่มาจากลายละเอียดรูปทรงของเรขาคณิต มีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาผ้าทอดอกจอกเป็นสินค้าแฟชั่นมาก และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัยมากที่สุด จากผลสรุปของผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบพื้นผิวและโครงสร้างผ้าทอดอกจอก เทรนด์สี และเทรนด์ลวดลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและขึ้นตัวอย่างลวดลายผ้าดอกจอกจำนวน 24 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 8 รูปแบบที่ 13 และรูปแบบที่ 16 จากรูปแบบลวดลายผ้าทอดอกจอกทั้ง 5 รูปแบบที่ถูกคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบสินค้าแฟชั่นจำนวน 3 คอลเลคชั่น โดยแบ่งแนวทางการออกแบบเป็น 3 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 ออกแบบโดยใช้แนวโน้มเทรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายปี 2014-2015 แนวทางที่ 2 ออกแบบโดยใช้โครงเสื้อผ้าเบสิกร่วมกับแนวโน้มเทรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายปี 2014-2015 แนวทางที่ 3 ออกแบบโดยการวิเคราะห์รูปแบบเสื้อผ้าที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมกับผ้าดอกจอกร่วมกับแนวโน้มเทรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายปี 2014-2015 ซึ่งถูกคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 แนวทาง คือ แนวทางการออกแบบที่ 3 ออกแบบโดยการวิเคราะห์รูปแบบเสื้อผ้าที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมกับผ้าดอกจอกร่วมกับแนวโน้มเทรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายปี 2014-2015

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบผ้าทออัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบร่างการออกแบบลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ที่ได้ทำการออกแบบโดยผู้วิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อหาแบบที่จะนำไปพัฒนาและสร้างเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายจากลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การสังเกตการณ์ (Observation)

โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของตรานกยูงทองพระราชทาน การสร้างเกณฑ์วิเคราะห์ลักษณะอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยอันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและภาพถ่าย

3. การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด ดังนี้

1) แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด(Open ended questions) เพื่อแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

2) แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อ แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อ แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด(Open ended questions) เพื่อแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

3) แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค (ผู้บริโภคในวัยทำงาน)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ดีมากที่สุด

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

แปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ผู้วิจัยได้แปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านตามระดับความคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

5 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี การออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ บ้านสมพรรัตน์ ตำบลหนองสะโน อำเภอบุนทรวิจิตร จังหวัดอุบลราชธานี กรมหม่อนไหม และงานโอทอป โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตการณ์ กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติ และสี จากผ้าไหมที่ได้รับตรานกยูงของพระราชทาน จากบ้านสมพรรัตน์ ตำบลหนองสะโน อำเภอบุนทรวิจิตร จังหวัดอุบลราชธานี กรมหม่อนไหม และงานโอทอป

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี การพัฒนาลายผ้าทอที่เหมาะสมเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี

2.3 การศึกษาลักษณะของอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย จากบ้านสมพรรัตน์ ตำบลหนองสะโน อำเภอบุนทรวิจิตร จังหวัดอุบลราชธานี กรมหม่อนไหม และงานโอทอป

2.4 การเก็บข้อมูลจากสอบถามจำนวน 3 ชุด ดังนี้

1) แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

2) แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อ แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

3) แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลมีวิธีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยอันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี

ส่วนที่ 2 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการออกแบบ และออกแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยนำเสนอแบบร่างให้ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการออกแบบพิจารณาเลือกตามความเหมาะสม แล้วนำผลสรุปมาเป็นแนวทางในการออกแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการออกแบบที่ได้จากการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ นำมาสร้างเป็นแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ส่วนที่ 1

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามในเรื่องอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติ และสี

2. จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยอันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี สามารถวิเคราะห์เป็นข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย เพื่อใช้เป็นทิศทางการออกแบบ

ส่วนที่ 2

นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการออกแบบ จัดทำแบบร่างลายผ้าทอ 10 รูปแบบ และแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย 5 รูปแบบ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูปแบบ เพื่อนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบพิจารณา โดยมีผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งทอและแฟชั่น จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) คุณธนพล แก้วเนตร
- 2) คุณสุรเดช ชีระกุล
- 3) อ.มธุรส เวียงสีมา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลายผ้าทอ

- คุณไกลั่นคร เพ็งแจ่ม

ส่วนที่ 3

1. นำผลสรุปจากผู้เชี่ยวชาญมาสร้างต้นแบบ 1 คอลเลคชั่น เพื่อนำมาผลิตเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมแบบจริง

2. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษารวบรวมข้อมูลในลักษณะของการผสมผสานจากการศึกษาจากเอกสาร การศึกษาจากภาคสนาม จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมาย และประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตของเนื้อหา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย ตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี การพัฒนาลายผ้าทอที่เหมาะสมเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี

2. วิเคราะห์การออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย และแนวโน้มแฟชั่น สี วัสดุ ปี 2018-2019

3. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อการผลิตผืนผ้าต้นแบบ

4. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จำนวน 5 รูปแบบ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายต้นแบบ

5. จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย และนำผลการวิจัยที่ได้มาประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. วิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี การพัฒนาลายผ้าทอที่เหมาะสมเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสีจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ จากการลงพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ โดยได้นำข้อบังคับภายใต้เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ชนิด Royal Thai Silk ซึ่งเป็นเป็นผ้าไหมที่ผลิตโดยใช้เส้นไหมและวัตถุดิบตลอดจนกระบวนการผลิตที่เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมของไทยอย่างแท้จริง ของกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นข้อกำหนดในการศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งจากผลการศึกษามีการจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการผลิต เริ่มจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ใบหม่อนจำนวน 108-120 กิโลกรัม สามารถเปลี่ยนเป็นรังไหมได้ประมาณ 6-7 กิโลกรัม เมื่อนำมาสาวเป็นเส้นไหมจะได้ประมาณ 1 กิโลกรัม หลังจากนั้นชาวบ้านจะทำการสาวไหมโดยการแยกเปลือกรังชั้นนอกและชั้นใน โดยการสาวไหมต้องสาวด้วยมือผ่านพวงสาวลงพานะ การดึงเส้นใยออกจากรังไหมโดยการนำรังไหมหลายๆ รังไปต้ม เพื่อละลายกาวที่ผนึกเส้นใยไว้ออกจากกัน แล้วดึงเอาเส้นใยออกมาตามกรรมวิธีการสาวไหม เส้นไหมที่ได้ตามกรรมวิธีการทอผ้าเป็น 2 ชนิด คือ เส้นไหมพุ่ง และเส้นไหมยืน การย้อมสีเส้นไหม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สีธรรมชาติ และสีเคมี ทั้งนี้สีเคมีที่ใช้ต้องเป็นสีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ต่อมานำผ้าที่ย้อมสีเส้นไหมแล้วมาเข้าสู่ขั้นตอนการทอผ้า ต้องทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ โดยนำด้ายเส้นยืน และด้ายเส้นพุ่งมาขัดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้นพุ่ง และเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน ความหลากหลายทั้งรูปแบบสีเส้นและลวดลายของผ้าไหมไทยจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยกรรมวิธีทำให้เกิดลวดลายในผ้าไหมไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ลวดลายจากกรรมวิธีการทอ เช่น จก ยก ขิด ขัด ลวดลายจากกรรมวิธีการเตรียมลวดลายเส้นด้ายก่อนทอ เช่น การมัดหมี่ และลวดลายจากกรรมวิธีการทำลวดลายหลังจากเป็นผืนผ้า เช่น การย้อม การมัดย้อม โดยผ้าไหมทอมือลายขัด มีการทอเส้นยืนสลับสีก็จะเกิดผ้าลายริ้วทางยาว ถ้าทอเส้นพุ่งสลับสีจะได้ผ้าลายขวาง การทอเส้นยืนและเส้นพุ่งสลับสีจะได้ลายตาราง นิยมใช้สีเดียวกันหรือใช้สีต่างกันขัดสานกัน ผ้ามัดหมี่ นิยมผูกให้เป็นลวดลายเป็นเปลาะๆ แล้วนำไปย้อมสี ลวดลายที่เกิดขึ้นเกิดจากการซึมของสีไปตามส่วนของเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม เมื่อย้อมสีแล้วแกะเชือกออกจะเกิดเป็น

ลวดลายตามช่องของการมัดเส้นเชือก ลายของผ้าซิด เกิดจากสะกิดหรือซ่อนเส้นยืนยกขึ้นเป็นช่วงระยะตามลวดลายตลอดหน้าผ้า แล้วพุ่งกระสวยสอดเส้นพุ่งพิเศษและเส้นพุ่งเข้าไปตลอดแนว ทำให้เกิดเป็นลวดลายยกตัวนูนบนพื้นผ้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายซ้ำๆ ตลอดแนวผ้าโดยสีของลวดลายที่เกิดขึ้นเป็นสีของด้ายพุ่งพิเศษ ผ้าจะสามารถสร้างลวดลายได้หลายสีในแถวเดียวกันด้วยการควักเส้นไหมขึ้นมาจากข้างล่างสอดกลับเป็นลวดลายตามต้องการ โดยใช้ขนเม่น ผ้ายก มีการใช้เส้นพุ่งพิเศษ เป็นดินเงิน ดินทองหรือไหมสีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดลวดลายตามแนวที่ต้องการ การควบเส้นเป็นวิธีสร้างลวดลายและสีเหลืองกันของเส้นใยในพื้นผ้า โดยใช้เส้นไหมหรือเส้นใยฝ้ายสองสีที่มีน้ำหนักสีอ่อนแก่แตกต่างกันมาปั่นตีเกลียวรวมเป็นเส้นเดียวกัน โดยสี ที่เป็นเอกลักษณ์ในการควบ คือ สีเหลือง นำมาควบกับสีต่าง ๆ และนำมาใช้เป็นเส้นพุ่งหรือเส้นยืนในการทอโดยใช้เทคนิคทอขัดแบบธรรมดา อาจมีการตกแต่งด้วยเส้นเงินหรือเส้นทองได้ไม่เกิน 20% กรณีผ้าทอยกที่ทอด้วยกรรมวิธีการทอยกหรือจก หรือซิด ให้มีการตกแต่งได้ไม่เกิน 50% ทั้งนี้ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

1.2 ด้านวัสดุ ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมพันธุ์พื้นบ้าน คือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกระบวนการผลิตเส้นไหมในประเทศไทย โดยใช้รังไหมที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย และพันธุ์ไทยดั้งเดิมของไทยที่มีการอนุรักษ์สืบทอดกันมา รวมทั้งพันธุ์ไหมดั้งเดิมที่มีการปรับปรุงให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้น โดยเป็นการพัฒนาพันธุ์ในประเทศไทยที่ใช้เฉพาะพันธุ์ไหมไทยดั้งเดิมเป็นเชื้อพันธุ์เท่านั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ เส้นไหมหีบ หรือไหมเปลือกเป็นเส้นไหมที่ได้จากรังไหมชั้นนอก รวมทั้งปูยไหม นิยมใช้เป็นเส้นพุ่งในการทอ ลักษณะเส้นไหมจะใหญ่มาก มีปมปม และเนื้อหยาบแข็งเนื่องจากมีกาไหมเยอะ เส้นไหมสาวเลย หรือเส้นไหมรวดเป็นเส้นไหมที่ได้จากการสาวควบกันทั้งปูยและเส้นใยส่วนนอกของรังไหมไปจนถึง เส้นใยส่วนในของรังไหมให้เสร็จในคราวเดียวไม่แบ่งชั้นของไหม เส้นไหมชนิดนี้จะไม่เรียบ หยาบ และมีขนาดไม่สม่ำเสมอ เมื่อนำมาทอเป็นผ้าจะได้ผ้าไหมที่ไม่สวยเรียบเหมือนไหมน้อยย เส้นไหมน้อยย หรือไหมเครือ เส้นไหมมีลักษณะเส้นเรียบ ขนาดสม่ำเสมอ สีสม่ำเสมอ รวดตัวกลม สะอาดไม่มีสิ่งปลอมปน นุ่มมือเมื่อสัมผัส ระดับความสม่ำเสมอของสีเส้นไหมดี และสีเส้นไหมเป็นสีเหลืองทอง เส้นไหมแลง เส้นไหมจะมีขนาดเล็ก

1.3 ด้านคุณสมบัติ ไหมพันธุ์ไทยพื้นเมือง เป็นพันธุ์ไหมที่มีความแข็งแรงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับไหมพันธุ์ลูกผสม เกษตรกรเลี้ยงไหมได้ง่ายเพราะเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ เกษตรกรสามารถที่จะทำการผลิตไหมที่เป็นหัตถกรรมแบบครอบครัว คือปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมสีไหม ผ้าไหมไทยส่วนใหญ่ทอด้วยก๊ทอมือ ดังนั้นการสร้างสรรค์ลวดลายบนพื้นผ้าจึงทำ

ได้หลากหลาย และมีลวดลายที่ซับซ้อน ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความชำนาญ และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคการทอทำให้ผ้าไหมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลายของกรรมวิธีในการทอผ้า ได้แก่ ผ้ายกดอก ผ้าจากผ้าขัด ผ้าพื้น ผ้าหางกระรอก และผ้ามัดหมี่

1.4 ด้านสี ผ้าไหมแต่ละประเภทมีการใช้สีที่หลากหลายตามแต่ละขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความชำนาญ และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา ทั้งสีวรรณะร้อน สีวรรณะเย็น และสีเอกรงค์ นิยมใช้สีมากกว่า 2 สีขึ้นไป บางผืนอาจมีสีถึง 6 สีในผ้าหนึ่งผืน ทางด้านการเลือกใช้นั้นจึงไม่มีข้อบังคับหรือทोनสีที่ใช้ตายตัว

การตั้งเกณฑ์ประเมินผลการศึกษาระบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทยด้วยสายตาและการสัมผัส จากการศึกษาทฤษฎีการรับรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากกรมหม่อนไหมให้คำปรึกษา

1. ความหนาของผ้า ใช้วิธีการสัมผัสด้วยมือเพื่อวิเคราะห์ลักษณะความหนาของผ้าไหมด้วยสายตา โดยความหนาของผ้าไหมนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของเส้นใยที่นำมาทอ เช่นเส้นไหมหีบจะมีความหนามาก แต่เส้นไหมน้อย เส้นไหมโรงงานส่วนใหญ่จะมีความหนาปานกลางถึงน้อย

2. ความเงาของผ้า ฉายแสงแฟลช True Tone แบบ LED สีดวงลงบนผ้าไหม ในห้องที่บแสงที่มีหลอดไฟขนาด 40 วัตต์ 1 ดวง เพื่อวิเคราะห์ความเงาของผ้า

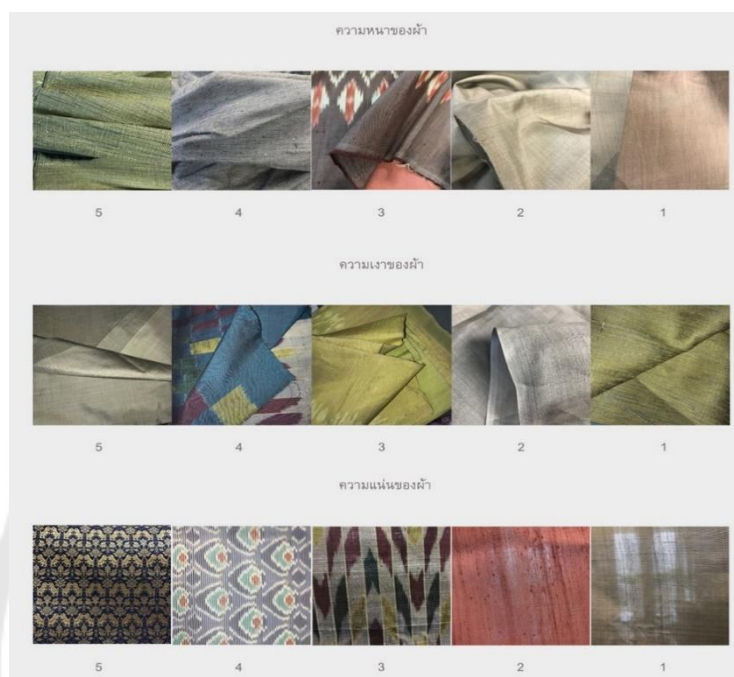
3. ความแน่นของผ้า ฉายแสงแฟลช True Tone แบบ LED สีดวงลงบนผ้าไหม ก่อนใช้สายตาสังเกตความโปร่งและทึบแสงของผ้า เพื่อวิเคราะห์ความแน่นของผ้าไหม โดยความแน่นของผ้านั้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนการทอ และความสามารถในการทอของช่างทอแต่ละพื้นที่ หากทอด้วยเครื่องจักรหรือช่างทอที่มีประสบการณ์สูง เนื้อผ้าก็จะมี ความแน่นมากขึ้น

4. ความคืนตัวของผ้า สัมผัสด้วยวิธีการกำผ้าไหมด้วยมือในระยะเวลา 3 วินาทีและคลายมือออกเพื่อดูความคืนตัวของผ้า ผ้าไหมที่มีเทคนิคขัดหรือจกจะมีความคืนตัวน้อยกว่าผ้าไหมทอด้วยเทคนิคมัดหมี่หรือผ้าไหมพื้น

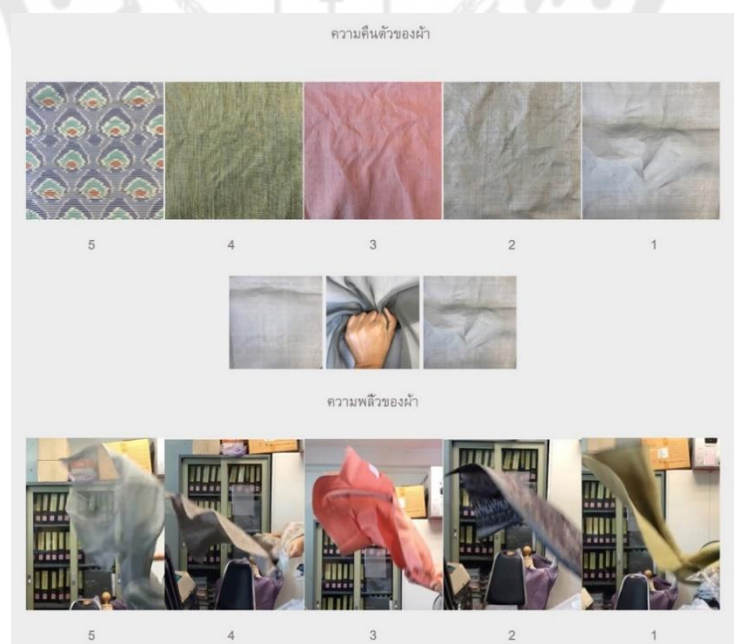
5. ความพลิ้วของผ้า จับริบผ้าไหมด้วยสองมือ ชูขึ้นเหนือหัวจนสุดแขนก่อนจะทิ้งแขนสองข้างลงมาข้างตัวพร้อมกัน สังเกตความพลิ้วของผ้าด้วยสายตาจากภาพเคลื่อนไหวที่อัดไว้เพื่อวิเคราะห์ความพลิ้วของผ้า

6. ปุ่มปมบนผืนผ้า ใช้มือสัมผัสบนผ้าไหมพร้อมกับใช้สายตาสังเกตพื้นผิวบนผืนผ้า ซึ่งปุ่มปมบนผ้าเกิดจากขั้นตอนการสาวไหม

ผู้วิจัยได้ศึกษาผ้าไหมต่วนยกทองด้วยสายตาและการสัมผัส จำนวน 15 ผืน โดยได้ผลจากการศึกษาดังนี้

ภาพประกอบ 6 เกณฑ์ประเมินผลการศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ภาพประกอบ 7 เกณฑ์ประเมินผลการศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ความหนาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความหนาปานกลางคิดเป็นจำนวน 53.3% ความเงาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความเงาปานกลางคิดเป็นจำนวน 80% ความแน่นของผ้าอยู่ที่ 1 คะแนน มีความแน่นน้อยที่สุดคิดเป็นจำนวน 46.7% ความคืนตัวของผ้าอยู่ที่ 2 คะแนน มีความคืนตัวน้อยคิดเป็นจำนวน 46.7% และความพลิ้วของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนนมีความพลิ้วปานกลางคิดเป็นจำนวน 86.7% ผ้าไหมทรานกยุงทองทั้ง 15 ผืนมีปุ่มปมบนผืนผ้า

ภาพประกอบ 8 ผ้าไหมทรานกยุงทองพระราชทาน 15 ผืน

2. วิเคราะห์การออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย และแนวโน้มแฟชั่น สี วัสดุ ปี 2018-2019

ผู้วิจัยได้ข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทยที่มีความเหมาะสมเพื่อนำไปออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอ สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย และแนวคิดตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ ดังนี้

2.1 ข้อกำหนดการออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย

เป็นการผลิตสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยสามารถผลิตได้ตรงกระแสนิยมและเทรนด์แฟชั่น ทั้งวัตถุดิบ ผ้า สี ลวดลาย และรูปแบบของแฟชั่น สินค้ามีคุณภาพตรงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ การผลิตสินค้าที่มีแนวคิดและตัวตนที่ชัดเจน มีการวิจัยเทรนด์สี วัตถุดิบ และรูปแบบแฟชั่นเพื่อนำมาผสมผสานกันในการเตรียมออกแบบคอลเลคชั่น ผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นร่วมสมัยของไทยมีพฤติกรรมหลัก คือ การผสมผสานสินค้าจากหลากหลายแบรนด์เพื่อจัดให้เป็นสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะไม่คำนึงถึงระดับราคาสินค้าหรือแบรนด์สินค้า แต่คำนึงถึงรูปแบบที่จะผสมผสานกันเป็นหลัก นอกจากนี้

ทัศนคติของกลุ่มมิลเลนเนียล ที่เกิดในช่วงปี 1982-2004 เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยียุคแอนะล็อกไปยังยุคดิจิทัล คนกลุ่มนี้ชื่นชอบงานออกแบบ งานฝีมือ จากแบรนด์ที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นแบรนด์ไฮเอนด์เท่านั้น แต่ต้องเป็นที่นิยมและสร้างคุณค่าทางจิตใจ ช่วยยกระดับสไตล์และเทรนด์ได้

2.2 ข้อกำหนดการออกแบบจากแนวโน้มแฟชั่น

- Textile Trend “Hamanature AW18/19” จาก WGSN เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมต่อกับธรรมชาติโดยผ่านทางโทนสีที่ใช้ในเนื้อผ้าและวัสดุ เน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติ ผ่านกรรมวิธีการทอด้วยมือ และการสานกันของเส้นจนเกิดเป็นลวดลายแนวทาง โทนสีที่เกิดขึ้นนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ เช่นสีแดงกำมะหยี่ สีม่วงเข้ม สีส้มสด สีน้ำตาล และสีทอง ซึ่งเหมือนเป็นการเพิ่มความอบอุ่น และความจัดจ้าน ผสมผสานกับโทนสีเย็น เช่น สีน้ำเงิน และสีเขียว มีการลดการขัดแย้งของสีด้วยสีดำ

- แนวคิด “Remaster การกลับมาของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่” จาก เจาะเทรนด์โลก 2018 by TCDC ทำให้ผู้วิจัยได้นำศิลปินคนสำคัญของรัสเซียในยุค 1920 มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ Sonia Delaunay เป็นศิลปินคนแรกที่ได้นำแนวคิดแบบนามธรรม (Abstract) มาสู่แฟชั่นโลก มีการผสมผสานระหว่างสีและเนื้อผ้าด้วยสีและวัสดุที่แตกต่างกัน เป็นการนำแนวคิดแบบนามธรรมมาใช้ในการออกแบบผ้าผืนและเครื่องแต่งกายด้วยเทคนิคการใช้สีสดในรูปแบบของเรขาคณิต มีการเว้นจังหวะ และการเชื่อมต่อกันของเส้นที่แตกต่างกันเหมือนเป็นการค้นพบความเชื่อมโยงในจังหวะของสีในรูปแบบเรขาคณิต นอกจากนี้การออกแบบรูปแบบเรขาคณิตของเธอก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบแฟชั่น ในช่วงปี 1920-1930 แม้กระทั่งปัจจุบัน แนวคิดแบบนามธรรมของ Sonia Delaunay ก็ยังถูกนำมาพูดถึงอยู่ในกระแสแฟชั่นโลก (Damase, 1991)

ภาพประกอบ 9 ผลงานของ Sonia Delaunay

ภาพประกอบ 10 ผลงานของ Sonia Delaunay

2.3 ข้อกำหนดจากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานศิลปะของ Sonia Delaunay
ที่มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดการออกแบบจากแนวโน้มแฟชั่น

- ลวดลายแบบนามธรรม มีการใช้เรขาคณิตเป็นหลัก

- ดุลยภาพของน้ำหนัก ใช้สีอ่อนแก่และน้ำหนักที่ตัดกันของพื้นหลัง
- ดุลยภาพของจุดสนใจ ใช้สีร้อนมากกว่าสีเย็น
- ความขัดแย้ง มีการจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี
- ช่วงจังหวะ มีการวางจังหวะซ้ำๆกัน และจังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้นและการเปลี่ยนช่องไฟระหว่างเส้น
- การผสมผสานระหว่างสีที่แตกต่างกันในรูปทรงเรขาคณิต

ภาพประกอบ 11 Mood Board

3. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อการผลิตผืนผ้าต้นแบบ

โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบร่างลายผ้าทอ สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยมี Sonia Delaunay เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ ลวดลายผ้าทอและการเลือกใช้สีซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มแฟชั่น และเทรนด์สี 2018-2019 เพื่อการผลิตผืนผ้าต้นแบบด้วยกระบวนการทอแบบไหมสองเส้น วัสดุที่ใช้ในการทอคือเส้นไหมพันธุ์ไทย พื้นบ้านทั้งเส้นพุ่งเส้นยืน เป็นการสาวเส้นไหมและทอผ้าด้วยมือ ย้อมสีด้วยสีธรรมชาติเพื่อให้ได้ ลักษณะตรงกับข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

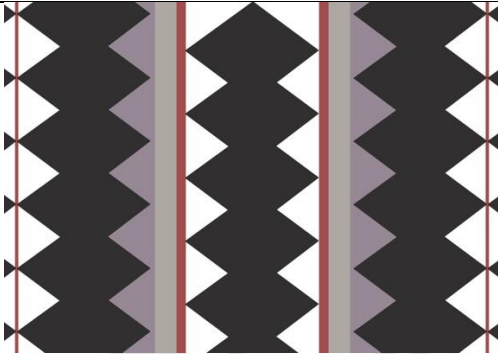
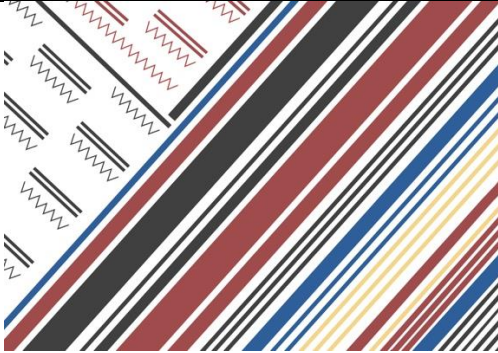
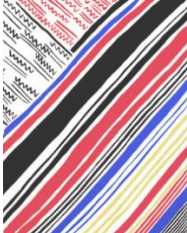
ข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

3.1 ความหนาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความหนาปานกลาง ความเงาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความเงาปานกลาง ความแน่นของผ้าอยู่ที่ 1 คะแนน มีความแน่นน้อยที่สุด ความคืบตัวของผ้าอยู่ที่ 2 คะแนน มีความคืบตัวน้อย ความพลิ้วของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความพลิ้วปานกลาง และมีปูมปม

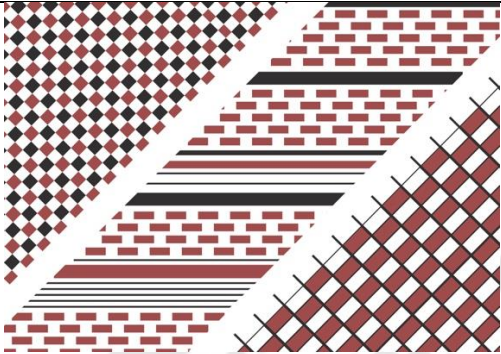
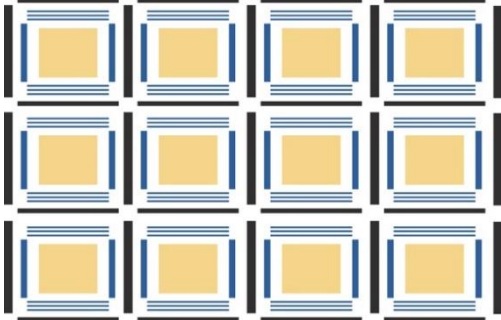
3.2 มีการนำเทรนด์และการสร้างแรงบันดาลใจมาใช้ในการออกแบบ

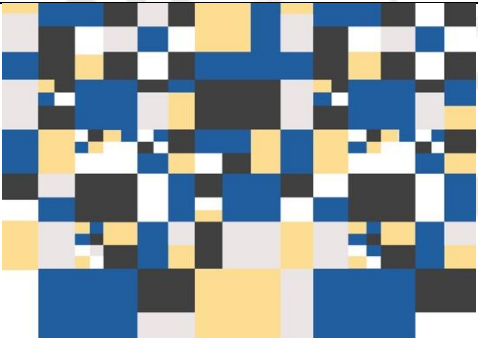
ตาราง 1 ภาพประกอบการออกแบบร่างจำนวน 10 รูปแบบ

แบบ ร่างที่	ลวดลายผ้าทอ	แนวความคิดการออกแบบ
1		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก มีการวางลายแบบแนวนอนและแนวตั้ง - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่/ น้ำหนักที่ตัดกันของ พื้นหลัง - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของ ลวดลายที่มี ความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี
2		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่/ น้ำหนักที่ตัดกันของพื้นหลัง - ความขัดแย้งการจัดส่วนประกอบของ ลวดลายที่มความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วนขนาด และสี - ช่วงจังหวะจังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้นเปลี่ยน ช่องไฟระหว่างเส้น

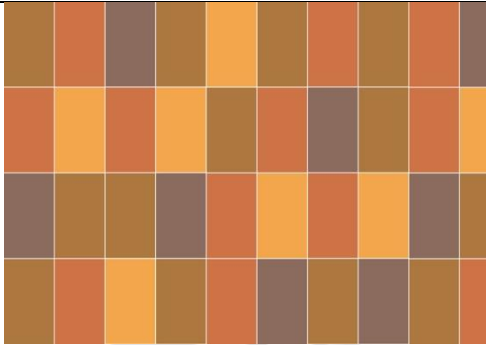
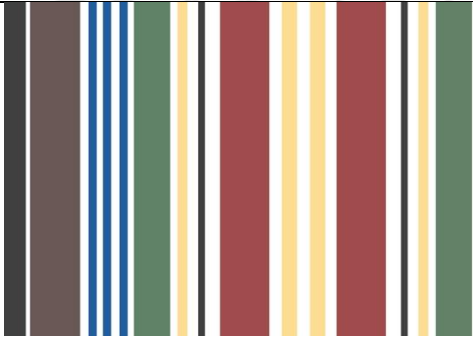
ตาราง 1 (ต่อ)

แบบ ร่างที่	ลวดลายผ้าทอ	แนวความคิดการออกแบบ
3		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก มีการวางลายแบบแนวนอนและแนวตั้ง - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่/ น้ำหนักที่ตัดกันของ พื้นหลัง - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของ ลวดลายที่มี ความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี
4		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่/ น้ำหนักที่ตัดกันของ พื้นหลัง - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของ ลวดลายที่มี ความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี - ช่วงจังหวะ จังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้น เปลี่ยน ช่องไฟระหว่างเส้น

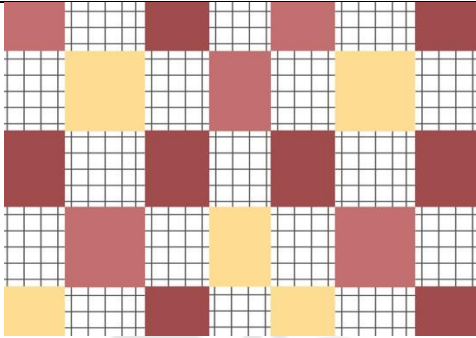
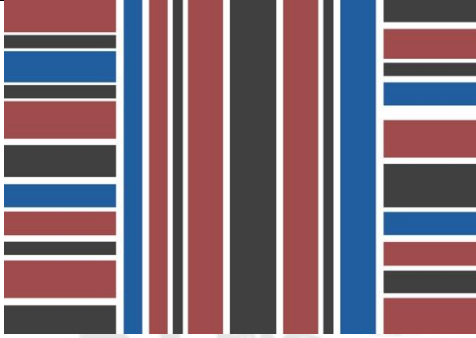
ตาราง 1 (ต่อ)

แบบ ร่างที่	ลวดลายผ้าทอ	แนวคิดการออกแบบ
5		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่ - คุณภาพของจุดสนใจ มีการใช้สีร้อนมากกว่าสีเย็น - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของสี - ช่วงจังหวะ จังหวะซ้ำๆกันของขนาดเส้น
6		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนั มีการใช้สีอ่อนแก่ - คุณภาพของจุดสนใจ มีการใช้สีร้อนมากกว่าสีเย็น - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของสี - ช่วงจังหวะ จังหวะซ้ำๆกันของขนาดเส้น

ตาราง 1 (ต่อ)

แบบ ร่างที่	ลวดลายผ้าทอ	แนวความคิดการออกแบบ
7		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนัก มีการใช้สีอ่อนแก่ - คุณภาพของจุดสนใจ มีการใช้สีร้อนมากกว่าสีเย็น - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของสี - ช่วงจังหวะ จังหวะซ้ำๆกันของขนาดเส้น
8		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - คุณภาพของน้ำหนัก มีการใช้สีอ่อนแก่/น้ำหนักที่ตัดกันของ พื้นหลัง - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี - ช่วงจังหวะ จังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้น เปลี่ยนช่องไฟระหว่างเส้น

ตาราง 1 (ต่อ)

แบบ ร่างที่	ลวดลายผ้าทอ	แนวความคิดการออกแบบ
9		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก - ช่วงจังหวะ จังหวะซ้ำๆกันของขนาดเส้น
10		- ลวดลายแบบนามธรรม ใช้เรขาคณิตเป็นหลัก มีการวางลายแบบแนวนอนและแนวตั้ง - คุณภาพของน้ำหนัก มีการใช้สีอ่อนแก่/น้ำหนักที่ตัดกันของ พื้นหลัง - ความขัดแย้ง การจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มี ความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี - ช่วงจังหวะ จังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้น เปลี่ยนช่องไฟระหว่างเส้น

การเลือกแบบร่างการออกแบบลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 รูปแบบ จากแบบร่างทั้งหมด จำนวน 10 รูปแบบ โดยแบบสอบถามความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งทอและแฟชั่น ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ได้เลือกแบบร่าง จำนวน 4 รูปแบบ ดังนี้

แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยต่างๆ ดังนี้

4.50 – 5.00	มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก
2.50 – 3.49	มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมปานกลาง
1.50 – 2.49	มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมน้อย
1.10 – 1.49	มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตาราง 2 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกาย แฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3 $\bar{x}$	ระดับความ เหมาะสม
แบบร่างที่ 1		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	4.33	เหมาะสมมาก
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.00	เหมาะสมมาก
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความ เหมาะสม สวยงาม	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.67	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 1	3.67	เหมาะสมมาก
แบบร่างที่ 2		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความ เหมาะสม สวยงาม	4.00	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 2	4.67	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 2 (ต่อ)

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกาย แฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3	ระดับความ
	$\bar{x}$	เหมาะสม
แบบร่างที่ 3		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	2.33	เหมาะสมน้อย
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	1.67	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	2.33	เหมาะสมน้อย
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	2.33	เหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 3	2.27	เหมาะสมน้อย
แบบร่างที่ 4		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	3.00	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.67	เหมาะสมมาก
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.00	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 4	3.45	เหมาะสมปานกลาง

ตาราง 2 (ต่อ)

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกาย แฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3	ระดับความ
	$\bar{x}$	เหมาะสม
แบบร่างที่ 5		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	4.33	เหมาะสมมาก
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	4.33	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 5	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
แบบร่างที่ 6		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.67	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 6	3.67	เหมาะสมมาก

ตาราง 2 (ต่อ)

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกาย แฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3	ระดับความ
	$\bar{x}$	เหมาะสม
แบบร่างที่ 7		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.33	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 7	3.11	เหมาะสมปานกลาง
แบบร่างที่ 8		
- ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ	4.33	เหมาะสมมาก
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	4.33	เหมาะสมมาก
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 8	4.67	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 2 (ต่อ)

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกาย แฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3	ระดับความ
	$\bar{x}$	เหมาะสม
แบบร่างที่ 9		
- ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	1.67	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	4.67	เหมาะสมมากที่สุด
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	5.00	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 9	3.17	เหมาะสมปานกลาง
แบบร่างที่ 10		
- ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.67	เหมาะสมมาก
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีต สวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	4.00	เหมาะสมมาก
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมี ความเหมาะสม สวยงาม	3.67	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม สมัย	4.00	เหมาะสมมาก
- ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.67	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 10	3.78	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 2 ความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ซึ่งแบบร่างลายผ้าทอที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยได้คะแนนในระดับสูงจำนวน 4 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

แบบร่างที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ย 4.67 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

แบบร่างที่ 5 ได้คะแนนเฉลี่ย 4.67 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

แบบร่างที่ 8 ได้คะแนนเฉลี่ย 4.67 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

แบบร่างที่ 10 ได้คะแนนเฉลี่ย 3.78 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด(Open ended questions) เพื่อแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

- ควรเพิ่มขนาดของลายผ้าทอเพื่อให้เกิดลายที่ต่างกัน
- ควรใช้เส้นใยธรรมชาติชนิดอื่นมาผสมเส้นใยไหมในการทอเพื่อให้เกิดผิวสัมผัสที่น่าสนใจ

น่าสนใจ

- ควรปรับลดลายให้ไปในทิศทางเดียวกัน
- ปรับลายผ้าทอมีความชัดเจน สีสีที่น่าสนใจ
- การทอผ้าไหมควรใช้สีไม่เกิน 5 สี

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและสอบถามผู้เชี่ยวชาญทำให้ทราบว่าลักษณะและรูปแบบของลวดลายผ้าไหมไทยแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ รูปแบบธรรมชาติเป็นรูปทรงที่เป็นหลักต้นแบบในการออกแบบที่เน้นรูปทรงของธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ แร่ธาตุ รูปแบบจากรูปทรงเรขาคณิต ถือเป็นที่พบเห็นได้ทั่วไปในลวดลายผ้าไหม เนื่องจากระยะเวลาและกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน เช่นรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ห้าเหลี่ยม และรูปแบบลวดลายประดับในสมัยต่างๆ ที่แสดงถึงลวดลายทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นนั้นๆ ลวดลายผ้าไหมส่วนใหญ่จะเป็นลายเต็มทั้งผืน โดยมีวิธีการวางลวดลายต่างๆ กัน การวางให้ซ้ำกันเป็นช่วงๆ ทั้งแนวตั้ง แนวนอน แนวทแยง เป็นตาหมากรุก หรือชั้นบันได หรือรูปสี่เหลี่ยมต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำการวางลวดลายแบบแนวทาง ที่

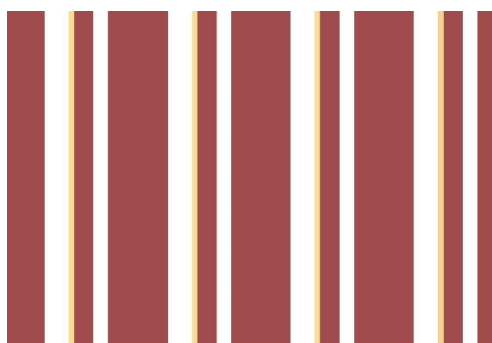
ประยุกต์จากผลงานการออกแบบของ Sonia Delaunay ที่มีการใช้เรขาคณิตและ ลวดลาย แนวทางเป็นหลัก พร้อมกับความขัดแย้งในการจัดส่วนประกอบลวดลายที่มีความแตกต่างกันของ เส้น สัดส่วน ขนาดและสี ช่วงจังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่นการเปลี่ยนความหนาของเส้นหรือ ช่องไฟระหว่างเส้น มาผสมผสานกับทฤษฎีจากแนวโน้มแฟชั่นสีปี 2018-2019 ตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ

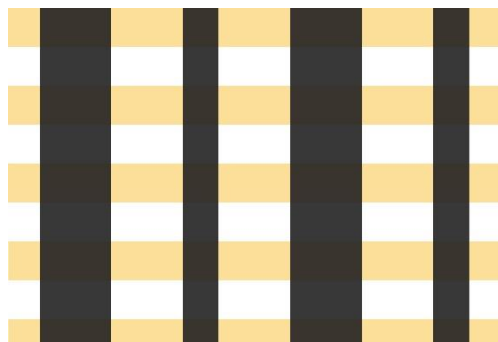
ภาพประกอบ 12 การประยุกต์แบบร่างที่ 2

ภาพประกอบ 13 การประยุกต์แบบร่างที่ 5

ภาพประกอบ 14 การประยุกต์แบบร่างที่ 8

ภาพประกอบ 15 การประยุกต์แบบร่างที่ 10

จัดทำผ้าต้นแบบตามแบบสรุป ซึ่งเส้นไหมที่ใช้คือไหมน้อยพันธุ์ไทยพื้นบ้านทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน สวเส้นไหมด้วยมือ เป็นการทอแบบสองเส้นด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติเพื่อให้ได้ลักษณะของผ้าตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

ภาพประกอบ 16 การทอผ้าไหมสองเส้น

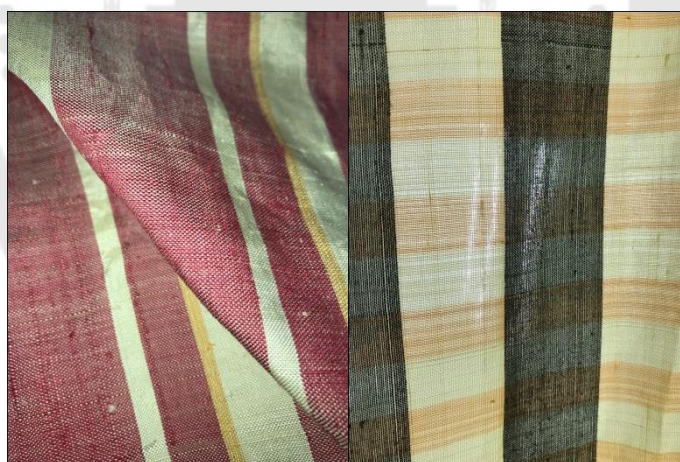

ภาพประกอบ 17 ผ้าไหมต้นแบบทั้ง 4 ลวดลาย

จากข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทยที่ความหนาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความหนาปานกลาง ความเงาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความเงาปานกลาง ความแน่นของผ้าอยู่ที่ 1 คะแนน มีความแน่นน้อยที่สุด ความคืนตัวของผ้าอยู่ที่ 2 คะแนน มีความคืนตัวน้อย ความพลิ้วของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความพลิ้วปานกลาง และมีปุ่มปมบนผืนผ้า ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบผ้าไหมต้นแบบทั้ง 4 ลวดลาย ผลสรุปว่าผ้าไหมทั้ง 4 ผืนนั้นมีลักษณะตรงกับข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทยทั้ง 6 หัวข้อ

ภาพประกอบ 18 การทดสอบผ้าไหมต้นแบบตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

ภาพประกอบ 19 การทดสอบผ้าไหมต้นแบบตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย

4. จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จำนวน 5 รูปแบบ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายต้นแบบ

จากการศึกษาข้อมูล และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งทอและแฟชั่น ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยตรงกันว่าควรพัฒนารูปแบบคอลเลคชันไปในลักษณะของแฟชั่นสไตล์ลำลอง ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริโภคคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี แม้จะเป็นแนวโน้ม

แฟชั่น Autumn/Winter 2018-2019 แต่ยังคงมีความเหมาะสมและสามารถสวมใส่ได้ในประเทศไทย โดย Textile Trend “Hamanature AW18/19” จาก WGSN ระบุว่าแนวโน้มแฟชั่นปี 2018-2019 นั้นเป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมต่อกับธรรมชาติโดยผ่านทางโทนสีที่ใช้ในเนื้อผ้า และวัสดุ เน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติ ผ่านกรรมวิธีการทอด้วยมือ และการสานกันของเส้นจนเกิดเป็นลวดลายแนวทาง โทนสีที่เกิดขึ้นนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ เช่น สีแดงกำมะหยี่ สีม่วงเข้ม สีส้มสดใส สีน้ำตาล และสีทอง ซึ่งเหมือนเป็นการเพิ่มความอบอุ่น ภูมิ และความจัดจ้าน ผสมผสานกับโทนสีเย็น เช่น สีน้ำเงิน และสีเขียว มีการลดการขัดแย้งของสีด้วยสีดำ ผู้วิจัยได้นำแบบร่างลายผ้าทอที่คัดเลือกแล้วจำนวน 4 รูปแบบมาออกแบบคอลเลคชันแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจำนวน 5 รูปแบบ ออกแบบโดยใช้การวิเคราะห์รูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี และแรงบันดาลใจจากแนวโน้มแฟชั่น วัสดุและสี 2018-2019 โดยออกแบบเป็นแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจำนวน 5 รูปแบบ ดังนี้

แบบร่างที่ 1

ภาพประกอบ 20 แบบร่างที่ 1

แบบร่างที่ 2

ภาพประกอบ 21 แบบร่างที่ 2

แบบร่างที่ 3

ภาพประกอบ 22 แบบร่างที่ 3

แบบร่างที่ 4

ภาพประกอบ 23 แบบร่างที่ 4

แบบร่างที่ 5

ภาพประกอบ 24 แบบร่างที่ 5

การเลือกแบบร่างการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 รูปแบบ จากแบบร่างทั้งหมด จำนวน 5 รูปแบบ โดยแบบสอบถามความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบสิ่งทอและแฟชั่น ต่อแบบแบบร่างการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ได้เลือกแบบร่าง จำนวน 1 รูปแบบ ดังนี้

แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยต่างๆ ดังนี้

4.50 – 5.00 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

3.50 – 4.49 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

2.50 – 3.49 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมปานกลาง

1.50 – 2.49 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมน้อย

1.10 – 1.49 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตาราง 2 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

แบบร่างการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	
	N=3 $\bar{x}$	ระดับความ เหมาะสม
แบบร่างที่ 1		
- แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ	4.33	เหมาะสมมาก
- แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.00	เหมาะสมปานกลาง
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม	3.67	เหมาะสมมาก
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	3.67	เหมาะสมมาก
- แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับ รูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.67	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 1	3.61	เหมาะสมมาก
แบบร่างที่ 2		
- แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ	2.33	เหมาะสมน้อย
- แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม	2.33	เหมาะสมน้อย
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	2.00	เหมาะสมน้อย
- แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับ รูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.00	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 2	2.44	เหมาะสมน้อย

ตาราง 3 (ต่อ)

แบบร่างที่ 3		
- แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ	4.33	เหมาะสมมาก
- แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.00	เหมาะสมมาก
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม	4.33	เหมาะสมมาก
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	4.33	เหมาะสมมาก
- แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับ	4.00	เหมาะสมมาก
รูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย		
- แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.67	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 3	4.11	เหมาะสมมาก
แบบร่างที่ 4		
- แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ	2.67	เหมาะสมปานกลาง
- แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.33	เหมาะสมน้อย
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	3.33	เหมาะสมปานกลาง
- แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับ	4.00	เหมาะสมมาก
รูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย		
- แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.33	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 4	3.17	เหมาะสมปานกลาง
แบบร่างที่ 5		
- แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ	2.33	เหมาะสมน้อย
- แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	2.00	เหมาะสมน้อย
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม	2.33	เหมาะสมน้อย
- แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	1.67	เหมาะสมน้อย
- แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับ	2.67	เหมาะสมปานกลาง
รูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย		
- แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	2.67	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยแบบร่างที่ 5	2.28	เหมาะสมน้อย

จากตารางที่ 3 ความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ซึ่งแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมต่อการนำไปขึ้นต้นแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยได้คะแนนในระดับสูงจำนวน 1 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

แบบร่างที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ย 4.11 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด(Open ended questions) เพื่อแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

- ควรนำผ้าชนิดอื่น เช่น ผ้าใยธรรมชาติมาผสมกับการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย
- ผ้าที่นำมาใช้ควรมีเนื้อผ้าที่น่าสนใจและชัดเจน แต่ไม่ทำให้ผ้าไหมหมดความน่าสนใจ ควรใช้ผ้าที่สามารถช่วยดันผ้าไหมให้โดดเด่นขึ้น

5. จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย และนำผลการวิจัยที่ได้มาประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยขั้นตอนการผลิตชิ้นงานต้นแบบเป็นคอลเลคชั่นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย 1 คอลเลคชั่น จำนวน 6 ชุด ดังนี้

1. นำแบบร่างที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาวางแผนจัดเตรียมวัสดุ เช่น การนำผ้าลินินมาใช้ร่วมกับผ้าไหมผืนต้นแบบทั้ง 4 ผืน
2. ขึ้นแพทเทิร์นและฟิตติ้งเพื่อปรับรายละเอียดของแพทเทิร์นเครื่องแต่งกาย

ภาพประกอบ 25 การฟิตติ้ง

ภาพประกอบ 26 การฟิตติ้ง

ภาพประกอบ 27 ภาพผลงานคอลเลกชันเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภคร (ผู้บริโภครในวัยทำงาน)

ตาราง 3 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภครต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	9	18
หญิง	41	82
รวม	50	100

ตาราง 4 (ต่อ)

2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	7	14
26-30 ปี	32	64
31-35 ปี	7	14
ตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป	4	8
รวม	50	100
3. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	2
ปริญญาตรี	37	74
ปริญญาโท	12	24
ปริญญาเอก	0	0
รวม	50	100
4. รายได้		
ระหว่าง 20,000-25,000	23	46
ระหว่าง 26,000-30,000	7	14
ระหว่าง 31,000-35,000	6	12
36,000 ขึ้นไป	14	28
รวม	50	100

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย จากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ดีมากที่สุด

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

แปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ผู้วิจัยได้แปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านตามระดับความคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

5 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

ตาราง 4 สรุปผลจากแบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ผู้บริโภค 50 คน	
	N=50 $\bar{x}$	ระดับความคิดเห็น
1. การพิจารณาด้านความสวยงามของเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย		
- รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดดเด่น เป็นที่สนใจแก่ผู้พบเห็น	4.46	เห็นด้วยมาก
- เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยสามารถนำไปสวมใส่ได้เหมาะสมกับรูปแบบที่ต้องใช้	4.42	เห็นด้วยมาก
- รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม ประณีต	4.36	เห็นด้วยมาก
- รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม	4.40	เห็นด้วยมาก
2. การพิจารณาด้านโครงสร้างลวดลาย ดี		
- การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว	4.22	เห็นด้วยมาก
- การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม	4.38	เห็นด้วยมาก
- ลวดลายที่มีการตัดต่อมีองค์ประกอบที่เหมาะสมและสมดุลกัน อย่างลงตัว	4.30	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.36	เห็นด้วยมาก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

- การออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยฯ ควรมีความหลากหลาย สามารถเลือกสวมใส่ได้หลายโอกาส อาทิ รูปแบบที่สามารถสวมใส่ในงานที่เป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้สวมใส่สามารถเลือกได้ตามความต้องการ และความเหมาะสม

- ผ้าไหมเป็นผ้าที่ดูแลรักษายาก หากนำมาพร้อมกับผ้าที่ร่วมสมัยอยากให้เพิ่มนวัตกรรมการรักษากับผ้าที่ใช้ เพื่อคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ทั้งเนื้อหาข้อมูล การออกแบบ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทยที่เหมาะสมได้ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี

ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการผลิต จากการปลูกหม่อนเลี้ยง โดยการสาวไหมต้องสาวด้วยมือผ่านพวงสาวลงพาชนะ การดึงเส้นใยออกจากรังไหมโดยการนำรังไหมหลายๆ รังไปต้มเพื่อละลายกาบที่ฝักใยเส้นใยไ้วออกจากกัน แล้วดึงเอาเส้นใยออกมาตามกรรมวิธีการสาวไหม เส้นไหมที่ได้ตามกรรมวิธีการทอผ้าเป็น 2 ชนิด คือ เส้นไหมพุ่ง และเส้นไหมยืน การย้อมสีเส้นไหมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สีธรรมชาติ และสีเคมี ทั้งนี้สีเคมีที่ใช้ต้องเป็นสีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ต่อมานำผ้าที่ย้อมสีเส้นไหมแล้วมาเข้าสู่ขั้นตอนการทอผ้า ต้องทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ โดยนำด้ายเส้นยืน และด้ายเส้นพุ่งมาขัดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้นพุ่ง และเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน ความหลากหลายทั้งรูปแบบสีสันและลวดลายของผ้าไหมไทยจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยกรรมวิธีทำให้เกิดลวดลายในผ้าไหมไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ลวดลายจากกรรมวิธีการทอ เช่น จก ยก ขิด ขัด ลวดลายจากกรรมวิธีการเตรียมลวดลายเส้นด้ายก่อนทอ เช่น การมัดหมี่ และลวดลายจากกรรมวิธีการทำลวดลายหลังจากเป็นผืนผ้า เช่น การย้อม การมัดย้อม โดยผ้าไหมทอมือลายขัด มีการทอเส้นยืนสลับสีก็จะเกิดผ้าลายริ้วทางยาว ถ้าทอเส้นพุ่งสลับสีจะได้ผ้าลายขวาง การทอเส้นยืนและเส้นพุ่งสลับสีจะได้ลายตาราง นิยมใช้สีเดียวกันหรือใช้สีต่างกันขัดสานกัน ผ้ามัดหมี่ นิยมผูกให้เป็นลวดลายเป็นเปลาะๆ แล้วนำไปย้อมสี ลวดลายที่เกิดขึ้นเกิดจากการซึมของสีไปตามส่วนของเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม เมื่อย้อมสีแล้วแกะเชือกออกจะเกิดเป็นลวดลายตามช่องของการมัดสันเชือก ลายของผ้าขิด เกิดจากสะกิดหรือซ่อนเส้นยืนยกขึ้นเป็นช่วงระยะตามลวดลาย

ตลอดหน้าผ้า แล้วพุ่งกระสวยสอดเส้นพุ่งพิเศษและเส้นพุ่งเข้าไปตลอดแนว ทำให้เกิดเป็นลวดลาย ยกตัวบนบนพื้นผ้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายซ้ำๆ ตลอดแนวผ้าโดยสีของลวดลายที่เกิดขึ้นเป็นสีของด้ายพุ่งพิเศษ ผ้าจึงสามารถสร้างลวดลายได้หลายสีในแถวเดียวกัน ด้วยการควักเส้นไหม ขึ้นมาจากข้างล่างสอดกลับเป็นลวดลายตามต้องการ โดยใช้ชนเม่น ผ้ายก มีการใช้เส้นพุ่งพิเศษเป็นดินเงิน ดินทองหรือไหมสีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดลวดลายตามแนวที่ต้องการ การควักเส้นเป็นวิธีสร้างลวดลายและสีเหลืองอมกันของเส้นใยในพื้นผ้า โดยใช้เส้นไหมหรือเส้นใยฝ้ายสองสีที่มีน้ำหนักสีอ่อนแก่แตกต่างกันมาปั่นตีเกลียวรวมเป็นเส้นเดียวกัน โดยสี ที่เป็นเอกลักษณ์ในการควัก คือ สีเหลือง นำมาควักกับสีต่าง ๆ และนำมาใช้เป็นเส้นพุ่งหรือเส้นยืนในการทอโดยใช้เทคนิคทอขัดแบบธรรมดา อาจมีการตกแต่งด้วยเส้นเงินหรือเส้นทองได้ไม่เกิน 20% กรณีผ้าทอยกที่ทอด้วยกรรมวิธีการทอยกหรือจก หรือขีด ให้มีการตกแต่งได้ไม่เกิน 50% ทั้งนี้ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

ด้านวัสดุ ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมพันธุ์พื้นบ้าน คือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกระบวนการผลิตเส้นไหมในประเทศไทย โดยใช้รังไหมที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย และพันธุ์ไทยดั้งเดิมของไทยที่มีการอนุรักษ์สืบทอดกันมา รวมทั้งพันธุ์ไหมดั้งเดิมที่มีการปรับปรุงให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้น โดยเป็นการพัฒนาพันธุ์ในประเทศไทยที่ใช้เฉพาะพันธุ์ไหมไทยดั้งเดิมเป็นเชื้อพันธุ์เท่านั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ เส้นไหมหีบ หรือไหมเปลือกเป็นเส้นไหมที่ได้จากรังไหมชั้นนอก รวมทั้งปูไหม นิยมใช้เป็นเส้นพุ่งในการทอ ลักษณะเส้นไหมจะใหญ่มาก มีปมปม และเนื้อหยาบแข็งเนื่องจากมีกาวไหมเยอะ เส้นไหมสาวเลย หรือเส้นไหมรวดเป็นเส้นไหมที่ได้จากการสาวควบกันทั้งปูและเส้นใยส่วนนอกของรังไหมไปจนถึง เส้นใยส่วนในของรังไหมให้เสร็จในคราวเดียวไม่แบ่งชั้นของไหม เส้นไหมชนิดนี้จะไม่เรียบ หยาบ และมีขนาดไม่สม่ำเสมอเมื่อนำมาทอเป็นผ้าจะได้ผ้าไหมที่ไม่สวยเรียบเหมือนไหมน้อย เส้นไหมน้อย หรือไหมเครือ เส้นไหมมีลักษณะเส้นเรียบ ขนาดสม่ำเสมอ สีสม่ำเสมอ รวมตัวกลม สะอาดไม่มีสิ่งปลอมปน นุ่มมือเมื่อสัมผัส ระดับความสม่ำเสมอของสีเส้นไหมดี และสีเส้นไหมเป็นสีเหลืองทอง เส้นไหมแดง เส้นไหมจะมีขนาดเล็ก

ด้านคุณสมบัติ ผู้วิจัยได้ศึกษาผ้าไหมที่ได้รับตรานกยูงทอแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 15 พื้น ดังนี้

- (1) ความหนาของผ้า
- (2) ความเงาของผ้า
- (3) ความแน่นของผ้า

(4) ความคืนตัวของผ้า

(5) ความพลีวของผ้า

(6) ปุ่มปมบนผืนผ้า

ความหนาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความหนาปานกลาง ความเงาของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความเงาปานกลาง ความแน่นของผ้าอยู่ที่ 1 คะแนน มีความแน่นน้อยที่สุด ความคืนตัวของผ้าอยู่ที่ 2 คะแนน มีความคืนตัวน้อย ความพลีวของผ้าอยู่ที่ 3 คะแนน มีความพลีวปานกลาง และมีปุ่มปมบนผืนผ้า

ด้านสี ผ้าใหม่แต่ละประเภทมีการใช้สีที่หลากหลายตามแต่ละชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความชำนาญ และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา ทั้งสีวรรณะร้อน สีวรรณะเย็น และสีเอกรงค์ นิยมใช้สีมากกว่า 2 สีขึ้นไปเพื่อความสวยงามไม่ควรใช้สีเกิน 5 สี ทางด้านการเลือกใช้นั้นจึงไม่มีข้อบังคับหรือโทนสีที่ใช้ตายตัว

1.2 เพื่อออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ผลการวิจัยพบว่า ข้อกำหนดการออกแบบแฟชั่นร่วมสมัย เป็นการผลิตสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยสามารถผลิตได้ตรงกระแสนิยมและเทรนด์แฟชั่น ทั้งวัตถุดิบ ผ้า สี สัน ลวดลาย และรูปแบบของแฟชั่น สินค้ามีคุณภาพตรงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ การผลิตสินค้าที่มีแนวคิดและตัวตนที่ชัดเจน มีการวิจัยเทรนด์สี วัตถุดิบ และรูปแบบแฟชั่นเพื่อนำมาผสมผสานกันในการเตรียมออกแบบคอลเลกชั่น ผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นร่วมสมัยของไทยมีพฤติกรรมหลัก คือ การผสมผสานสินค้าจากหลากหลายแบรนด์ เพื่อจัดให้เป็นสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะไม่คำนึงถึงระดับราคาสินค้าหรือแบรนด์สินค้า แต่คำนึงถึงรูปแบบที่จะผสมผสานกันเป็นหลัก นอกจากนี้ทัศนคติของกลุ่มมิลเลนเนียล ที่เกิดในช่วงปี 1982-2004 เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยียุคแอนะล็อกไปยังยุคดิจิทัล คนกลุ่มนี้ชื่นชอบงานออกแบบ งานฝีมือ จากแบรนด์ที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นแบรนด์ไฮเอนด์เท่านั้น แต่ต้องเป็นที่นิยมและสร้างคุณค่าทางจิตใจ ช่วยยกระดับสไตล์และเทรนด์ได้

ข้อกำหนดการออกแบบจากแนวโน้มแฟชั่น Textile Trend “Hamanature AW18/19” จาก WGSN เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมต่อกับธรรมชาติโดยผ่านทางโทนสีที่ใช้ในเนื้อผ้าและวัสดุ เน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติ ผ่านกรรมวิธีการทอด้วยมือ และการสานกันของเส้น จนเกิดเป็นลวดลายแนวทาง โทนสีที่เกิดขึ้นนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ เช่นสีแดงก่ำ สี

ม่วงเข้ม สีส้ม แสด สีน้ำตาล และสีทอง ซึ่งเหมือนเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และความจัดจ้าน ผสมผสานกับโทนสีเย็น เช่น สีน้ำเงิน และสีเขียว มีการลดการขัดแย้งของสีด้วยสีดำ

แนวคิด “Remaster การกลับมาของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่” จาก เจาะเทรนด์โลก 2018 by TCDC ทำให้ผู้วิจัยได้นำศิลปินคนสำคัญคนหนึ่งของรัฐเซียในยุค 1920 มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ Sonia Delaunay เป็นศิลปินคนแรกที่ได้นำแนวคิดแบบนามธรรม (Abstract) มาสู่แฟชั่นโลก มีการผสมผสานระหว่างสีและเนื้อผ้าด้วยสีและวัสดุที่แตกต่างกัน เป็นการนำแนวคิดแบบนามธรรมมาใช้ในการออกแบบผ้าผืนและเครื่องแต่งกายด้วยเทคนิคการใช้สีสดในรูปแบบของเรขาคณิต มีการเว้นจังหวะ และการเชื่อมต่อกันของเส้นที่แตกต่างกันเหมือนเป็นการค้นพบความเชื่อมโยงในจังหวะของสีในรูปแบบเรขาคณิต นอกจากนี้การออกแบบรูปแบบเรขาคณิตของเธอก็ได้นำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบแฟชั่น ในช่วงปี 1920-1930 แม้กระทั่งปัจจุบัน แนวคิดแบบนามธรรมของ Sonia Delaunay ก็ยังถูกนำมาพูดถึงอยู่ในกระแสแฟชั่นโลก

ข้อกำหนดจากการศึกษาและวิเคราะห์ลวดลายงานศิลปะของ Sonia Delaunay ที่มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดการออกแบบจากแนวโน้มแฟชั่น ลวดลายแบบนามธรรม มีการใช้เรขาคณิตเป็นหลัก ดุลยภาพของน้ำหนัก ใช้สีอ่อนแก่และน้ำหนักที่ตัดกันของพื้นหลัง ดุลยภาพของจุดสนใจ ใช้สีร้อนมากกว่าสีเย็น ความขัดแย้ง มีการจัดส่วนประกอบของลวดลายที่มีความแตกต่างกันของเส้น สัดส่วน ขนาด และสี ช่วงจังหวะ มีการวางจังหวะซ้ำๆกัน และจังหวะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เปลี่ยนความหนาของเส้นและการเปลี่ยนช่องไฟระหว่างเส้น และมีการผสมผสานระหว่างสีที่แตกต่างกันในรูปแบบทรงเรขาคณิต

ผลของการวิจัยจากการศึกษาข้อมูล และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเรื่องความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ซึ่งแบบร่างลายผ้าทอที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยได้คะแนนในระดับสูงจำนวน 4 รูปแบบ ดังนี้ แบบร่างที่ 2 แบบร่างที่ 5 แบบร่างที่ 8 และแบบร่างที่ 10 ความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย ซึ่งแบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมต่อการนำไปขึ้นต้นแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย โดยได้คะแนนในระดับสูงจำนวน 1 รูปแบบ คือแบบร่างที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ย 4.11 ซึ่งแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ เป็นแบบที่มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้บริโภคช่วงวัยทำงาน จำนวน 50 คน ต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วม

สมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย โดยได้คะแนนเฉลี่ยที่ 4.36 ซึ่งแปลความหมายของข้อมูลค่าเฉลี่ย คือ มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

อภิปรายผล

การทอผ้าไหมมีข้อจำกัดในการทอให้เกิดลวดลายตามต้นแบบงานของศิลปินจึงต้องตัดทอนลวดลายลง ทางแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าวคือการเผื่อระยะเวลาในการทอ และใช้เทคนิคมัดหมี่ในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าไหม การย้อมสีเส้นไหมด้วยสีธรรมชาติ และการวางเส้นยืนด้วยสีชาจะทำให้ความสดของสีลวดลายลดลง. การออกแบบลวดลายมีความชัดเจน มีความกล้าในการเลือกใช้สี สามารถนำมาออกแบบเป็นเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่สามารถสวมใส่ได้จริงในชีวิตประจำวัน ควรมีการเพิ่มเส้นใยธรรมชาติที่มีผิวสัมผัสแตกต่างจากเส้นใยไหมเข้าไปในกระบวนการทอ เพื่อให้เกิดผิวสัมผัสที่น่าสนใจมากขึ้น โดยผ่านการประเมินในด้านการออกแบบต่างๆ และได้ผ่านการประเมินความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย 4.36 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี มีความพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กระบวนการผลิตผ้าไหมมีระยะเวลาการทอประมาณ 1-3 เดือน ซึ่งผู้ที่มีความสนใจทำวิจัยเกี่ยวกับผ้าไหมควรเผื่อเวลาให้เหมาะสม
2. ในการออกแบบ ควรมีการศึกษาแนวโน้มแฟชั่น สี และวัสดุเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับผ้าผืนตลอดจนเครื่องแต่งกาย
3. ควรมีการศึกษาและทดลองเกี่ยวกับพัฒนาเส้นใยเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบผ้าทอ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาลายผ้าทอตามข้อกำหนดอัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย สำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อให้นวัตกรรมทางการออกแบบมาสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายแฟชั่นนี้ช่วยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนเข้าถึงและเล็งเห็นถึงผ้าไหมไทยในอีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งยังสามารถเผยแพร่อัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทยนี้ให้เป็นแนวทางในการออกแบบ การเลือกใช้สี วัสดุ คุณสมบัติ และกระบวนการผลิตในอนาคต

บรรณานุกรม

(เอ็มเทค), ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ. (2560). วิทยาศาสตร์สิ่งทอ : เส้นใย (Fibers).

Retrieved from http://www2.mtec.or.th/th/research/textile/textile_sci

Damase, Jacques. (1991). *Fashion Fabrics Sonia Delaunay*: Harry N Abrams Inc.

TCDC. (2560). เจาะเทรนด์โลก 2018 โดย TCDC: *INTO the future*.

WGSN. (2017). *Materials & Textiles Future Trends A/W 18/19 Textiles*.

แพ่งสร้อย, ทรงคุณ จันทจร และอ.ดร. โสสิต. (2554). อัตลักษณ์ผ้าไหมอีสาน : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการผลิต. Retrieved from

https://culturalscience.msu.ac.th/th/index.php?option=com_content&view=article&id=690:2012-10-08-02-44-00&catid=47:fcs-thesis

กรมหม่อนไหม. (2560a, 10 ตุลาคม 2560). การทอผ้าไหม. Retrieved from www.qsds.go.th/qsds_netu/inside_page.php?pageid=20

กรมหม่อนไหม. (2560b). ตราสัญลักษณ์พระราชทาน. Retrieved from https://qsds.go.th/newqsds/inside_page.php?pageid=7

จงจิตต์โพธา, สมภา. (2554). องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

บงกชผ้าทอมือ. (2559). ผ้าไหมไทยกับชีวิตประจำวัน. Retrieved from <http://www.bongkodsilkshop.com/2016/08/22/%E0%B8%9C%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%84%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3/>

บุญวงษ์, นวลน้อย. (2542). ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาลิวงษ์, นวลแข. (2542). ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น.

ผาสุก, ศิริ. (2545). ผ้าไหมพื้นบ้าน : *Handwoven Thaisilk*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเกษตรศาสตร์. (2560a). การเลี้ยงไหม. Retrieved from http://mis.agri.cmu.ac.th/course/course_lecture_download.asp?CourseNO=357427&CID=996

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเกษตรศาสตร์. (2560b). หม่อน. Retrieved from http://mis.agri.cmu.ac.th/course/course_lecture_download.asp?CourseNO=357427&CID=988
- มหาวิทยาลัยรังสิต, วารสารศาสตร์ดิจิทัล. (2555). อัตลักษณ์ผ้าไทย มนต์เสน่ห์เส้นสาย สู่ลวดลายพัสดราภรณ์. Retrieved from <http://www.jr-rsu.net/article/238>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, คณะนักวิจัย. (2554). การศึกษาอัตลักษณ์และสร้างแบรนด์ผ้าไหมกลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.
- วงศ์ ทัด, สิริวรรณ. (2554). ผ้าไทย: ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. Retrieved from <http://www.sakulthai.com/webboard/Questionv.asp?GID=1231>
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2558). โครงสร้างและข้อมูลเชิงลึกอุตสาหกรรมเสื้อผ้าแฟชั่นร่วมสมัย (Thailand Industry Profile – Contemporary Fashion Clothing). Retrieved from <http://www.thaitextile.org/index.php/blog/2014/08/iufashion062558072302>
- สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ. (2555). ทฤษฎีการจูงใจ. Retrieved from <http://motivation-srisupan.blogspot.com/2012/07/theories-of-motivation.html>
- สีมันตร, ลลิตา. (2556). อัตลักษณ์ผ้าไทย มนต์เสน่ห์เส้นสาย สู่ลวดลายพัสดราภรณ์. Retrieved from <http://www.jr-rsu.net/article/238>

ภาคผนวก

แบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง: การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE
NEW IDENTITY OF THAI SILK

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานพนธ์ของนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรม
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปกรรมวิชาเอกนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคร
รินทรวิโรฒ ผู้วิจัยขอความกรุณาในการตอบแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของท่าน

โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย การพัฒนาลายผ้าทอและรูปแบบ

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-นามสกุล.....

เบอร์โทรศัพท์..... Email.....

ประสบการณ์การทำงาน:

อาชีพ/ตำแหน่ง.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ประสบการณ์การทำงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย การพัฒนาลายผ้าทอและรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี

2.1 อัตลักษณ์ดั้งเดิมผ้าไหมไทย อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต วัสดุ คุณสมบัติและสี

.....

.....

.....

.....

2.2 การพัฒนาลายผ้าทอ ที่เหมาะสมเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

.....

.....

.....

.....

2.3 รูปแบบเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับคนกลุ่มมิลเลนเนียลที่มีอายุระหว่าง 26-36 ปี

.....

.....

.....

.....

(หมายเหตุ: เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นการจดบันทึกด้วยสมุดบันทึก และใช้เครื่องบันทึกเสียง)

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ชุดที่ 1

เรื่อง: การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE
NEW IDENTITY OF THAI SILK

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ของนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรม
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปกรรมวิชาเอกนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคร
รินทรวินิจฉัย ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการช่วยตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่าง
ลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-นามสกุล.....

เบอร์โทรศัพท์..... Email.....

ประสบการณ์การทำงาน:

อาชีพตำแหน่ง.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

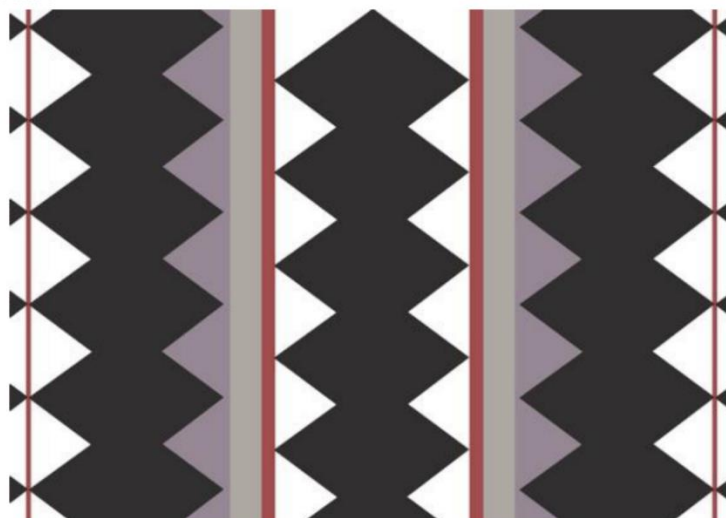
ประสบการณ์การทำงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อแบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด โดยมีเกณฑ์การประเมิน
แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

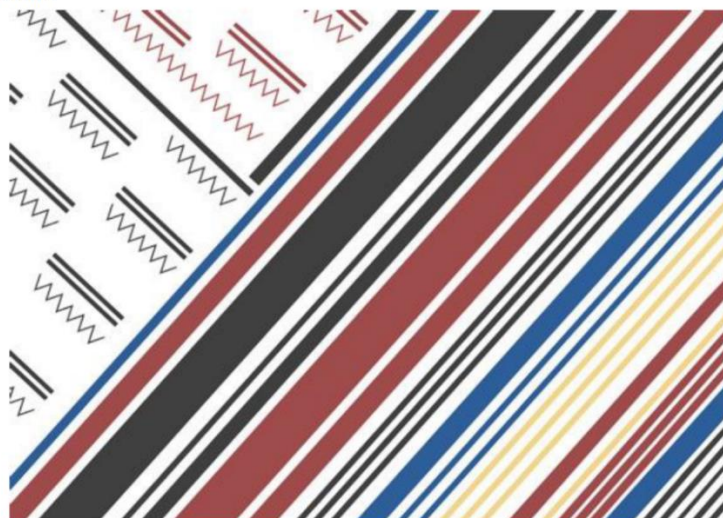
5	หมายถึง	ระดับความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	ระดับความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

แบบร่างที่ 1

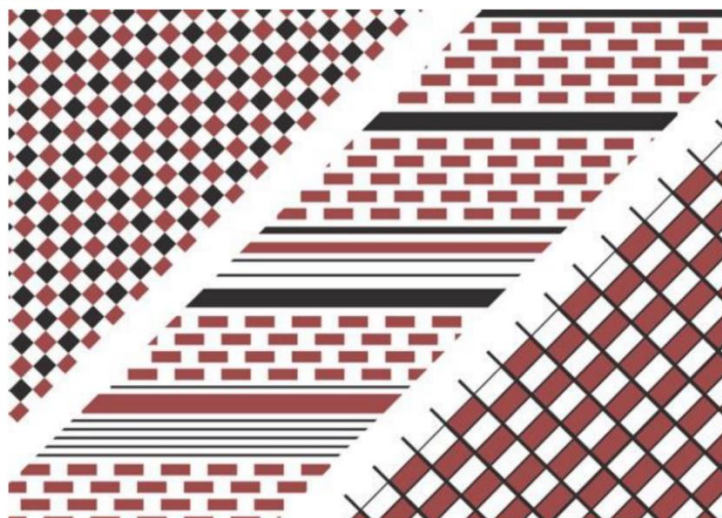
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 2

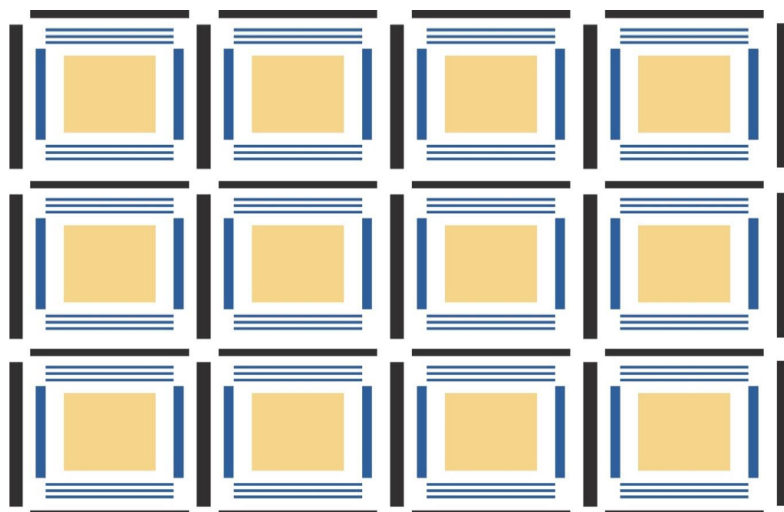
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมี ความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 3

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมี ความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 4

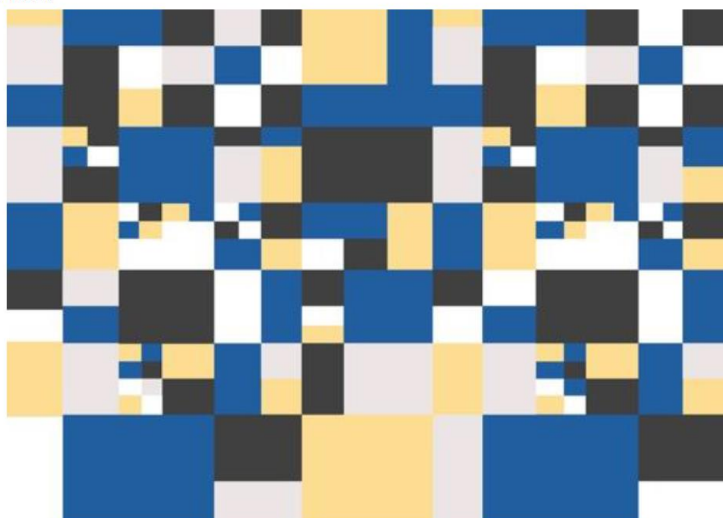
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมี ความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 5

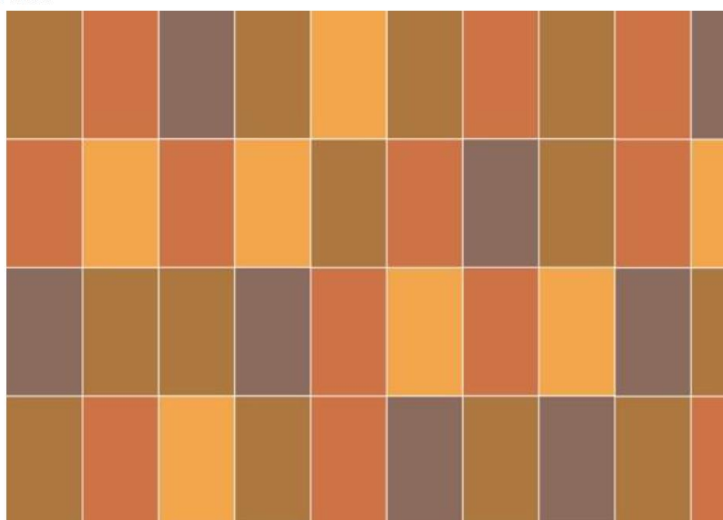
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 6

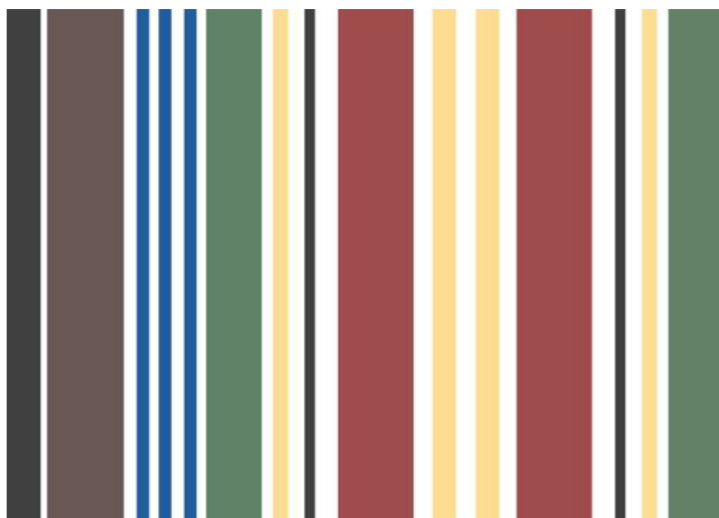
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 7

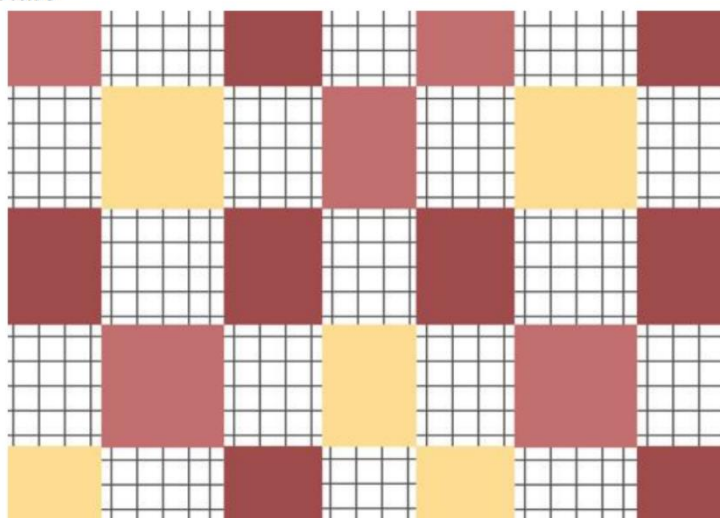
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 8

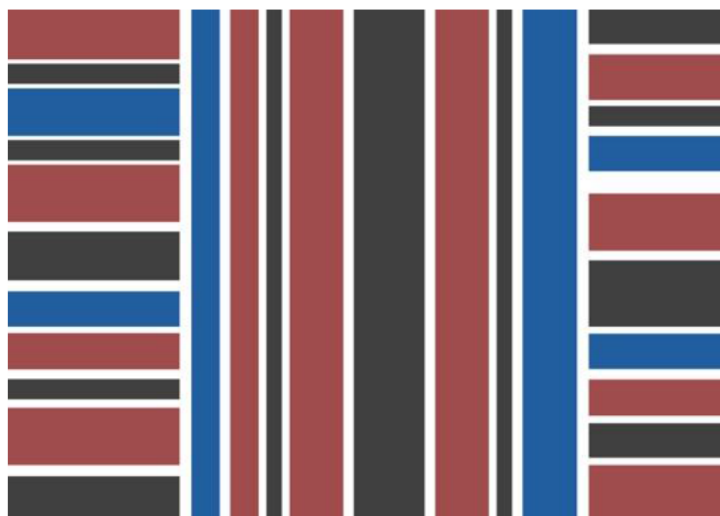
แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมี ความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 9

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 10

แบบร่างลายผ้าทอผ้าไหมไทยสำหรับ เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ลวดลายตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความ ประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์ หรือประสานกันอย่างลงตัว					
4. การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการ ออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม					
5. ลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายแฟชั่นร่วมสมัย					
6. ลวดลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ชุดที่ 2

เรื่อง: การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย
STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE
NEW IDENTITY OF THAI SILK

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ของนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรม
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปกรรมวิชาเอกนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคร
รินทรวโรดม ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการช่วยตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อ แบบ
ร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-นามสกุล.....

เบอร์โทรศัพท์..... Email.....

ประสบการณ์การทำงาน:

อาชีพ/ตำแหน่ง.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ประสบการณ์การทำงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเหมาะสมด้านการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ต่อ แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด โดยมีเกณฑ์การประเมิน
แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

แบบร่างที่ 1

แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิดการออกแบบ					
2. แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม					
4. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม					
5. แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะกับรูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย					
6. แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 2

แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวทางการออกแบบตรงตามแนวความคิดการออกแบบ					
2. แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
3. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม					
4. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม					
5. แนวทางการออกแบบสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับรูปแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย					
6. แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 3

แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิด การออกแบบ					
2. แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว					
3. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี ความสวยงาม					
4. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี สีสันสวยงาม					
5. แนวทางการออกแบบสามารถนำไป สวมใส่ได้ เหมาะกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายร่วมสมัย					
6. แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 4

แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิด การออกแบบ					
2. แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว					
3. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี ความสวยงาม					
4. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี สีสันสวยงาม					
5. แนวทางการออกแบบสามารถนำไป สวมใส่ได้ เหมาะกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายร่วมสมัย					
6. แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย					

แบบร่างที่ 5

แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความเหมาะสมของการออกแบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวทางการออกแบบตรงตามแนวคิด การออกแบบ					
2. แนวทางการออกแบบมีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว					
3. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี ความสวยงาม					
4. แบบร่างเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมี สีสันสวยงาม					
5. แนวทางการออกแบบสามารถนำไป สวมใส่ได้ เหมาะกับรูปแบบเครื่องแต่ง กายร่วมสมัย					
6. แนวทางการออกแบบเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย					

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามชุดที่ 3
แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค

เรื่อง: การศึกษาและพัฒนาลายผ้าทอเพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ไหมผ้าไหมไทย
STUDY AND DEVELOPMENT OF FABRIC CONSTRUCTION MOTIF FOR CREATE
NEW IDENTITY OF THAI SILK

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของปฏิญานพันธกิจของนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาศิลปกรรมวิชาเอกนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการช่วยตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค (ผู้บริโภคในวัยทำงาน)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค (ผู้บริโภคในวัยทำงาน)

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุจัดอยู่ในช่วงใด

() ต่ำกว่า 25 ปี () 26-30 ปี
() 31-35 ปี () ตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป
อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. การศึกษา

() ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท () ปริญญาเอก
อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. รายได้

() ระหว่าง 20,000-25,000 () ระหว่าง 26,000-30,000
() ระหว่าง 31,000-35,000 () 36,000 ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ท่านคิดว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด (จากภาพคอลเลคชั่นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย) โดยมีเกณฑ์การประเมินแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ดีมาก
4	หมายถึง	ดี
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ภาพคอลเลคชั่นเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากข้อกำหนดอัตลักษณ์ใหม่ผ้าไหมไทย

รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การพิจารณาด้านความสวยงามของเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย 1.1 รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยโดดเด่น เป็นที่สนใจแก่ผู้พบเห็น 1.2 เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยสามารถนำไปสวมใส่ได้ เหมาะสมกับรูปแบบที่ต้องใช้ 1.3 รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีความสวยงาม ประณีต 1.4 รูปแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยมีสีสันสวยงาม					
2. การพิจารณาด้านโครงสร้างลวดลาย สี 2.1 การจัดองค์ประกอบของลวดลายมีความประณีตสวยงาม เชื่อมโยงสัมพันธ์หรือประสานกันอย่างลงตัว 2.2 การจัดองค์ประกอบของสีที่ใช้ในการออกแบบลวดลายมีความเหมาะสม สวยงาม 2.3 ลวดลายที่มีการตัดต่อมีองค์ประกอบที่เหมาะสมและสมดุลกันอย่างลงตัว					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

บรรยากาศงาน Exhibition

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ณดา สวัสดิ์
วัน เดือน ปี เกิด	12 กรกฎาคม 2534
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	ห้อง22/36 เย็นสบายดีคอนโด ซ.ลาดพร้าว15 ถ.ลาดพร้าว แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม10900

